

1 M. BLECHER

Trimi

Cicatrivate

ROMAN

m. Blecher.

M. BLECHER

Îmi Cicatrizez

Ediție îngrijită și prefață de
Marieva Ionescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

© HUMANITAS, 2017 (ediția digitală)

Ilustrația copertei: desen în tuș negru și roșu de M. Blecher.
Coperta reproduce afișul filmului *Inimi cicatrizate* în regia lui Radu Jude, 2016.

ISBN 978-973-50-5787-9 (pdf)

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Un jucător „până la ultimele jetoane“

*Și parcă totdeauna a fost așa
Pe jumătate frumos și pe jumătate trist*

Max Blecher,
„Plimbare marină“, în *Corp transparent*

„Voi mai avea vreodată curajul să mă vait de ceva? Voi mai avea nerușinarea să am capricii, indispoziții, enervări?... El trăiește în intimitate cu moartea. Nu cu o moarte abstractă, nebuloasă, cu termen lung. E moartea lui, precisă, definită, cunoscută în detalii, ca un obiect. Ce îi dă curaj să trăiască? Ce îl susține? Nu e nici măcar disperat. Nu înțeleg, mărturisesc că nu înțeleg“, nota Mihail Sebastian despre Max Blecher undeva în jurnalul său; și, în același jurnal, la moartea lui Blecher: „Puțin străin a rămas mereu băiatul ăsta, care, în atrocea lui durere, trăia într-o altă lume. [...] Mă speria puțin, mă ținea departe, ca la porțile unei închisori în care nu puteam pătrunde, din care nu puteam ieși.“¹

Max Blecher este într-adevăr unul dintre acei rari oameni care, nu cu intenție sau cu ostentație, ci prin chiar viața lor – uneori, ca în cazul de față, foarte scurtă –, reușesc să ne predea o lecție nu tocmai comodă: decența suferinței. Iar în literatura română este

1. Mihail Sebastian, *Jurnal 1935–1944*, text îngrijit de Gabriela Omăt, prefață și note de Leon Volovici, traduceri de Alina Skultéty, ed. a II-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 2016, pp. 85, 163.

poate singurul autor care a jucat „până la ultimele jetoane”¹, relatând în timp real și cu maximă luciditate, fie direct, la persoana I, fie la persoana a III-a, o experiență a drumului către sfârșit ce depășește cu mult limita comună a suportabilului și a imaginabilului.

Născut la 8 septembrie 1909 la Botoșani, fiul unui negustor evreu înstărit, Blecher avea să afle foarte curând, la 19 ani, pe când era plecat la Paris cu intenția de a studia medicina, că suferă de tuberculoză osoasă la coloana vertebrală (morbil lui Pott). Condițiile grele în care era nevoit să scrie, în timpul tratamentelor la diverse sanatorii din Franța (Berck-sur-Mer), Elveția (Leysin) și România (Brașov, Techirghiol) – imobilizat la orizontală într-un corset de ghips și sprijinindu-și de genunchii „împietriți în W întors” o lădiță-pupitru de lemn –, nu l-au împiedicat să se preocupe de viața literară și artistică a vremii și să-și dorească, la fel ca orice tânăr scriitor, să-și vadă publicate textele. A debutat în 1930 în *Bilete de papagal* și a colaborat apoi la diverse reviste din România și la revistele franceze

1. Formula îi aparține chiar lui Blecher, într-o scrisoare din 1934 către Sașa Pană: „Irealitatea și ilogismul vieții cotidiene nu mai sunt de mult pentru mine vagi probleme de speculație intelectuală: eu *trăiesc* această irealitate și evenimentele ei fantastice. Întâia libertate pe care mi-am acordat-o a fost aceea a irresponsabilității actelor mele interioare unul față de celălalt – am încercat să rup bariera consecințelor și, ca o onestitate față de mine însumi, am căutat să ridic la egal de lucidă și voluntară valoare orice tentație a halucinantului. Cât însă și cum își dezvoltă în mine suprealitatea tentaculele ei, *nu știu* și n-aș putea ști. Știu doar că voi juca până la ultimele jetoane” (cf. ediția Max Blecher de la Editura Aius–Editura Vinea, 1999).

Les Feuilles inutiles și *Le Surréalisme au service de la révolution* (condusă de André Breton). A debutat editorial cu volumul de poeme *Corp transparent* (1934, intitulat în manuscris *Iarba viselor*), singura lui carte de poezie. În 1936, datorită prietenului său Geo Bogza, i-a apărut primul – și cel mai cunoscut – roman, *Întâmplări în irealitatea imediată* (în manuscris *Exerciții în irealitatea imediată*), iar în 1937 cel de-al doilea roman, *Inimi cicatrizate*. Tot în 1937 a terminat de scris și „jurnalul de sanatoriu” *Vizuina luminată*, publicat integral abia în 1971, de un alt prieten bun, Sașa Pană. Trebuie amintite și desenele de factură supra-realistă pe care Max Blecher le făcea în aceeași poziție imposibilă în care își scria și textele, după cum povestește sora scriitorului într-un interviu: „Până în 1946, eu nu am știut nimic despre blockul cu desenele făcute de Maniu [așa era poreclit Blecher în familie – n.m., M.I.]. Apoi, când le-am văzut, mi-am dat seama de ce părinții nu voiau să le vedem. Și-au dat seama că reprezentau chinurile bolii care îl mistuia. Erau desene «în peniță», în tuș negru și roșu – mult negru și mult roșu –, în linii ce exprimau explozii puternice. Erau, indiscutabil, niște metafore ale propriilor suferințe, transfigurări ale bolii care-l mistuia. Desenele reprezentau figuri mistice, monștri înfiorători și figuri diabolice, cu limba scoasă și ochii ieșiți din orbite – balauri cu multe capete, cu limbile ascuțite, pline de venin. Când le priveai, îți provocau groază și durere”¹. Boala, pe atunci cu mai mici șanse

1. Otilia Țeposu, „Max Blecher – apoteoza suferinței”, *Formula AS*, nr. 1170, 2015.

de vindecare decât astăzi, l-a răpus la un deceniu de la diagnosticare, când încă nu împlinise 29 de ani.

Critica vremii a întâmpinat pozitiv romanele lui Blecher: le-a recunoscut valoarea, dar le-a privit ca pe niște experimente insolite, considerându-le, în general, doar traduceri în literatură ale experienței bolii, pe linia prozei autenticiste, confesive și de analiză psihologică. Au scris laudativ despre el Geo Bogza („Întâmplări în irealitatea imediată”, *Vremea*, 9 februarie 1936), Eugen Ionescu („M. Blecher: Întâmplări în irealitatea imediată”, *Facla*, 13 mai 1936), Mihail Sebastian („Despre *Inimi cicatrizate*”, *Adam*, 15 aprilie 1938, „M. Blecher”, *Viața românească*, iulie 1938). G. Călinescu îl menționează în *Istoria literaturii române* doar cu *Inimi cicatrizate*, dar vede în roman o imitație a *Muntelui vrăjit* al lui Thomas Mann. E. Lovinescu afirmă în *Istoria literaturii române contemporane* despre *Întâmplări în irealitatea imediată* că nu are legătură cu epica, dar că este „de o ascuțime de analiză psihologică sporită de ineditul câmpului de investigație”. Mai târziu, Ov. S. Crohmălniceanu remarcă „realismul fantastic” apropiat de viziunea unor Kafka, Bruno Schulz și Robert Walser și reia paralela lui Călinescu dintre *Inimi cicatrizate* și *Muntele vrăjit*, dar cu observația că romanul lui Blecher „nu are subtextul simbolic și dimensiunea spirituală a *Muntelui vrăjit*”, ci rămâne „un jurnal clinic, relatat la persoana a treia, și trăiește prin autenticitatea experienței transcrisă cu o fioroasă luciditate”. Ion Negoitescu îl consideră un „existențialist prin structură”, care, pentru că nu poate aboli suferința,

nu o combate, ci o integrează în ființa umană (*Istoria literaturii române*). Nicolae Balotă urmează direcția de interpretare a lui Eugen Ionescu, văzând în romanele lui Blecher o proză nu a crizei psihologice, ci a crizei ontologice și scoțându-le în evidență valoarea literară, mai presus decât cea de document, căci, la fel ca „un alt bolnav al literelor din acest secol“, Kafka, scriitorul român „practică doar aparent o literatură a mărturisirilor“ (*De la Ion la Ioanide*). În *Arca lui Noe*, Nicolae Manolescu revine la interpretarea existențialistă, afirmând că „identitatea ca loc rău“ este „marea temă a existențialismului lui Blecher“, dar aduce în discuție interesul acestuia pentru „revelarea unei ființe de carne și oase, aflată «dincoace» de piele, într-o interioritate pur fizică“, cu ajutorul unui ochi nu al eului individual, ci al eului generic și cu o privire nu psihologică, ci poetică: „Ființele, obiectele, lumea întreagă se află închise ca într-o carapace în propria identitate, la fel ca Emanuel și ceilalți bolnavi de la Berck în corsetul lor de ghips. Carapacea e tot o concavitate, o vizuină, un loc blestemat“.

Mai recent, critica a pus accentul tocmai pe această privire poetică, pe construcția, stilistica și imaginarul romanelor lui Max Blecher. În *Avangarda în literatura română*, Ion Pop găsește în „irealitatea imediată“ un corespondent al suprarealității definite de André Breton (Sasa Pană vorbește de altfel, încă din 1971, despre asemănările dintre *Întâmplări în irealitatea imediată* și *Nadja*, „cartea de magie și onirism“ a lui André Breton). Radu G. Țeposu notează că, „departe de a fi cultivatorul unui limbaj analitic, specializat și denotativ, el

este un voluptuos al imaginii senzuale, un practician al narațiunii luxuriante, lucrate în filigran, îmbibate de seve și arome pe care amintirea realului nu le mai poate resuscita“ (prefață la ediția Max Blecher de la Editura Aius—Editura Vinea, 1999) și apropie *Întâmplări în irealitatea imediată* de *Greața* lui J.-P. Sartre, scrisă tot în 1936, dar publicată doi ani mai târziu. Simona Popescu, în *Salvarea speciei: Despre suprarealism și Gellu Naum*, vede în prozele lui Blecher și „niște inventare sofisticate de senzații de toate felurile“ având în centru tema „corporalității inteligente“, care-l înru-dește cu Antonin Artaud, René Crevel, Malcolm de Chazal, Victor Brauner. Iar Mircea Cărtărescu observă, în *Postmodernismul românesc*, că romane precum *Întâmplări în irealitatea imediată*, *Creanga de aur* al lui Mihail Sadoveanu sau *Cimitirul Buna-Vestire* al lui Tudor Arghezi, pe care Nicolae Manolescu le inclusesse în cunoscuta lui clasificare din *Arca lui Noe* în categoria corinticului, „își devansează epoca“, fiind vizionare din punct de vedere estetic și mai apropiate de sensibilitatea actuală, de „interesantul“ post-modern: „fascinația pentru kitsch, artificiu și mai ales pentru *simulacre*“.

Inimi cicatrizate s-a intitulat în manuscris *Berck* și apoi *Țesut cicatrizat*. Iar explicația celui din urmă titlu se găsește chiar în interiorul romanului, într-un dialog al lui Emanuel, personajul principal și alter-ego al autorului, cu Isa, o fată întâlnită la Berck de care îl leagă o „prietenească intimitate“:

Isa rămase o clipă gânditoare:

— Crezi oare că n-am fost și eu la fel în primele timpuri? spuse ea. Cu toții am fost agitați... Toți ne-am sculat în puterea nopții și ne-am pipăit disperați ghipsul. Toți... toți... dar apoi, când loviturile s-au înțețit, n-am mai simțit nimic... Știi ce se numește în medicină „țesut cicatrizat“? Este pielea aceea vânăta și zbârcită, care se formează pe o rană vindecată. E o piele aproape normală, atât doar că e insensibilă la frig, la cald, ori la atingeri...

Tăcu câteva secunde și nu se mai auzi decât țiuitul ceainicului prin ușa deschisă, alături, în odaia guvernantei. Apoi reluă în șoaptă:

— Vezi, inimile bolnavilor au primit în viață atâtea lovituri de cuțit, încât s-au transformat în țesut cicatrizat... Insensibile la frig... la cald... și la durere... Insensibile și învinețite de duritate...

Toate acestea fură spuse cu zâmbetul celei mai desăvârșite liniști interioare.

Ca și Blecher însă, Emanuel refuză să accepte această resemnare, căci l-ar face să se simtă „infinat mai nenorocit“, și pășește prin lumea bolnavilor de la Berck, cum de altfel pășise încă din primele rânduri ale cărții în cabinetul doctorului din Paris care-i diagnostichează tuberculoza osoasă, ca un străin, privind toate și pe toți *de dincoace*, adică din vizuina lui luminată în care viața e încă posibilă, în care inima nu a căpătat încă siguranța, dar și inerția cicatricilor închise. Curioase, ireale, ca de circ i se par lui Emanuel „ființa mică, întunecată, ca un animal speriat“ a doctorului, cabinetul lui cu toate aparatele și firele electrice, contactul cu masa rece de tinichea pe care i se face radiografia la coloana vertebrală, „placa“ pe care își vede

dintr-odată „axa de susținere a corpului“ ruptă, cu o vertebră distrusă și o umflătură plină de puroi, toată operațiunea de „stoarcere“ a abcesului, drumul către sanatoriul din Berck cu un tren în care nu se vorbește decât despre boală, prima „gutieră“ văzută, cu bolnavul întins pe ea ca pe un „sicriu ambulant“, dar umblând viu prin oraș, îmbrăcat normal din cap până-n picioare și chiar cumpărând un ziar să citească.

Descoperă apoi, ca pe niște fantoșe și vesele, și triste, toată galeria de suferinzi de la sanatoriu, trăitori într-un univers damnat, orientat parcă pe o singură dimensiune, cea orizontală, care se uită unii la alții prin niște oglinzi montate deasupra paturilor pe roți, însă duc o viață aparent normală, mâncând întinși în sala de mese ca la un banchet roman, citind (chiar el primește de la Isa *Cânturile lui Maldoror* ale lui Lautréamont și parcurge avid „această carte uluitoare“), mergând la film, organizând mici petreceri, împrietenindu-se, iubindu-se, vindecându-se parțial sau total (Ernest și alții rămân în sanatoriu și după ce s-au vindecat), iar unii, inevitabil, murind. Excepțiile de la această ordine orizontală ajung să-i apară lui Emanuel monstruoase – de pildă un bolnav care merge sprijinit în două bastoane, dar nu poate să-și miște picioarele decât convulsionat, zvârlindu-le în aer și punându-le cu un tremur pe pământ într-o „exhibiție de mascaradă“ atât de inumană, încât „nici o paiață din lume n-ar fi reușit să-l imite“.

Foarte repede, după șocul și umilința începutului, Emanuel se repliază în fața propriei suferințe, îmbrăcându-și corpul de ghips ca pe o nouă piele, căci

personajele lui Blecher au această capacitate de a înfășura lumea în jurul lor în multiple straturi, de a o subția după voie, de a o absorbi în „corpul transparent” și a-i da alte contururi pentru a decupa altfel realitatea. Apoi, nu face decât să se întrebe, din când în când, cine a imaginat totul, cine este regizorul halucinantului spectacol parcă desprins dintr-un coșmar¹ și să evadeze, într-un rând chiar la propriu, într-o cursă solitară și nebunească cu trăsura pe faleză, din arena unde o mână nevăzută îi face pe toți ceilalți să evolueze „corect” în continuare.

Privirea de străin pare uneori să cedeze forței uniformizante a locului: „Acum, privind șirul de bolnavi alungați, chestia bolii nu se mai rezuma pentru el la o simplă afirmație abstractă, «a fi bolnav» în contrast cu «a fi sănătos». Se simțea intrat în rang, ca într-o aliniere militară. Solidar cu dâșșii în boală, solidar în ghips”. Însă trupul de carne, atât de important în toată proza lui Blecher, îi aduce mereu aminte că spațiul-cavernă al ghipsului este deopotrivă protector și opresiv. Sub corsetul rigid se strânge „un strat gros de scârboasă murdărie”, iar acesta, imposibil de înlăturat, în ciuda chinuitoarei „toaletă”, va cădea ca o crustă spartă în bucăți mari abia spre finalul romanului, când coloana vertebrală pare vindecată. Aceeași vestă de ghips împiedică manifestarea firească a intimității fizice, în care Emanuel găsește un mijloc de uitare temporară

1. „Este cred același lucru a trăi sau a visa o întâmplare, și viața reală, cea de toate zilele, este tot atât de halucinantă și stranie ca aceea a somnului”, va spune și naratorul din „jurnalul de sanatoriu” *Vizuina luminată*.

a suferinței și o punte de legătură cu adevărata sa identitate. Pe Solange – fata blondă, „tăcută și serioasă, cu gesturi fine și simple“, o fostă bolnavă care nu mai locuia la sanatoriu, dar vine la o „serată“ a celor rămași acolo și apoi îl vizitează tot mai des – o iubește; dar corpul lui, transformat într-o „statuie hibridă, o stranie combinație de piele și ipsos“, nu reușește decât să mimeze actul sexual, într-un ritual care la un moment dat devine la rândul-i apăsător și-l determină pe Emanuel să pună capăt „amorului aspru“, trăind o vreme ca pensionar al unei americance bogate într-o vilă de pe faleza orașului.

În 1936 Blecher îi spune lui Mihail Sebastian, venit la Roman să-l viziteze: „Nu mă sperii de moarte. O să mă odihnesc, o să dorm. Oh, ce bine o să mă întind și ce bine o să dorm“¹, iar lui Sașa Pană, în apropierea morții: „E mai bine de plâns lângă un mormânt decât de compătimit un suferind“. De aceea, nici Emanuel și nici alte personaje din *Inimi cicatrizate* nu-și plâng de milă, ba chiar unele își tratează cu un umor amar condiția, glumind pe seama propriilor neputințe și încercări de a copia viața firească lăsată în urmă, făcând cu grație pe clovnii, înțelegând să-și aproprieze moartea chiar prin râs – sau prin gesturi sfidătoare precum al lui Quitonce, care, după o operație dificilă (a douăsprezecea), îi dăruiește lui Emanuel ca amintire, știind că nu va supraviețui, un pachețel cu un fragment din vertebra lui bolnavă.

1. Cf. Mihail Sebastian, *Jurnal*, ed. cit., p. 101.

Astfel de gesturi, ca multe alte detalii sau replici din carte care în afara lumii închise a sanatoriului de la Berck ar părea un teatru al absurdului, dau romanului o frumusețe stranie și mai ales o emoționantă impresie de umanitate. Privirea poetului Blecher regăsește, chiar și într-un oraș al suferinței, farmecul naturii și al lumii (plimbările pe plajă sub imperiul unui „imens abandon“, zilele frumoase de toamnă, sălbăticia falezelor, „cerul vaporos“, strălucirea și infinitatea apelor oceanului etc.) și prilejuri de melancolică bucurie (sărbătorirea Crăciunului la sanatoriu și liturghia de la miezul nopții în biserica orașului); dar mai ales observă cu extraordinară finețe ce rămâne omenesc în oamenii schimonosiți pe care-i portretizează. Vede în viața lor la orizontală (și implicit în a lui însuși) „ceva ireal și trist, ceva ce seamănă într-adevăr cu umbletul orbilor care tatonează febril trotuarul cu bastonul, în timp ce ochii albi privesc indefinisabil în vag“, fără să uite totuși că fața le este întoarsă tuturor, mereu, în sus, către înălțimi.

Din cauza sfârșitului venit atât de repede și a faptului că romanele sale nu au putut fi încadrate într-o direcție canonică, omul și scriitorul Blecher rămân pentru mulți, chiar și astăzi, prea puțin cunoscuți. După edițiile princeps din interbelic, cărțile lui au început să fie reeditate abia în anii '70. În 1970 Dinu Pillat publică și prefațează la Editura Minerva o antologie care cuprinde *Întâmplări în irealitatea imediată* și *Inimi cicatrizate*. În 1995 apare la Editura Gramar o antologie cu aceleași texte și o postfață de Teodor

Vârgolici. În 1996, la Editura Minerva, apare prima monografie Blecher, *Suferințele tânărului Blecher*, de Radu G. Țeposu. Abia în 1999 apare prima ediție mai consistentă din opera lui Blecher, îngrijită de Constantin M. Popa și Nicolae Țone, cu o prefață de Radu G. Țeposu (Editura Aius–Editura Vinea), incluzând *Întâmplări în irealitatea imediată*, *Inimi cicatrizate*, *Vizuina luminată*, volumul de versuri *Corp transparent*, câteva proze scurte, eseuri și o parte din corespondență. De asemenea, există traduceri din Blecher în franceză, engleză, spaniolă, germană etc. Dar o ediție de opere complete lipsește încă.

Volumul de față preia textul romanului *Inimi cicatrizate* din ediția îngrijită de Dinu Pillat la Editura Minerva, 1970, care reproduce ediția princeps (Editura Librăriei Alcalay, 1937). Grafia și punctuația au fost aduse la zi, conform normelor în vigoare. Scăpările și erorile tipografice au fost îndreptate tacit. Reproducem, la finalul romanului, și un text al lui Max Blecher apărut în ziarul *Vremea*, nr. 358, din 7 octombrie 1934: „Berck: orașul damnaților“. Cititorii vor găsi aici detalii despre acest „oraș orizontal“ de pe țărmul Canalului Mânecii, despre ghips, gutiere (paturile speciale în care se deplasează bolnavii) și viața din hotelurile și sanatoriile din Berck, toate menite să facă *imaginabil* acest roman greu de clasat și de crezut.

Marieva Ionescu

INIMI CICATRIZATE

Quel terrible souvenir à affronter

Kierkegaard

Emanuel urcă scara întunecoasă; mirosea în aer vag a produse farmaceutice și a cauciuc ars. În fundul coridorului îngust, recunoscuse ușa albă care îi fusese indicată. Intră fără să mai bată.

Încăperea în care se găsi părea mai veche încă și mai mucegăită decât coridorul. Lumina venea printr-un singur geam și răspândea o claritate albastră și nesigură peste dezordinea din salonaș, unde revistele zăceau răvășite pretutindeni, acoperind masa de marmură și scaunele solemne, învelite în halate albe ca în niște haine comode de voiaj, înainte de mutare.

Emanuel mai mult căzu decât se așează într-un fotoliu. Observă cu surprindere umbre parcurgând odaia și descoperi subit că geamul din fund era în realitate un acvarium în care pluteau lent pești negri, bulbucați și grași. Câteva secunde rămase cu ochii mari deschiși urmărindu-le alunecarea leneșă, uitând aproape pentru ce venise.

Într-adevăr, pentru ce venise aici? Aha! își aduse aminte și tuși încetișor pentru a-și anunța prezența, dar nimeni nu răspunse.

Tâmpurile îi mai zvâcneau încă, dar mai mult din cauza goanei pe care o dăduse de la doctorul Bertrand

până aici decât de reală emoție. În odaia asta gravă și veche se simți puțin mai liniștit.

O ușă se deschise și o femeie străbătu cu pași repezi salonașul, dispărând pe ușă dinspre coridor. Lui Emanuel îi păru rău că n-o oprise pentru a o ruga să anunțe că e acolo.

Peștii continuau să alunece triști în lumina mohorâtă, în sală era atâta tăcere și întuneric, atâta liniște, încât dacă situația asta ar fi durat o eternitate, Emanuel n-ar fi avut nimic de spus. Dimpotrivă, ar fi acceptat-o cu resemnare, rămânând astfel încă mult timp dincoace de adevărul brutal pe care, poate, va trebui să-l afle peste câteva minute.

În dosul unei uși cineva tuși scurt ca un răspuns întârziat la tusea lui de adineaori.

În prag apără o ființă mică, întunecată, ca un animal speriat ieșind dintr-o vizuină.

— Sunteți trimis de doctorul Bertrand? Bine! Știu, mi-a telefonat... dureri violente în șale, nu-i așa? O radiografie a coloanei vertebrale.

Omulețul își freca nervos mâinile ca pentru a îndepărta resturile de țărână ce-i rămăseseră prinse de degete când își săpase bârlogul.

Avea ochi mici de cârțiță, tumefiați, sticlind auriu în lumina slabă.

— Vom vedea îndată ce este... Poftim după mine.

Emanuel îl urmă, străbătu coridorul și se trezi în fața unei odăi absolut întunecoase. De aici venea mirosul greu de cauciuc ars.

Un bec slab se aprinse, descoperind o sală plină de aparate medicale cu structuri nichelate de țevi și bare de circ.

Erau atâtea fire electrice pretutindeni, încât Emanuel rămase nedumerit în prag, de teamă ca intrând și atingând vreunul să nu declanșeze un formidabil curent plin de trăsnete și scânteii.

— Poftim!... poftim... îi spuse doctorul aproape luându-l de mână. Puteți să vă dezbrăcați aici...

Și doctorul îi arată o ladă cu șuruburi, o mașină enigmatică ce servea, după cum se vede, din când în când drept canapea. Emanuel comitea pentru întâia oară în viața lui acțiunea atât de simplă și de intimă de a-și dezbrăca hainele într-un cadru atât de solemn.

Medicul continua să fumeze, aruncând nepăsător scrumul pe podea, pe podeaua acestei teribile odăi științifice unde fiecare centimetru pătrat părea încărcat cu mistere și electricitate.

— Vă scoateți numai cămașa...

Emanuel era gata. Începu să tremure.

— Vă este frig? întrebă doctorul. Totul durează o minută.

Contactul rece, tăios, cu masa de tinichea pe care se întinse îl străbătu cu un fior mai intens.

— Și acum atenție... când vă voi spune eu, veți opri respirația... aș vrea să iasă o radiografie bună.

Doctorul deschise și închise o cutie metalică. Becul se stinse. Un clinchet declanșă un declic precis. O manetă căzu net, cu o tăietură liniară în întuneric. Curentul începu a vibra surd ca un animal iritat. Totul se desfășură metalic și precis, ca în jocurile acelea de

atenție unde o bilă nichelată cade cu exactitudine din despărțitură în despărțitură...

— Acum! spuse doctorul.

Emanuel își opri respirația. Inima prinse a-i bate puternic, răsunând parcă în tabla pe care stătea culcat. Tot întunericul îi vâjâia în urechi.

Se auzi un nou fâsâit, care se înteeți și care se stinse apoi brusc ca un cărbune aruncat în apă.

— Puteți respira, spuse din nou doctorul.

Se făcu iar lumină. Emanuel avu deodată un moment de extremă luciditate. Pentru ce era el acolo întins pe masă? Pentru ce?

Avu certitudinea clară că e foarte bolnav. Totul în jurul lui o spunea cu evidență. Ce însemnau toate aceste aparate? Desigur că nu erau făcute pentru oamenii sănătoși.

Și din moment ce se găsea el acolo, în mijlocul lor, încolțit de ele...

Medicul scotea placa din masa de tinichea.

— Vă rog să nu vă îmbrăcați încă... să văd dacă e bună... stați așa... întins.

Doctorul luă haina lui Emanuel și i-o puse pe piept, păturind-o cu îngrijiri tandre; numai mama lui în copilărie îl învelea așa cu plapoma înainte de culcare.

Ce o să spuie doctorul? Ce va arăta placa? Îngrozitoare placă...

Se simțea acum din nou bine, sub haina caldă și moale. Dacă nu l-ar fi tăiat tabla sub el cu răceala ei neplăcută și dacă ar fi putut rezema capul de altceva decât de o bară de metal, poate că ar fi adormit. Tre-

mura ușor din cauza răcelii, dar se simțea copleșit de o epuizare plăcută și odihnitoare.

În fundul coridorului, undeva, se auzi o ușă trântită cu zgomot. Așadar viața continua în depărtare să funcționeze mai departe... El se simți retras dintr-însa, la adăpost sub haină, așa cum era, gol pe masa de radiografie.

— Placa e bună, spuse doctorul ieșind din cabină. Mi se pare însă că o vertebră e atacată rău de tot... Lipsește din ea o bucată de os...

Doctorul spuse toate acestea într-o franțuzească rapidă pe care Emanuel nu o înțelegea prea bine, și cu întreruperi, arzându-și degetele cu capătul de țigară pe care îl reluase de pe o măsuță și din care trăgea avid.

Emanuel rămase nedumerit, nu înțelese bine. Îi lipsea o bucată de os din vertebră? Dar cum dispăruse de acolo? Întrebă pe doctor.

— E roasă... roasă de microbi, răspunse omulețul negru. Complet mistuită... ca un dinte ros de carie.

— Chiar în coloana vertebrală?

— Da, chiar în coloană... o vertebră distrusă...

„Și atunci cum de nu m-am prăbușit până acum stând în picioare, de vreme ce însăși axa de susținere a corpului e ruptă?” gândi Emanuel. Își aduse aminte că trebuie să se îmbrace, dar nu îndrăzni să se ridice decât cu precauțiuni infinite, sprijinindu-se tot timpul de aparate; în piept i se făcuse un asemenea gol, încât îi auzea vuietul clar ca zumzetul din interiorul unei scoici pusă la ureche. Inima bătea în vid cu lovituri amplificate. Putea așadar corpul lui să se frângă

dintr-un moment în altul, ca un copac rupt, ca o păpușă de cârpă.

Într-un rând, la pensiunea unde stătea, în odaia lui, pusese o capcană pe podea și un șoarece se prinse în ea, în toiul nopții. Emanuel aprinse lumina și îl văzu cum se învârtea înnebunit de teroare în rețeaua de sârmă a capcanei. În zorii zilei șoarecele nu mai era acolo; reușise să deschidă porțița și scăpase. Umbla însă prin odaie atât de zăpăcit, atât de înspăimântat, cu mișcări atât de încete și nesigure, încât ar fi putut fi prins cu mâna. De câteva ori șoarecele trecu pe lângă gaura propriei lui ascunzătorii, o mirosi ușor și totuși nu intră înăuntru... era complet zăpăcit de spaima și osteneala nopții petrecute în capcană.

Emanuel, ducându-se până la lada cu lucrurile lui, avu gesturi precaute și moi care îi aduseră aminte de șoarecele târându-se pe podea. Și el acum mai mult se târa decât mergea. Se simțea identificat cu șoarecele acela până în cea mai mărunță atitudine. Umbla tot atât de îngrozit, tot atât de zăpăcit...

Medicul intrase din nou în cabină. Emanuel se gândi atunci brusc să se sinucidă, spânzurându-se cu cureaua de la pantaloni de una din barele metalice. Dar gândul acesta era atât de slab și de inoperant, încât nu conținea nici măcar energia necesară pentru a ridica o mână. Era desigur o idee excelentă, tot atât de excelentă ca, de pildă, pentru șoarece a reintra în gaura lui, dar tot atât de vagă și de scursă de realitate.

De altfel, nici nu rămase mult timp singur. Medicul veni cu clișeul, umed încă, să i-l arate. Aprinse un bec mai mare și puse radiografia în lumina lui. Ema-

nuel privi uimit, absent, umbrele negre care îi reprezentau scheletul; cea mai secretă și intimă structură a corpului lui imprimată acolo în transparențe întunecate și funebre.

— Iată... aici... E o vertebră sănătoasă, explică doctorul. Și aici, mai jos, aceea din care lipsește o bucată de os... se vede bine că e roasă.

Într-adevăr, era acolo o vertebră știrbă.

— Asta se cheamă Morbul lui Pott... tuberculoză osoasă la vertebre.

Totul părea foarte clar de vreme ce știrbitura aceea avea și un nume științific.

— Mai este apoi ceva suspect aici... continuă doctorul și arată o umbră largă ca o pâlnie. Mă tem să nu fie vorba de un abces... Ar trebui să vă examinez în cabinetul meu.

Până atunci doctorul vorbise întruna fără a privi pe Emanuel. Când ridică ochii și îl văzu atât de palid și înghețat, se repezi în cabină să lase clișeul, apoi, revenind, îl apucă de mâini și începu să-l zgâlțâie.

— Ei haide! Ce-i asta? Curaj... puțin curaj! E ceva ce se poate vindeca... veți merge la Berck... acolo e salvarea... puțin curaj... puțin curaj!

Îl târî după dânsul de-a lungul coridorului și al salo-
nașului vechi unde peștii în acvarium, nepăsători, continuau închiși hermetica lor migrațiune.

Intrară în cabinetul de consultații. Și aici erau perdelele trase, și aici era întuneric, și aici ardea un singur bec în mijlocul unui torent împietrit de cărți și droguri medicinale. Omulețul umbla agil printre

ele, dibuindu-le parcă în trecere și adulmecându-le ușor cu miros animalic.

— Să vedem mai întâi spatele, spuse doctorul.

Emanuel se întinse cu fața în jos pe o canapea acoperită cu cearceaf alb.

Medicul începu să pipăie încet, cu atenție, coloana vertebrală de sus în jos apăsând pe fiecare vertebră, ca un acordor de pian clapele unui clavier.

Într-un loc unde apăsă mai tare răsună o durere fulgerătoare.

— E tocmai ce arată și radiografia... Aici este vertebra bolnavă.

Și doctorul o mai apăsă o dată și încă o dată răsună în coloană aceeași notă clară de durere.

— Dacă nu sunt indiscret, pentru ce ați venit în Franța? întrebă doctorul în timp ce-l examina. Am cunoscut după accent că sunteți străin.

— Într-adevăr, răspunse Emanuel. Am venit aici pentru studii.

— Și ce anume studiați? întrebă din nou doctorul.

— Chimia, răspunse Emanuel.

— Aha! Chimia!... vă place chimia, vă interesează?

„Mă interesează acum numai viața“, vru să răspundă Emanuel, dar tăcu.

— Credeți că părinții vă vor putea întreține aici într-un loc la mare? continuă doctorul. Vă trebuie multă odihnă, hrană bună... mai ales liniște... la Berck, de pildă, pe malul oceanului, într-un sanatoriu de acolo...

— Voi scrie tatălui meu în România, răspunse Emanuel. Cred că mă va ajuta.

Curios lucru, cuvântul „sanatoriu“ pe care îl pronunțase medicul aduse deodată în Emanuel o amintire suavă și plină de soare, ca o adiere de briză răcoroasă în atmosfera înăbușitoare a cabinetului medical. Anul trecut la Tekirghiol, unde stătuse o lună să-și îngrijească presupusul lui reumatism (așa diagnosticaseră toți doctorii durerile din spate), tot timpul fusese obsedat de ideea că foarte curând va trăi într-un sanatoriu. Își aducea acum perfect aminte de o dimineață însorită, pe plajă, la umbra unui parasol unde prietenii lui jucau cărți întinși cu burta pe nisip, cum îi trecuse așa brusc și absurd prin minte că ar trebui să-și ia rămas-bun de la ei, spunându-le că pleacă la un sanatoriu.

Acum, în cabinetul întunecos, în lumina clorotică a becului, amintirea aceasta era tot ce putea fi mai senin și mai proaspăt, printre hârtiile prăfuite.

— Și acum să vedem burta...

Emanuel se întoarse cu fața în sus. Medicul întinse palma pe toată pielea, o alunecă ușor și rămase deodată stupefiat, privindu-l fix în ochi pe Emanuel.

— Aveți de mult asta?

Îi arată pe burtă o umflătură groasă și rotundă, netedă și bine conturată, ca un ou care ar fi crescut acolo sub piele, lângă șold („enormă“, se gândi Emanuel, extraordinar de speriat). În zadar căuta să-și aducă aminte de ea; n-o văzuse acolo niciodată. Și nici doctorul Bertrand n-o observase. Era poate ceva nou, apărut de câteva ceasuri.

— În tot cazul, e bine că am descoperit-o la timp, spuse doctorul. Asta dacă spărgea făcea comedie mare... e un abces rece plin de puroi și care vine de la osul

bolnav... Va trebui puncționat... va trebui extras pu-roiul cu seringă.

De un ceas încoace atâtea lucruri îngrozitoare se petrecuseră sentențios și calm, atâtea prăbușiri avuseseră loc, încât lui Emanuel, ostenit de senzaționalul zilei, într-o secundă de amețitoare inconștiență îi veni să râdă.

Consultația la doctorul Bertrand, radiografia, vertebra roasă și acum abcesul rece, toate păreau aranjate dinainte. Aștepta ca, dintr-o secundă în alta, doctorul să deschidă o ușă și să-l invite în camera de alături: „Poftiți vă rog! Ghilotina e pregătită...”

Dar doctorul tăcu, fără să-și ia privirea de la abces.

— Și acum ce-i de făcut? întrebă Emanuel slab, cu o voce din alte lumi.

— Ei bine, puncția! răspunse doctorul. Mai întâi puncția! Eu v-aș sfătui să v-o facă tot doctorul Bertrand, care v-a trimis la mine pentru radiografie, îi pot telefona, dacă vreți. Are o mână foarte sigură... de altfel nici nu-i vorba despre vreo operație importantă... o simplă împunsătură cu acul... atâta tot. Îi voi telefona să fie acasă cu toate cele necesare. Ce adresă aveți?

În timp ce doctorul nota adresa într-un carnet, Emanuel respiră puțin ca să se libereze de opresiune. Ascultase cu respirația tăiată tot ce spunea doctorul.

— Apoi, peste câteva zile veți pleca la Berck, la mare...

— Berck? întrebă Emanuel. Unde vine asta?

Doctorul luă dintr-un raft un *Larousse* enorm și îl deschise la harta Franței.

— Iată aici... vedeți... Canalul Mânecii... mai jos de Boulogne este Berck... Nu-i însemnat pe hartă. E o plajă mică, pierdută în dune, un orașel maritim unde vin bolnavi ca dumneata din toate părțile lumii ca să se vindece... Stau acolo culcați în ghips, dar duc o viață absolut normală. Ba ies și cu trăsura la plimbare, trăsuri speciale în care stau întinși, trase de cai sau de măgăruși.

Doctorul debita toate aceste explicații cu un ton savant, și murmurat, uitându-se tot timpul pe hartă ca și cum ar fi citit din dicționar tot ce spunea.

— Dar până acasă umflătura nu va sparge? întrebă Emanuel.

Ar fi vrut să întrebe multe; dacă până la pensiune nu i se va rupe coloana vertebrală, dacă nu se va prăbuși în stradă, dacă nu-i va cădea capul de pe umeri rostogolindu-se pe trotuar ca o bilă de popice. De câteva minute se simțea foarte fragil încleiat. În fabricile de sticlă lucrătorii se amuză să arunce în apă bucăți de compoziție topită care se întăresc și devin mai rezistente decât sticla obișnuită, de pot fi lovite chiar cu ciocanul, dar dacă un mic fragment se desprinde din ele toată masa se preface în pulbere. O singură vertebră sfărâmată nu era oare de ajuns să transforme în praf întregul trup? Mergând pe stradă s-ar fi putut desprinde osul bolnav și atunci Emanuel s-ar fi prăbușit pe loc, rămânând din el o simplă grămăjoară de cenușă fumegândă.

Îl liniști doctorul cu argumente științifice și medicale.

Cât privește de onorariu, nu vru să accepte nimic: „De la studenți nu iau bani...” În ochii lui mici ardeau scânteii vii. Emanuel se simți invadat de o tandreță atât de moleșitoare, încât îi veniră lacrimile în ochi. Mulțumi doctorului cu exagerată efuziune. Se agăță de această recunoștință cu frenezia unei eliberări, îi venea să se arunce la picioarele doctorului și să rămâie prosternat în fața lui.

— Vă mulțumesc, domnule doctor! (Ossana! Ossana!)

Se îmbracă în grabă și trecu prin același vechi salonaș.

— Curaj! mai spuse o dată doctorul pe scări, cu un mic plescăit de limbă, ca un îmblânzitor care îndeamnă animalul să sară printr-un cerc.

Curaj! Curaj! răsună înăuntrul lui Emanuel ecoul lovindu-se de pereții pieptului.

Se trezi astfel deodată în plină stradă, în plină lumină a zilei. Era ca o dilatare bruscă și imensă a lumii. Așadar mai existau case, asfalt veritabil și un cer îndepărtat, vaporos și alb. Părăsise lumea de afară în această lumină și o regăsea acum identică, poate mai vastă și mai pustie, cu mai mult aer limpede în ea și mai puține lucruri decât odăile întunecoase din apartamentul doctorului. Totul părea însă mult mai trist și mai indiferent... Acum pășea în această lume un Emanuel bolnav, cu o vertebră roasă, un nenorocit în drumul căruia casele se dădeau cu frică la o parte. Umbla pe trotuar moale, ca și cum ar fi plutit pe consistența asfaltului. În intervalul cât stătuse închis în cabinetul doctorului, lumea se subțiasse straniu. Conturul obiectelor mai exista încă, dar acest firioșor subțire

care, la fel ca pe un desen, înconjoară o casă pentru a face din ea o casă, sau stabilește profilul unui om, conturul acela care închide lucruri și oameni, copaci și câini, abia de mai ținea în limitele lui materia gata să se prăbușească. Ar fi fost de ajuns ca să desprindă cineva firisorul acela din marginea lucrurilor pentru ca deodată casele acelea impozante, lipsite de propriul lor contur, să se lichefieze într-o materie uniform de turbure și cenușie.

El însuși, Emanuel, nu mai era decât o masă de carne și oase susținute de rigiditatea unui profil.

Îl surprinse gândul că nu mâncase deloc în acea zi. Ce căuta acest gând într-un asemenea moment? Emanuel constată cu amărăciune că într-o lume atât de vagă și de inconsistentă mai avea de îndeplinit încă ocupațiuni precise.

Se îndreptă spre restaurant. Lua masa într-un mic restaurant studențesc în cartierul vechi al orașului. Veneau acolo și funcționari și lucrători; se mânca prost și repede, era întotdeauna înghesuală și clienții în picioare așteptau un loc liber, pe care îl ocupau cald încă.

Pentru întâia oară venea acum foarte târziu la masă, când nu mai era nimeni. Sala zăcea pustie, tăcută și îmbâcsită de fum. Într-un colț, mâncau chelnerițele. Casierita mânca la casă, în dosul cadrului de lemn, ca și cum ar fi fost sortită să săvârșească toate funcțiunile ei existențiale acolo, cocoțată pe scaunul ei și închisă în țarcul acela rigid. Era o tăcere impresionantă în restaurant, ca după un cataclism. Scaunele zăceau răvășite pretutindeni și Emanuel nu găsi decât o singură

masă acoperită cu față de masă albă. Toate celelalte fuseseră strânse.

Se așeză încetișor pe scaun, cu frică să nu spargă abcesul.

În jurul lui, pereții acoperiți de oglinzi mari cu rame bronzate reflectau din compartiment în compartiment aceeași sală vidă cu aerul din ce în ce mai șters și mai verzui, până ce în ultimele oglinzi îndepărtate sala devenea apoasă ca acvariumul din salonașul doctorului.

Acolo, departe, în ape stătute și întunecoase, plutea solitară și palidă fața puhavă de crap a casieritei cu privirea lentă a ochiului ei rotund și rece.

Era de altfel singurul animal submarin din acele străfunduri oceanice, și Emanuel singurul înecat.

În pragul pensiunii, portăreasa îl aștepta cu nerăbdare. Îl zări de departe și îi făcu semn cu mâna:

— S-a telefonat din partea doctorului Bertrand. Vine la ora 4 cu tot ce trebuie. Așa a spus și a mai adăugat să vă găsească în pat.

— Am înțeles, răspunse Emanuel, vrând să intre pe coridor. Dar portăreasa suptă de curiozitate și de nerăbdarea așteptării îl opri în prag.

— Ce ai? Pentru ce ești atât de palid? Ești bolnav? E ceva grav?

Îl apucă de haină și începu să-l zgâlțâie ca pe un sac din care ar fi vrut să scuture tot conținutul.

— Mai încet! Mai încet! o domoli Emanuel. Hai în odaie și am să-ți spun totul.

Avea o odaie mică, destul de incomodă, chiar lângă aceea a portăresei, la parter. O luase pentru a nu fi nevoit să urce scările, tot din cauza durerilor din spate.

Începu să se dezbrace. Pentru a câta oară se dezbrăca în ziua aceea? Își aduse aminte de un englez care se sinucisese lăsând un bilet: „Prea mulți nasturi de încheiat și de descheiat toată viața“. Acum, pentru a treia oară, se întinse în pat. Portăreasa îl sâcâia mereu cu întrebările. Veni apoi în odaie și Colette.

Colette locuia și ea la aceeași pensiune. Era o fată simplă și netă ca o bucată de hârtie. Se ocupa cu broderia și cu mici lucrări de croitorie, executate acasă. Emanuel făcea cu ea o dragoste igienică, lipsită de mari voluptăți. După amor, Colette servea ceai fierbinte vanilat. Ceaiul și vanilia conțineau tot parfumul și toată savoarea iubirii lor domestice și cuminți.

Portăreasa începu să deretice prin odaie, și Colette să aranjeze cărțile de pe masă, pentru ca doctorul Bertrand să găsească ordine peste tot, în timp ce Emanuel scria o telegramă pentru tatăl lui în România.

Colette nu prea știa cum să exhibe decent și convențional tristețea de care era cuprinsă, îi venea să plângă pur și simplu, dar se reținu, știind că asta l-ar indispuce pe Emanuel. Plecă repede cu telegrama la poștă, mulțumită că părăsește puțin odaia aceea în care își simțea inima grea de lacrimi. Portăreasa ieși și ea odată cu dânsa.

Emanuel se trezi deodată singur, culcat în pat, la o oră de după-masă când de obicei lucra la Universitate.

Îl doborî o senzație limpede și plăcută de lenevie, ca un vechi ecou din copilărie, atunci când stătea în pat „bolnav“ într-o zi de școală.

Atinse ușor umflătura de lângă șold și se înfioră. Creștea parcă mereu. Însăpăimântat, rămase nemișcat în perne, cu fața în sus, aproape fără respirație. Așa îl găsi doctorul Bertrand.

— Ei bine, ne pregătești surprize? Ce s-a întâmplat? Am auzit la telefon lucruri îngrozitoare... spuse doctorul intrând.

Vorbea cu bonomia serioasă a tuturor medicilor de familie ce au trecut de anumită vârstă și care capătă cu toții un ton al vocii uniform, ca o însușire biologică generală în dezvoltarea lor profesională. Era înalt și spătos, cu părul tăiat scurt, ridicat aspru ca o perie.

Examină abcesul cu o față impasibilă, pe suprafața căreia Emanuel nu descoperi nimic din gândurile interioare.

Cineva bătu la ușă. Era ajutorul doctorului intrând încărcat cu pachete de instrumente și diferite cutii nichelate.

— Într-adevăr... e ceea ce mi s-a telefonat. Abcesul trebuiește punționat îndată, spuse calm doctorul. Să începem!

Își dezbracă haina și își suflecă mânecile cămașii. Apoi ceru apă să se spele.

Portăreasa veni în grabă agitându-se de colo până colo, preocupată și bucuroasă de a juca un rol orișicât de mic în preajma unui personaj atât de eminent ca doctorul Bertrand.

Asistentul aranja cutiile nichelate pe masă. Când totul fu gata, trase patul lângă fereastră, în plină lumină.

Emanuel își scoase cămașa, începu din nou să clănțăne din dinți ca în cabinetul de radiografie. În zadar încercă să surprindă mișcările asistentului, să zărească vreun instrument de tortură, să descopere mărimea acului.

Doctorul și asistentul umblau acolo la masă cu diferite obiecte, din care nu parvenea până la dânsul decât clinchetul lor metalic.

Afară, dincolo de perdea, în stradă, un om trecu grăbit. Îi urmări cu auzul pașii distincți pe asfalt. Ce grijă avea ăsta? Mergea nepăsător pe stradă, în timp ce el, Emanuel, zăcea în pat, gata de a suferi o teribilă puncție... Acum dărdâia de-a binelea de frică.

Doctorul se întoarse către pat cu un tampon de vată îmbibat în iod. Purta mănuși mari roșii de cauciuc, ca un șofer de camion.

Unse umflătura și jumătate din pielea burții, care deveni deodată galbenă. În odaie se răspândi un miros antiseptic de iodoform și de farmacie. Asta dădea încăperii o realitate nouă, medicală și foarte severă. Se petrecea în ea ceva grav și inevitabil. Emanuel se zăpăci cu totul. În jurul lui zărea dulapul, cărțile și masa, vechile lucruri familiare, bine cunoscute, dar acum ele se desprindeau nesigure în luciditatea lor turbure, ca vorbele haotice țipate de o voce necunoscută într-o hărmălaie de oameni adunați într-o sală.

— Anestezic! spuse doctorul scurt.

Tot ce mai văzu Emanuel fu pe asistent care se apropie de pat cu un tub mare de sticlă. Doctorul îi acoperi fața cu cămașa și spuse portăresei să-i ție mâinile. Eprubeta țiiu brusc și Emanuel simți într-un loc precis, pe piele, deasupra umflăturii, țâșnitura lichidului care producea o răceală de gheață și strângea carnea în jur.

O cutie metalică se deschise și se închise.

— Ac, spuse doctorul în timp ce asistentul se apropia din nou.

„Acul... acum va împunge cu acul...” gândi Emanuel. Clipele îi zvâcneau în tâmpile teribil.

Acum?

Simți lângă șold o împunsătură grea ca o lovitură dată din răsupteri. Era o durere amorfă și surdă care cântărea îngrozitor în șold. O gheară care se fixase în carnea împietrită de anestezie, o suferință îndepărtată și extrem de prezentă.

Deschise puțin ochii și printr-o parte a cămășii zări pe asistent pompând ceva într-o sticlă; nu deosebi nimic altceva. Ce se petrecea acolo, în carnea lui? Ce făcea doctorul?

O apăsare mai adâncă a acului îi smulse un icnet de durere. Cât va mai dura? Părea fără sfârșit, și asistentul pompa mereu...

Într-un sfârșit se făcu o pauză... Emanuel simți acul ieșind brusc dintr-însul și răsuflă ușurat. În mușchi, lângă umflătură, persista o încordare grozavă a cărnii, dar ca o durere mai simplă ce se stabilise la un nivel fix de acuitate.

Portăreasa îi ridică de pe ochi cămașa.

Doctorul ștergea acum cu eter un punct ce sângera ușor. Sticla de pe masă era plină cu un lichid compact gălbui.

— Ce-i asta? întrebă Emanuel sfârșit de încordare și emoție.

— Puroi, amice! Puroi! răspunse doctorul cu aceeași voce bonomă. Trebuie să pleci la Berck și să stai liniștit acolo până te vindec. E o chestie de timp îndelungat și de răbdare. Ai avut abces plin-plinuț. Cred că nu se va forma din nou atât de iute... Să stai liniștit. Auzi? Să stai cuminte întins pe spate... Când pleci?

— Peste câteva zile, spuse, epuizat, Emanuel. Am telegrafiat tatălui meu și îl aștept la sfârșitul săptămânii. Va veni desigur cu primul tren.

Mai vru să întrebe multe, dar se lovi de fața impasibilă a doctorului și se irită la gândul că în această indiferență zăcea cunoașterea exactă a infirmității lui. Apoi doctorul îi strânse cu putere mâna și îl părăsi.

După-amiaza își reluă în odaie scurgerea ei inutilă și tristă. Sticla cu puroi zăcea pe masă în plină evidență. Câteva raze de soare se jucau arămii într-o lumină domoală pe zidul casei din față. Emanuel simți în piept o mare slăbiciune – s-ar fi zis că respira ceva din conținutul pustiu și dezolant al acestei după-amiezi melancolice.

Încercă să citească, dar nu înțelese nimic; cărțile erau scrise pentru altă lumină; nici o carte din lume nu poate să umple golul imens al unei zile călduțe și intime de plictiseală și suferință. Aceasta e tristețea ineluctabilă a zilelor de boală.

În față, pe zidul cenușiu, razele asfințitului se urcașeră până sub acoperiș, și geamurile mansardei se aprinseră în flăcări purpurii. Aspectul imobil și părăsit al casei îi sfâșia inima.

Încet de tot, ridică plapoma să privească locul umflăturii; nu simțea nici o durere, iar umflătura dispăruse. Își privi picioarele goale, burta, coapsele, tot corpul... Colette îl surprinse numărându-și coastele.

Zilele treceau aride și incolore, îngrozitor de lungi și de triste. În orele libere Colette stătea lângă el și broda. Veniră să-l vadă câțiva colegi, la întoarcerea

de la Universitate, care era aproape. Veneau îmbibați cu miros acid de laborator și asta îl întrista încă mai tare. Simțea atunci mai adânc că e bolnav, că e în vacanță...

Rămânea nemișcat ore întregi, cu capul ridicat puțin în perne.

— Îmi fac ucenicia de bolnav, spunea el Colettei.

În fiecare zi pe la ora patru țintea cu atenție pașii portăresei distribuind poșta. Dar urma aceeași obișnuită deziluzie. Nici o telegramă, nici o scrisoare? — Nimic. Ziua recădea în monotonie.

Într-o seară, după-masă, Emanuel răsfoia distrat un ziar, în pat, lângă fereastră, când i se păru că în stradă cineva se oprișe și îl privea cu atenție. Portăreasa uitase să închidă obloanele. Dete puțin la o parte perdeaua. În stradă stătea și se uita la el tatăl lui.

Emanuel fu emoționat; tatăl lui, intrând în odaie, își ascunse mai bine turburarea tușind încetișor ca să nu-i vibreze vocea. Îl iubea pe Emanuel cu o intensitate de care acestuia îi era uneori frică. Emanuel se simțea angajat moralmente față de iubirea tatălui său și, de n-ar fi fost decât din cauza asta, îi părea sincer rău că se îmbolnăvisese. În ultimele zile se gândise cu teroare, cu groază, la cazul când ar muri. „Cu siguranță că tatăl meu ar înnebuni de tristețe“, își spuse el și își imagina demența calmă și severă a omului acesta care făcuse totul în viață cu sânge rece. „Un asemenea om nu poate avea decât o nebunie extraordinar de bine organizată“, se mai gândi Emanuel cu infinită tristețe. Era și acesta un anumit fel de a fi tandru față de sine însuși.

În câteva clipe atmosfera din odaie se schimbă. Tatăl lui îi luă în mână boala ca pe-o afacere comercială încurcată ce trebuie rezolvată fără nici o pierdere. Se decise să plece mai întâi el singur la Berck pentru o zi, să vorbească cu doctorii de acolo și să caute un sanatoriu convenabil. Plecă chiar a doua zi și se întoarse târziu noaptea. Era entuziasmat de Berck.

— Acolo-i vindecarea ta. Bolnavii duc o viață normală în sanatorii organizate ca niște simple hoteluri; nici nu simți că ești bolnav. Vei vedea... vei vedea...

Împachetară lucrurile a doua zi și la amiază fură gata de plecare.

În ultimul moment portăreasa aduse un pachet și îl strecură discret lui Emanuel.

— E de la domnișoara Colette... șopti ea.

Mai mult de curiozitate, Emanuel îl deschise imediat. Conținea o cutie de ceai și câteva comprimate cubice cu extras de carne, pentru gătit supă.

Ceaiul era desigur o aluzie la iubirea lor.

Cât despre comprimate, Colette își bătuse capul toată dimineața ca să găsească un cadou ieftin și util și isprăvisese prin a-și aduce aminte că în timpul războiului mama ei îi trimetea tatălui pe front extras de carne ca să-și facă singur supă în tranșee.

„Și acolo unde pleacă Emanuel, trebuie să fie mai rău ca în tranșee... cugetă ea simplu. O farfurie caldă de supă o să-i facă bine...”

Și gândind astfel îi veneau lacrimile în ochi.

Ziua se prelungea într-o înserare călduță și funerară de octombrie. Câmpurile defilau prin fereastra vagonului roșii și arămii, putrede de soarele absorbit îndelung toată vara. În compartiment, Emanuel și tatăl lui, singuri, zăceau cufundați în același sentiment de tăcută intimitate. Odată cu ei călătoreea ritmul de fierărie veche a trenului, ca bățiile repezi ale unei inimi îmbătrânite și mecanice, fixată sub vagon.

Într-o gară mică, unde trenul nu se opri decât o minută, se dădură jos să schimbe.

Urcară într-un trenișor cu vagoane înguste, cu o locomotivă demodată și îngheboșată ca o cămilă. În vagon nu erau decât două bănci, în tot lungul lui, de o parte și de alta, ca într-un tramvai.

Încetișor, trenul porni nesigur hurducându-se de șine. Toate geamurile prinseră a clănțăni cu putere, ca și cum le-ar fi fost frică de voiaj. În urma lui, Emanuel mai privi o dată gara mică, albă, cu glicine roze la ferești. Apoi cineva trase o perdeluță și peisajul rămase afară ca tăiat cu foarfeca.

În vagon se înghesuia lume multă, cu pachete și coșuri; oameni care se îndesau pe banchete... copii care scânceau... apoi îndată ce trenul porni mai iute,

începu o conversație intensă în tot vagonul, stabilindu-se un zumzet comun de înțelegere și de bună voie.

Toată lumea asta pleca la Berck. Un cultivator în haine de duminică, cu un buchet de flori câmpenești în mână, demonstra cu gesturi largi boala fiului lui unei doamne subțirele și elegante, în „tailleur“ gris.

Chiar în față, pe banchetă, doi părinți tineri își duceau copilul la un sanatoriu. Era un băiețuș slab și palid, în haine de marinar, cu un picior înfășurat în bandaje. Mâinile îi atârnau subțiri și obosite ca la o păpușă de cârpă. Îl ținea pe brațe mama lui, în timp ce copilul plimba prin vagon privirea lui de intensă nedumerire, examinând curios toată această lume necunoscută.

Emanuel fu deodată interpelat de vecina lui, o bătrânică în haine de doliu.

— Pleci la Berck? întrebă ea. Ești bolnav?

Țipa foarte tare ca să domine zgomotul dublu al trenului și al conversației generale.

— Unde suferi? Aici?... Aici?...

Arată soldul, apoi spatele.

— Da, aici, la spate, răspunse Emanuel.

Bătrânica își strânse gura punga și clătină din cap a compasiune.

— Și ai abces? continuă dânsa.

Emanuel nu se înșelase, auzise bine, era vorba de un abces. De unde știa însă femeia asta ce e aia un abces? Avu o mină atât de uimită, încât bătrânica se grăbi să-l liniștească.

— Iată vezi, cunosc și eu puțină medicină... De când tot vin la Berck e timp ca să fi învățat toate astea... Am și eu acolo un băiat bolnav.

Emanuel nu răspunse, dar se trezi tras de mânecă.

— Te-am întrebat ceva, reluă bătrânica supărată.
Ai sau n-ai abces?

— Ei da, am, răspunse Emanuel cu oarecare bruschetă. Și ce-i cu asta?

De data asta bătrânica tăcu. În caligrafia zbârciturilor de pe fața ei apăru semnul clar al unei mari întristări. Cu jumătate de voce mai îndrăzni să întrebe dacă abcesul e fistulizat.

— Ce-i asta „fistulizat“? făcu Emanuel nedumerit.

— Adică dacă a spart... dacă are găurică pe unde curge încontinuu...

— Asta nu, răspunse Emanuel. Până acum doctorul a scos din el puroi cu acul și văd că umflătura a dat înapoi.

Trenul își scutura mereu fierăria veche și zgomotul lui se depunea scăzut în convorbire ca fondul unui murmur coral într-o operă, în timp ce artiștii cântă. Acum treceau prin dunele din împrejurimile orașului. Mai erau câteva minute până la Berck. Tot traiectul dura mai puțin de un sfert de oră.

— E bine că abcesul nu-i fistulizat, murmură bătrânica.

— Și dacă ar fi? spuse distrat Emanuel.

— Eh, atunci se schimbă chestia... și aplecându-se la urechea lui, îi șopti pe nerăsuflăte: Se spune la Berck că un abces deschis e o poartă deschisă morții...

— Ce ți-a spus? îl întreabă tatăl lui.

— Crezi că am înțeles? Vorbește prea repede...

Trenișorul începu a scârțâi obosit strângând frânele. Ajunseseră. Gara semăna cu orice altă stație de

provincie. Un domn înalt cu cârje aştepta pe doamna în „tailleur“ gris. Încolo nu mai era nimeni pe peron. Uimirea cea mare îl aştepta însă pe Emanuel abia la ieşire.

În timp ce şoferul încărca valizele, el rămase câteva secunde pe piaţeta din faţa gării, privind în jurul lui. Deodată rămase uluit.

Ce să fi fost oare asta? Un sicriu ambulant ori o targă? Un om stătea întins pe un pat îngust de lemn, un fel de cadru cu saltea, aşezat pe o montură cu patru roţi mari cauciucate. Era însă îmbrăcat normal din cap până în picioare. Purta cravată, beretă pe cap şi haină şi totuşi nu se mişca, nu se ridica să umble ca toată lumea. Aşa culcat cum stătea cumpără de la un vânzător un ziar, plăti şi îl deschise să cetească cu capul sprijinit de perne, în timp ce un om în dosul lui începu a împinge căruţul pe străzile oraşului.

— Vezi, îi spuse tatăl lui... aici toţi bolnavii duc o viaţă normală... Sunt complet îmbrăcaţi, se plimbă pe stradă... numai că stau întinşi... atâta tot... Ai să vezi şi pe alţii tot întinşi, conducând singuri trăsură...

Emanuel era prea uluit pentru a se putea gândi la ceva precis, în maşină tot timpul se uită pe geam să zărească vreun bolnav în trăsură, dar nu văzu pe nici unul. La o cotitură între două şiruri de case înalte apărură o clipă, în fund, linia azurie şi strălucitoare a oceanului culcată pe nisip ca o spadă arzătoare.

În pragul sanatoriului îi aştepta directorul. Intrarea era ornamentată de două mari plante exotice. Vasele de faianţă şi hainele negre solemne ale directorului, precum şi ghetrele lui albe dădură acestei sosiri un aer

foarte teatral. Directorul se înclină și strânse mâna mai întâi tatălui, apoi lui Emanuel. Avea obrazul foarte pudrat și tocmai aruncase capătul țigării de foi pe care o fumase până atunci. Cu țigara în colțul gurii, pe față i se imprimau într-o parte riduri lungi de câine, și atunci semăna în totul cu acei mopși de porcelan îmbrăcați în frac roșu, de pe unele scrumiere. „Păcat că îi lipsește fracul“, gândi Emanuel.

Tăcerea sanatoriului era impresionantă, dar coridoarele semănau cu orice coridoare de hotel: uși albe la rând, cu numere pe ele. Emanuel avea odaia la etajul al treilea. Urcară lent cu un ascensor ce nu făcea decât un zgomot mărunț și înăbușit. În fundul unui coridor întunecos, directorul deschise o ușă. Se vedea bine că era o cameră ieftină. Tot mobilierul se compunea dintr-un dulap, o masă și un pat de fier. Într-un colț stătea toaleta cu o cană enormă albastră de tablă smălțuită.

— Ți place? întrebă tatăl lui când directorul fu plecat.

Ce avea să-i placă? Se întinse ostenit pe pat și închise ochii. Îi zumzăia încă în cap mersul trenului și frânturi din convorbirea cu bătrânica în doliu. Zilele petrecute în pat îl slăbiseră îngrozitor. Tatăl lui aprinse lumina. În odaie se stabili atmosfera neplăcută și ciudată a unei camere de hotel mizerabile unde trebuie să dormi o noapte în trecere.

Într-un sfârșit cineva bătu la ușă.

— Eva! se recomandă aspru infirmiera care intră.

Avea un nas atât de lung și de țuguiaț, încât de-ar fi întors capul în toate părțile parcă tot numai din profil stătea.

Se informă pe scurt de boala lui Emanuel.

— Aici o să vă faceți bine, murmură ea cu ton plictisit, profesional.

— Mai sunt mulți bolnavi ca mine? întrebă el. Au toți câte o vertebră atacată?

Eva ridică mâinile în sus, ca o supliantă antică.

— O vertebră? O singură vertebră? Eh! Eh! sunt unii care au zece vertebre atacate la rând... alții genunchiul... coapsa... degetele de la mâini... glezna... Credeai că ești singurul? Ha! Ha!...

Râse scurt și uscat.

Emanuel fu obsedat mai ales de coloana aceea cu zece vertebre atacate la rând, și în minte îi veni imaginea unei țigări care, uitată în scrumieră, se prefăce lent în cenușă în tot lungul ei. „Ce amarnică putreziciune...“, gândi el.

— Și doctorul Cérier? întrebă tatăl lui Emanuel. Când vine la clinică? Am vorbit cu el atunci când am fost aici și...

— Oh, foarte bine! Foarte bine! întrerupse Eva. Doctorul Cérier este din întâmplare acum în sanatoriu. A venit să vadă un operat... Mă duc să-l chem.

Emanuel rămase liniștit și epuizat, întins pe pat. În jurul lui tatăl său se agita, ușa se deschidea și se închidea, se petreceau o mulțime de lucruri la care el nu lua parte. S-ar fi zis că lumea devenise deodată mai densă și mai indistinctă... Tot ce persista clar într-însul era o imensă osteneală. Într-o odaie, undeva în depărtare, un acordeon se lamenta astmatic și trist.

Peste câteva minute se întoarse infirmiera însoțită de doctorul Cérier.

Era un bărbat destul de tânăr încă, foarte înalt și spătos, dar cu părul încărunțit. Avea o coafură superbă, leonină, dată pe spate cu îngrijire. Fața îi era grasă și pietroasă. Doar privirea albastră și limpede purta în ea o nuanță contradictorie de infinită bunătate și stabilitate în trăsăturile obrazului un amestec de copilărie și de severitate.

Îl examinează pe Emanuel cu atenție, se uită și la radiografii, pipăie abcesul și diagnostică aceeași tuberculoză la o vertebră.

— Aici la Berck aerul e tare și vivifiant. Să cauți să ieși cât mai des cu trăsura la plimbare și mai ales să stai liniștit...

Și apoi, adresându-se către infirmieră:

— Deocamdată să-l lăsăm așa... în pat... mâine îi veți aduce o gutieră... și apoi, peste câteva zile, când se va obișnui cu poziția culcată, îi vom face un ghips...

— Un ghips, murmură Emanuel speriat.

Doctorul se întoarce spre el.

— Un ghips nu-i nimic grav... Absolut nimic grav. Vei sta în corset tot atât de comod ca într-un fotoliu... Asta pot să ți-o garantez.

Îi strânse mâna și își luă pălăria să plece. Se mai opri o clipă.

— Cunoști pe cineva în sanatoriu? Ți-ai făcut până acum vreun prieten?

Și cum Emanuel dădea negativ din cap, doctorul adăugă:

— Ți-l voi trimite pe Ernest. E un băiat bun cu care o să te înțelegi de minune...

Ieși grăbit. În urma lui, tatăl lui Emanuel închise încet și cu deferență ușa, ca și cum doctorul prin simpla atingere a mânerului ar fi lăsat-o îmbibată cu ceva din fluidul eminenței sale personalități.

— Ai văzut? spuse el jovial, frecându-și mâinile.

Toată chestia bolii devenise acum pentru dânsul o afacere aranjată.

Emanuel mai așteaptă câtva timp pe Ernest, dar se părea că nu avea de gând să vie în seara aceea. Începu să se dezbrace de culcare; nu-i era nici foame, nici sete. O osteneală calmă îi îmbăia toate membrele.

În întunericul care se făcu în odaie, ecoul acordeonului acoperi melancolic sfârșitul zilei.

Toată dimineața Emanuel rămase în pat. Tatăl lui își trase scaunul lângă el și în odaia răvășită, cu fereastra deschisă, stătura mână în mână privind imensa luminozitate a oceanului. Venea dinspre orizont o strălucire lăptoasă ce acoperea în depărtare conturul dunelor și umbrele caselor, înecându-le într-o orbitoare aureolă. Zgomotul valurilor foșnea atât de aproape, încât nu se mai auzea nimic din sanatoriu. O sonerie zbârnâia undeva din când în când și atunci tresăreau amândoi, smulși o clipă din beatitudinea lor limpede.

Într-un sfârșit veni un brancardier să-l îmbrace. De acum înainte acesta urma să-l ajute în fiecare zi. Omul de serviciu avea o mare îndemânare; îi trase încet pantalonii, așa cum stătea întins; apoi îi trecu cămașa și haina, încet, fără grabă și fără ca Emanuel să facă altă mișcare decât să se încline puțin pe o parte și pe alta pentru a-și trece mânecele.

„Mă îmbracă exact ca pe un cadavru“, se gândi el și vru s-o spuie tatălui său, dar se reținu.

Brancardierul deschise ușa și împinse în odaie un căruț. Era pătucul pe care de acum încolo trebuia să stea întins tot timpul. Avea o saltea nouă, acoperită cu mușama neagră și două perne tari la cap...

— Poftim! îl invită brancardierul și îl ajută să alunece de pe pat pe gutieră. De acum, spuse el, va trebui să dormiți aici, ca toți bolnavii... Dar vă putem lăsa patul de fier în odaie dacă vreți. E comod de pus pe el cărți, lucruri...

Un gong sună tocmai atunci ora mesei.

— Coborâți în sala de mâncare, ori rămâneți în odaie? întrebă omul de serviciu.

Emanuel, la rândul lui, îl interogă pe tatăl său din ochi.

— Să scoborâm! Sigur... e mai bine, răspunse el.

Brancardierul împinse încet căruțul pe coridor, apoi îl introduse în ascensor.

Emanuel, beat încă de lumina și de liniștea acelei dimineți, lua această alunecare lină pe căruțul cu arcuri drept o distractivă plimbare de joacă. Îl cuprinsese o ușoară și agreabilă amețeală când ascensorul începuse să scoboare.

Abia jos în sală se trezi el în plină înțelegere a bolii. Acolo avu el pentru întâia oară sentimentul adevărat al atrocei categorii de viață în care intrase.

Era o sală obișnuită de restaurant, vastă, înaltă, albă, cu perdelețe la ferești și plante mari exotice în colțuri. Dar cine imaginase în această încăpere aranjamentul acesta solemn și spitalicesc? Cine fusese regizorul acestui spectacol corect și halucinant?

Înșirați de-a lungul pereților, doi câte doi la o masă, zăceau bolnavii întinși pe gutierele lor. S-ar fi putut crede un festin din antichitate, unde musafirii stăteau culcați la masă, dacă fețele obosite și palide ale celor

mai mulți dintre bolnavi n-ar fi arătat clar că e vorba de altceva decât de convivii joviali ai unui vesel ospaț.

Ce sumbră minte alcătuiuse cu elemente reale un tablou atât de dureros, de fantastic și demential?

Într-un roman de senzație un scriitor imaginase o regină perfidă și capricioasă ce-și mumifica amanții și îi păstra în sicrie într-o sală circulară.

Ce era însă această palidă viziune de scriitor pe lângă realitatea atroce din sala aceasta de mâncare cu oameni vii și totuși morți, încrustați în poziții rigide, întinși și mumificați în timp ce palpitau încă de viață.

Emanuel fu așezat la o masă, lângă o bolnavă cu rochia albastră. În scenele ce se petrec în vis, ceea ce apare straniu și halucinant este faptul că întâmplările cele mai bizare au loc în decoruri cunoscute și banale, în sala de mâncare elementele de vis și de realitate erau atât de concomitent prezente, încât timp de câteva secunde Emanuel își simți conștiința cu totul destrămată. Devenise extraordinar de transparentă și totuși grozav de efemeră și nesigură. Ce se întâmpla? Era chiar el, Emanuel, corpul acela pe un căruț, în mijlocul unei săli unde toți comensii stăteau culcați la mese împodobite cu buchețele de flori? Ce însemnau toate acestea? Trăia? Visa? În ce anume lume, în ce anume realitate se petreceau astea?

Vecina lui de masă îi zâmbi prin oglindă. Stătea și ea întinsă pe un căruț tot îmbrăcată, tot aparent normală, dar nu ținea capul pe perne, îl avea complet culcat și nu-l mișca nici în dreapta, nici în stânga. Pentru a vedea ce se petrece în jur avea un suport metalic cu o oglindă, drept deasupra ei. Putea s-o încline în orice direcție și să observe astfel totul în sală. În

luciu cristalului, unde plutea obrazul ei detașat (ca într-una din acele ieftine iluzii optice de bâlci care prezintă un cap tăiat), acolo Emanuel descoperi zâmbetul ce i se adresa.

— Sunteți bolnav de mult? întrebă fata fără altă introducere.

— Sufăr de mulți ani, răspuse Emanuel, dar nu mi s-a descoperit boala decât acum de curând...

— Așa a fost cu noi toți, spuse bolnava cu un ușor suspin.

În dreapta lui, Emanuel descoperi un tânăr cu capul înfundat într-o carte. În sală privi rând pe rând bolnavii, unii complet culcați, alții cu perne la cap, în fine unii care stăteau pe căruț în capul oaselor ca pe un scaun: aveau doar picioarele întinse. Toți îmbrăcați corect, femeile cu rochii cu oarecare cochetărie – bărbații în haine obișnuite, cu guler și cravată. Se părea o adunare normală, de oameni care la comandă s-ar fi alungit cu toții pe cărucioare.

Îndrăzni să întrebe pe vecina lui pentru ce unii bolnavi stăteau complet întinși și alții numai înclinați pe jumătate.

— Pentru că nu toți au aceeași boală, îi răspuse tânăra fată. Unii au atacate vertebrele gâtului, ca mine, alții numai genunchiul ori coapsa.

Bolnava îi vorbea cu multă spontaneitate, zâmbindu-i mereu în oglindă. Emanuel încercă și el să răspundă cu un surâs, dar buzele i se încrustară într-o grimasă penibilă.

Un brancardier aduse în sală un căruț elegant pe care stătea ridicată în perne brodate o doamnă tânără,

blondă, foarte vioaie, înclinând capul și salutând în toate părțile.

O însoțea un tânăr negricios la față, înalt, umblând în cărje.

Căruțul fu așezat în rândul din față, iar tânărul se așeză și el la aceeași masă.

— Cine e doamna asta? întrebă Emanuel.

Bolnava întoarse oglinda spre locul arătat.

— Ah! da... e doamna Wandeska, o poloneză care stă la sanatoriu de aproape un an. E vindecată acum, a început să umble... A avut atacat genunchiul rău de tot. Trebuia de mult să plece acasă, dar amână mereu...

— De ce? întrebă curios tatăl lui Emanuel.

— Hm! Asta e cam greu de explicat unui om sănătos. Genunchiul ei s-a vindecat, dar s-a anchilozat și a rămas țeapăn. Când umblă, șchiopătează. Ea ar prefera acum să rămâie aici printre bolnavi, unde toți au câte ceva, decât să fie un obiect de curiozitate printre oamenii sănătoși. Dar nu se poate... va trebui totuși să se întoarcă la familia ei. Vindecarea e tot atât de neîndurătoare ca și boala...

Începuse să se servească. Bolnavii luau cu mișcări precaute farfuria cu supă pe pieptul lor. Și Emanuel trebui să mănânce astfel. Tatăl lui, care se așezase lângă dânsul, îi ținu câțva timp farfuria cu mâna. Apoi, când văzu că se obișnuise puțin, îl lăsa să mănânce singur. Cu fiecare înghițitură farfuria își pierdeă parcă echilibrul și părea gata să se răstoarne. Era un veritabil număr de acrobație de executat, dar bolnavii vechi se

serveau cu atâta dexteritate, încât nici nu se mai uitau în fața lor și continuau nepăsători șirul conversației.

În fața, doamna Wandeska râdea foarte amuzată de cele ce-i spunea tânărul de lângă ea.

— E soțul doamnei? întrebă Emanuel arătându-l prin oglindă.

— Tonio? Ah, nu! E un prieten al ei... un argentinian... și el vindecat de mult, dar preferând aerul de sanatoriu celui din biroul lui de avocatură...

În acel moment în fundul sălii un bolnav scăpă pe jos tacâmul, care căzu cu un clinchet foarte sonor. Căruțul lui era destul de scoborât și dacă ar fi întins puțin brațul ar fi putut desigur ridica obiectul. Emanuel observă însă cum bolnavul îl privește fără a face nici un efort. Vecina lui urmărise și ea scena. O fată de serviciu veni în grabă și aduse altul.

— Pentru ce nu și l-a luat singur de jos? Era foarte simplu... spuse Emanuel.

— Crezi că era simplu? S-ar fi răsturnat cu siguranță; poartă pe el un ghips de zeci de kilograme.

Emanuel rămase stupefiat. Vedeă bine că bolnavul stătea rigid pe căruț, însă nimic nu făcea să se bănuiască sub haine corsetul.

— Așa-i că le face bine doctorul Cériez? adăugă fata. Imposibil de ghicit forma ghipsului sub haine... le croiește pe măsură.

Și cu degetele bătu în rochia ei, care sună dur și uscat lovind un corp tare dedesubt. Purta și ea un corset și totuși era și ea îmbrăcată din cap până în picioare, fără nici o aparență exterioară a infirmității de care suferea.

— Și mie mi se va face un ghips, spuse Emanuel cu o mare descurajare în voce.

Acum, privind șirul de bolnavi alungiți, chestia bolii nu se mai rezuma pentru el la o simplă afirmație abstractă, „a fi bolnav“, în contrast cu „a fi sănătos“. Se simțea intrat în rang, ca într-o aliniere militară. Solidar cu dâșii în boală, solidar în ghips... Corpul însuși luase pe căruț o atitudine corectă și nemișcată, de infirm...

Masa era pe sfârșite când intră grăbit Ernest, însoțit de un alt bolnav. Ernest umbla normal; celălalt rămase o clipă în prag măsurând din ochi distanța care îl separa de masa lui, ca și cum și-ar fi acumulat forțe ca să străbată sala.

Dar ce era această nouă și dureroasă surpriză? Un umblet de schilod, o exhibiție de mascaradă, un număr de clown?

Bolnavul se sprijinea în două bastoane și la fiecare pas arunca violent câte un picior în aer. Îl ținea o secundă tremurând suspendat, apoi îl zvârlea în lături și tot tremurând îl depunea pe parchet. Era un mers atât de convulsionat, atât de dezarticulat și de inuman, încât nici o paiață din lume n-ar fi izbutit să-l imite. Sărea parcă, dar nici sărituri nu erau acelea. O criză de epilepsie, asta era; o adevărată criză de epilepsie a picioarelor.

Ernest în acest timp părea să caute pe cineva în sală; puțin îi păsa de masă; când îl zări pe Emanuel, veni repede la dânsul.

— Ești noul bolnav despre care mi-a vorbit doctorul Cériez? Întrebă el și se recomandă. Avea mișcări iuți și aproape sălbaticе, în priviri îi ardea o devorantă curiozitate.

— Cunoști pe vecinii de masă? Întrebă el din nou.

Bolnavul din dreapta scoase o clipă capul din carte, îmbufnat că fusese întrerupt.

— Îți prezint pe domnul Roger Torn... un bun prieten al domnișoarei Cora.

Și arată pe bolnava în rochie albastră cu care Emanuel vorbise până atunci. Atât Roger Torn, cât și Cora se înroșiră până la urechi.

— Ce nesuferit ești! îi adresă un reproș tânăra fată.

— Într-adevăr așa se pare... răspunse Ernest. Dar cred că o să-ți schimbi în curând părerea... Știu eu să aranjez lucrurile... adăugă clipind șiret din ochi.

Ernest plecă să mănânce. Un vânzător de ziare intră în sală și începu să distribuie pe la mese jurnale și reviste. Bolnavii deschiseră foile să cetească. Masa se sfârșise și brancardierii veneau acum să ia pe rând cărucioarele în grădină. Emanuel, de când văzuse pe bolnavul care umbla aruncând din picioare, era cuprins de o cumplită tristețe. Privea cu o mare strângere de inimă cum oamenii de serviciu împingeau cărucioarele. Contrastul acesta între a duce o viață aproape normală (a ceti ziarul, a lua masa într-un restaurant împreună cu alții, a fi îmbrăcat), contrastul acesta între a fi un om ca toți oamenii și totuși a zăcea într-o priză în ghips cu oasele cariate de tuberculoză, iată ce era dureros și trist în această boală. Paradoxul consta în a exista și totuși în a nu fi „cu desăvârșire viu“...

Ieși buimăcit din sală. În urma lui conversațiile și zgomotul continuau pline de animație. Fetele de serviciu strângeau tacâmurile, zâmbind în trecere bolnavilor.

Ernest veni să-i propuie o plimbare cu trăsura chiar în după-amiaza aceea.

— Zilele frumoase de toamnă sunt numărate la Berck, spuse el. În curând ploile o să ne închidă pentru mult timp în casă.

Emanuel acceptă cu bucurie.

— În fond, pentru mine personal, boala nu mi se pare chiar atât de îngrozitoare... spuse Emanuel lui Ernest, în timp ce așteptau în odaie să li se anunțe venirea trăsurii. Am avut întotdeauna în mine un fond de lene care se găsește acum pe deplin satisfăcut, continuă el. Îmi întind oasele pe căruț, mă odihnesc admirabil, mă simt foarte bine... și n-am nici o dorință să umblu... Cred că dacă m-aș ridica durerile s-ar înfițe din nou în spate necruțătoare. Un singur lucru mă chinuie...

Tatăl lui, care stătea pe pat și cetea în aparență ziarul, ridică brusc capul.

— Mă chinuie gândul că încet, încet va trebui să devin un adevărat bolnav... Că tot ce iau acum drept lenevie și odihnă va deveni în curând un prizonierat teribil... Mi-e frică de scoborâș... mi-e frică să nu ajung a umbla cu două bastoane, sărind ca o broască...

— Vezi doar bine că eu m-am vindecat, îl încurajă Ernest și bătu cu pumnul în piept.

— Porți și d-ta un corset? întrebă Emanuel.

Pieptul sunase dur.

— Da... dar un corset simplu, nu de ghips, răspunse pe jumătate de gură Ernest.

— Pot să-l văd?

Ernest își scoase haina și cămașa. Semăna acum cu un luptător antic cuirasat în scutul lui, ori cu un bust mecanic, plin de șuruburi și curele, expus într-o vitrină ortopedică. Corsetul îi ținea trupul rigid de la șolduri până la umeri. Era confecționat dintr-un celuloïd roz, perforat cu mii de găurele și legat cu șireturi la spate, în jurul gâtului, în jurul șoldurilor și pe laturi era înșurubat și strâns cu o montură de nichel, foarte complicată.

— Și cât timp mai trebuie să-l porți? întrebă Emanuel.

— Acesta nu-l mai părăsesc niciodată, răspunse Ernest. Doar noaptea la culcare îl scot... Trebuie să-l îmbrac mereu... toată viața poate...

Emanuel rămase tăcut și gânditor.

— Ei bine, decât să reintru în viață închis ermetic în asemenea aparat, prefer să...

Tăcu și lăsă fraza neisprăvită. Se făcu în odaie o mică tăcere. Tatăl lui se înfundă din nou în lectură în timp ce Ernest se îmbrăca la loc.

După câteva minute, tatăl lui lăsă ziarul și începu să-și facă valiza. Pleca chiar în după-amiaza aceea. În jena și tăcerea celor din odaie, se vedea bine că mai persista încă efectul frazei lui Emanuel.

— Să nu faci prostii, îi spuse tatăl lui, împachetând lucrurile și ferindu-se de o întâlnire a privirilor. Îți voi trimite bani ca să te îngrijești... ca să te vindeci... voi munci pentru tine... numai pentru tine... să nu uiți niciodată asta.

Emanuel avea sentimentalități facile și trecătoare. Ascultându-l pe tatăl său vorbind cu atâta emoție, îi veniră pe moment lacrimile în ochi, dar peste o secundă uită totul și sună nerăbdător să întrebe de trăsura.

Un băiat veni în fine să anunțe că trăsura sosise. Valiza era și ea gata – nu mai rămânea decât să scoboare cu toții.

În curte aștepta un fel de barcă enormă cu coviltir, pusă pe roți, trasă de un cal. Asta era trăsura pentru bolnavi? Da, asta era. Emanuel n-avea nevoie să se miște deloc. Cadrul cu salteaua pe care stătea întins intra înăuntru pe la spate și pătucul aluneca pe un rulou, ca la dric. Brancardierul închise panoul și dete hățurile lui Ernest în mână. Emanuel stătea puțin ridicat, astfel că putea să vadă perfect înaintea lui. Ernest și tatăl lui se așezară și ei lângă dânsul, pe două scăunașe. Era loc destul și pentru valiză – trăsura asta putea conține îmbarcamentul unei corăbii...

Toamna își sfârșea zilele însorite și reci. Veștejeau ierburile prin grădini și claritatea obosită a după-amiezii foșnea calm prin copacii cu frunzele roșii și închiricite. Străzile păreau abandonate... Emanuel își plimba privirile pe casele necunoscute, pe vilele cu obloanele trase, în orașelul acesta pierdut undeva în lume sub un cer vaporos de toamnă.

La capătul unei străzi se ivi deodată imensa strălucire a oceanului... Umbre fantomatice și corăbii pescărești pluteau acolo departe în aur și lumină.

Emanuel luă hățurile în mână și conduse singur, de-a dreptul pe plajă. Existau pante de lemn, foarte puțin înclinate, care duceau de la Esplanadă direct pe

nisip. Mai erau și alte trăsură acolo, strânse în cerc. Bolnavii stăteau de vorbă țipând de la o trăsură la alta. Unul cânta din mandolină; o bolnavă tricota.

Oceanul sticlea numai cristale și azur. Emanuel respiră plenitudinea aceea inefabilă de imensă strălucire – aerul vast de larguri, infinitatea apelor.

Tatăl lui și Ernest se duseră puțin la plimbare. Mai era aproape un ceas până la plecarea trenului. Emanuel fu mulțumit să rămâie singur. Își umflă pieptul în respirație adâncă, urmărind alunecarea înceată a corăbiilor negre. Avu o clipă sentimentul unui imens abandon. În curând însă cei doi se întoarseră și ușorul lui extaz dispăru.

— Încă o jumătate de ceas mai suntem împreună, spuse tatăl lui foarte emoționat.

Emanuel mâna acum trăsura spre gară pe o stradă largă, cu vitrine imense, animată vag de câțiva rari trecători. O vedea pentru întâia oară și parcă totuși ar mai fi cunoscut-o cândva. Simțea că aparține acum străzii acesteia, oceanului din care respirase lumină, toamnei acesteia străine, mai mult decât tatălui său. Se răsturnase o înțelegere a lucrurilor într-însul și un anumit sentiment al intimității trecuse de pe un platou al balanței pe celălalt. Strada conținea o veche nostalgie de amintiri. O văzuse poate cândva în vis...

Despărțirea fu simplă și rapidă.

Întârziaseră pe drum și nu mai aveau decât o minută până la pornirea trenului.

Tatăl lui îl îmbrățișă pe fugă și dispăru cu pași împleticiți. Purta în suflet, ca o greutate insuportabilă, melancolia acestei plecări prea grăbite.

Emanuel, rămas singur, avu o scurtă ezitare. Se găsea acum în fața unei vieți necunoscute și teribile. Ce trebuia să facă? Ce i se va întâmpla? Există momente simple în realitate, clipe banale de singurătate, oriunde, pe stradă, când deodată aerul lumii se schimbă și capătă brusc o nouă semnificație, mai grea și mai obositoare.

— Ești trist mi se pare, spuse Ernest când se întoarse de pe peron. Pentru ce n-a mai rămas tatăl tău încă o zi, două?

Emanuel, cu gândurile răvășite, nu știu ce să răspundă. Ernest apucă hățurile și îl conduse pe străzi necunoscute. Îi defilau în privire case, acoperișe... ferestre... multe ferestre... grădinițe intime și desuete de provincie, cu buchete arzătoare de mușcate roșii...

Ernest îl scoase din toropeală:

— Ai observat desigur că Roger Torn e supărat pe d-ta?

— Cine-i Roger Torn?

— Vecinul d-tale din dreapta... știi... În sala de mâncare, bolnavul acela roșcovan care stătea cu capul în carte.

— Aha! Da! Știu care... și spui că e supărat pe mine? Dar ce i-am făcut? Întrebă uimit Emanuel.

— Adică la drept vorbind d-ta nu i-ai făcut nimic... nu ești vinovat deloc... Dar așa s-au întâmplat lucrurile, înainte de ai venit aici, Roger Torn și domnișoara Cora stăteau la aceeași masă... e o veche simpatie între ei. Directorul sanatoriului, care nu scapă o ocazie să facă șicane, când ai venit d-ta te-a plasat între ei, să-i desparți.

— Și ce-i de făcut acum? întrebă Emanuel. Poate
aș cere alt loc în sală...

Ernest se gândi o clipă.

— Da, ăsta e cel mai bun lucru. Spune directorului
că vrei să stai lângă mine...

În aceeași după-masă, la întoarcere, Emanuel ceru
să fie condus în cabinetul directorial, o odăiță sum-
bră, cu un birou neted, fără nici o hârtie pe el. Unicul
obiect de pe masă era aparatul de telefon. Directorul
stătea în fața lui, cu capul rezemat în mână, ca un câine
sătul în fața unui os mâncat.

Ascultă cererea lui Emanuel cu o bunăvoință acră
și profesională.

— Da, se poate... voi da dispoziții pentru schim-
bare, spuse el încercând un zâmbet care se transformă
în grimasa pe care o face cineva când a înghițit prea
mult deodată.

Seara la masă, Roger Torn și Cora erau din nou
împreună; Cora îi făcu lui Emanuel un mic gest cu
mâna în semn de mulțumire.

— Ei vezi că nu sunt chiar atât de nesuferit? îi spuse
Ernest în trecere.

Și venind la masa lui Emanuel:

— În onoarea reîmpăcării, mâine seară, la ora 9,
serată mondenă și... dansantă în odaia mea...

Emanuel, obosit, se culcase de mult când cineva bătu în ușă. Toată ziua stătuse închis într-un salon, împreună cu alți bolnavi. Plouase tot timpul, o ploaie rece și mohorâtă cu rafale aspre de vânt ce arunca apa în ferești. În tot sanatoriul domnea o tăcere îngrozitoare de loc pustiu.

— Cine e acolo?

— Te-ai culcat? Putem intra? Venim să te luăm...

Era Ernest, însoțit de Tonio, argentinianul înalt, prietenul doamnei Wandeska.

Emanuel uitase de serată; e drept că luase totul drept o glumă a lui Ernest.

— Vedeți doar că sunt în pijama, le spuse el. Îmi pare rău că trebuie să refuz...

— Ei hai, nu umbla cu fleacuri... parcă ești singurul în pijama... spuse Tonio.

Ernest era și el dezbrăcat, cu o simplă cămașă pe dânsul și o pereche de pantaloni. Corsetul strălucea straniu la gât, în lumina slabă ce venea dinspre coridor. Tonio purta un halat de casă, foarte exotic și înflorat. Umbla în seara aceea numai cu un baston.

— Uite-te la noi... Suntem oare în toaletă de bal? Hai, te rog nu fă nazuri, insistă Ernest.

Emanuel n-avu încotro. Ernest și Tonio îi scoaseră căruțul afară. Odaia lui Ernest era pe același coridor, însă de cealaltă parte a clădirii, spre stradă.

Putea fi ora zece. Toată lumea dormea acum în sanatoriu. Umblau pe coridor în tăcere. Un singur bec ilumina anemic tot etajul.

— Încet, bagă de seamă... ne ciocnim de toate ușile, șopti enervat Ernest. Direcția s-ar fi putut obosi să puie încă un bec pe culoar...

— Un bec?... De ce numai un bec?... Ar fi trebuit să ilumineze a giorno... murmură Tonio ironic.

Zgomotul mărunț de voci ce se auzea estompat venea din odaia lui Ernest.

Intrarea lui Emanuel fu salutată cu aplauze.

— Este noul nostru amic și ultima achiziție a direcțiunii! anunță Ernest.

În odaie domnea un talmeș-balmeș și o dezordine de neînchipuit. Câteva gutiere cu bolnavi erau împinse spre geam, alți invitați stăteau în picioare. Emanuel recunoscuse pe Roger Torn și pe Cora, cu cărucioarele lipite unul de altul. În colțul ferestrei stătea un bolnav gras, negricios, cu nas de uliu, fumând calm dintr-o pipă. Emanuel bănuia că e Zed. Îi povestise Ernest multe despre dânsul cu o zi înainte. Era un fost conducător de automobile de curse. Toată lumea îi spunea Zed pentru că purta inițiala aceasta odinioară pe tricou. Câștigase formidabil de multe trofee până ce într-o zi, într-un accident de automobil, își rupse labele picioarelor de la gleznă. Stătea acum întins pe gutieră cu o cuvertură ce acoperea la picioare ceva înalt. Ernest îi explicase că Zed ținea labele picioarelor într-un bloc

de ghips și că bucăți de degete și piele erau prinse între ele cu agrafe de argint. O veritabilă tocătură de carne! conchise Ernest.

Mai erau în odaie un domn care discuta cu Zed și două tinere fete. Apoi, lângă pat, un alt bolnav întins pe căruț, venit de la o altă clinică. Îl chema Valentin și avea o față grozav de insignifiantă.

Ernest făcu prezentările. Una din fete era Katty, o irlandeză.

— Katty, scurt! spuse Ernest. Cu identitatea incomplet stabilită... 21 de ani... venită la Berck să studieze bolnavii, așa cum alte fete de vârsta ei pleacă în Italia să studieze opere de artă...

Katty râse zgomotos. Se vedea bine că era puțin amețită. Părul ei roșcovan se zburliase cu totul și cu fața ei rumenă și pistruiată semăna cu o păpușă de salon, violent fardată.

Ernest începu să toarne vin alb într-un castron, pentru a prepara o băutură cu fructe.

Îl ajuta cealaltă fată, o blondă tăcută și serioasă cu gesturi fine și simple.

Emanuel rămase cu privirile pironite uitându-se îndelung la ea cum curăță bananele și merele, repede și cu îndemânare.

Ernest nu i-o recomandase, dar o privea cu atâta insistență, încât fata observă, se înroși ușor și murmură oarecum confuză:

— Mă cheamă Solange...

Și se șterse de un prosop ca să-i întindă mâna.

Când băutura fu gata, Katty vru s-o toarne în pahare.

— Un moment! spuse Ernest.

Mai era un rest de rom într-o sticlă și îl turnă și pe acela în castron.

Băutura era foarte tare. Cu toții aveau pahare de vin; numai Tonio și Zed cerură pahare mari. Alcoolul băut și fumul gros care plutea în odaie îl zăpăciră puțin pe Emanuel. Vedea toată adunarea acum printr-un vâl cețos de amețală. Și numele mlădios și argintiu de Solange persista în el ca o ușoară beție în plus.

— Asta-i o băătură răcoritoare pentru femei leșinate. Ei, Ernest... n-ai altceva?

— Coniac, dacă vrei. Dar coniac pur, nu jucărie. Ceva care turnat pe gât seamănă a lavă fierbinte...

— Să vedem! spuse Tonio.

Ernest aduse două sticle și prinse a destupa una.

— Ce spui, Zed? țipă Tonio de la celălalt capăt al odăii, facem un concurs de viteză pe traiectul unei sticle de coniac. Ei repede, un răspuns...

— Contra cronometru, sau cu plecarea în același timp?

Zed lua lucrurile ca un adevărat profesionist.

— Cu plecarea în același timp!

Ernest destupă și a doua sticlă și servi pe cei doi. Toată lumea avea acum atenția fixată asupra lor.

— Una!... două!... trei!... comandă Ernest.

Zed duse sticla la gură în aceeași secundă cu Tonio. Se auziră câteva gălgâituri sonore, apoi Tonio aruncă sticla goală pe pat. O băuse din trei înghițituri, de parcă ar fi fost mort de sete.

— Se cunoaște că ești amorezat... spuse cineva.

Cine vorbise? Tonio rămase cu privirile fixe, în timp ce lua un pahar de vin de pe masă cu gesturi nesigure și îl duse și pe acesta la gură. Se făcu o clipă tăcere.

Valentin, bolnavul de lângă dânsul, avea însă chef de vorbă. Tăcuse până atunci și acum deschisese deodată gura ca să spună prostii.

— Ei, parcă nu știm cu toții că ești în dragoste cu d-na Wandeska? vorbi el cu animație, insistent și stupid.

Tonio rămase de astă dată uluit.

Câteva secunde se uită în jurul lui, la fiecare persoană în parte, ca și cum ar fi implorat ajutor:

„Ia uitați-vă la mucosul ăsta care își bate joc de mine!“ ...

Deodată ridică paharul și spuse cu o voce solemnă și aproape țipând:

— Onorată asistență... toți... toți... care sunteți aici, vă declar în astă seară... pe conștiință și pe onoare că între mine și doamna Wandeska nu există nici un fel de... relații. Suntem prieteni... atâta tot... ați auzit?

Își pierduse cu totul capul. Valentin era desigur și el beat, pentru că nu vroia să tacă.

— Ehe! Ehe! râse el subțire. Parcă nu știm că te duci la ea în fiecare seară.

— Stăm de vorbă, animalule! Stăm de vorbă! țipă Tonio. Tu nu știi că doamna Wandeska are un ghips... până la coapsă... care îi ține tot piciorul? Ce amor se poate face în asemenea caz?

Spuse asta cu o mare ezitare în voce; se vedea că îl frământa mustarea de a trebui să facă asemenea declarații, dar nu putea rezista ameteții.

— Și ce-i dacă are ghipsul? continuă Valentin. Parcă nu se poate face dragoste și așa?... O mângâi... o săruți... în diferite locuri...

Tonio, scrâșnind din dinți, se apropie de el. Îl privi în ochi o secundă, apoi brusc îi goli conținutul paharului ce-l ținea în mână drept în față.

Valentin, zăpăcit și cu obrazul ud learcă, începu a se șterge cu mâinile. Apoi, când își reveni puțin, apucă cu violență o cană de pe măsuta de toaletă și vru s-o arunce în cap lui Tonio.

— Ei, ei, fără crime dacă se poate! strigă Ernest și se puse între dâșii ca să-i despartă.

— Tu, Tonio, culcă-te aici... comandă el și îl trânti pe pat. Stai cuminte și meditează-ți în liniște coniacul.

Îl luă în același timp pe Valentin cu căruțul în mijlocul odăii, departe de argentinian.

— Ce animal! Ce animal! bolborosi Tonio întinzându-se pe așternut... Dacă nu intervenea Ernest îi dădeam patru palme și-l lăsam mort pe loc!

— De la patru palme nu moare nimeni! proclamă calm Zed din colțul lui, ca un arbitru imparțial de match.

Pentru a crea o diversiune, Ernest începu să fredoneze încet o melodie. Cu toții o reluară în cor: „Votre mari... bididi... bididi... Il est dans la soupente...”

— Mai încet! Mai încet! comandă Ernest.

„En train de baiser bididi... bididi...”

Ernest scoase un oftat comic și toată lumea începu a râde.

„En train de baiser la servante...”

Era o melodie monotonă și tristă, cu cuvinte pline de obscenități de om beat...

Cântecul însă, în loc să-i anime și să-i trezească, îi înfundă mai rău în toropeală. Ploaia afară răpăia în geamuri, vântul şuiera cu lamentări intense și prelungite.

Toată lumea rămase închisă în amețală ca într-o adâncă preocupare interioară pe care o rumega în tăcere. Katty se trântise lângă Tonio pe pat și își băgase o mână în părul lui, alintându-l încet.

— Ei, lasă, că o să-ți treacă... Tonio... Tononio... Tonononio...

— Ce-i asta? Întrebă turbure Tonio.

— Așa vorbeam noi chinezește la școală, spuse Katty copilărește.

Valentin prinse a declama versuri, când fu deodată întrerupt de o controversă ce izbucnise între Zed și domnul de lângă dânsul. Domnul acesta era un inginer din Paris care venea din când în când la Berck în concediu să se odihnească și să vâneze rațe sălbatice în golful Authie, renumit pentru aceasta.

— Și eu îți spun că dintr-o lovitură îl nimeresc, insista inginerul.

Cu degetul arăta ceva pe fereastră.

— Ia stingeți lumina! comandă Zed. În întuneric o să ne dăm seama mai bine...

Acum, în odaia obscură, veneau dinspre fereastră reflexele clătinate ale becului din stradă, agitat de vânt.

— Îl iau dintr-o ochitură...

— Să vedem... să vedem, spuse calm Zed.

Puseseră un pariu între dânzii dacă inginerul va nimeri cu pușca becul din stradă.

— Mi se pare că ați înnebunit de-a binelea, spuse Solange înspăimântată.

Inginerul plecă însă în odaia lui și se întoarse peste câteva minute cu ceva greu în mână. Ernest, în întuneric, dormita și nu prea își dădea seama de ce se petrece, până ce inginerul deschizând fereastra, o rafală rece de vânt și de ploaie pătrunse în odaie, răvășind totul.

Ernest de data asta se trezise de-a binelea și merse împleticit spre geam.

— Într-adevăr vreți să faceți asta? Ați înnebunit cu toții în astă-seară?

Ajunse însă prea târziu. Inginerul pusese pușca la ochi, viză și trase. Împușcătura răsună formidabilă; rămaseră toți îngroziți. Desigur că tot sanatoriul se trezise.

Ce va urma acum? Palpatau de îngrijorare și de emoție. Tonio, buimăcit, se trezise din somn și dădea acum afară din stomac tot conținutul, cu horcăituri teribile.

În stradă becul continua să ardă în bătaia vântului. În zadar Ernest se căznea să închidă fereastra, în timp ce Solange încerca să smulgă din mâna lui Zed pușca pe care o luase de la inginer.

Era absolut hotărât să tragă și el și nimic nu putea să-l împiedece de la asta.

— Dacă nu dai drumul la pușcă, să știi că trag în tavan! Am degetul pe trăgaci, spuse Zed foarte violent.

De altfel se și ridicase pe căruț, cu pieptul în aer, țintind becul de afară.

Ernest se dădu la o parte și a doua împușcătură răsună mai puternică, mai teribilă; mai terifiantă. Totul, amândouă împușcăturile, durase mai puțin de o minută.

În stradă becul se stinse: fusese nimerit.

Consternarea îi împiedecă pe cei din odaie să mai protesteze. Zed răzîmă pușca de un scaun. Ernest închidea fereastra încet, cu mișcări amorțite, ca după o imensă catastrofă împotriva căreia nu mai poți face nimic. Clănțănea din dinți, de frig, de enervare; căuta un cuvânt destul de aspru, destul de violent pentru a se elibera de teroarea din sine, dar împușcăturile îl mai țineau încă zdrobit sub povara cumplitei spaime.

Emanuel asistasă la toată scena cu impresia vie că nimic nu se petrece în realitate. De câteva minute, exact de la cearta dintre Tonio și Valentin, în jurul lui toate lucrurile luaseră un aspect neînțeles și artificial. Erau ăștia oameni cu adevărat? Parcă asista la o înscenare ridicul de falsă și de inutilă. Vor izbuti oare să joace oamenii ăștia teatru cu atâta seriozitate până la capăt?

Împușcăturile, în loc să-l dezmeticească, îl prăbușiră și mai adânc în neînțelegere și halucinație. Astea fuseseră loviturile de grație care dărmaseră cu pocnetul lor toată realitatea și-o scufundaseră în noapte. Ce se va desfășura de acum înainte nu putea să fie decât moale, lipsit de vlagă, ca într-o lume construită

din cârpe și vată. Emanuel nu mai avea nici o putere să-și imagineze ce va urma. Putea să se întâmple orice...

Zed mormăia întruna:

— Vedeți că am nimerit? Bolnav, dar încă om... hă... hă... iată, așa crăpat cum sunt și am dat gata un vânător... hă... hă...

Ceru să mai bea. Amețeala se transformase la el în seriozitatea aceea tristă cu care bețivii se abținează să comită lucruri absurde.

Ernest umbla de colo, colo prin odaie și nu-și mai găsea locul:

— Ce o să fie acum? Ce o să fie? Să știți că mâine dimineață directorul ne dă pe toți afară... Ce nebunie!

De când se trăsesse cu pușca în sanatoriu se deschideau și se închideau uși, se auzeau șoapte, umblete pe coridor. Ernest se duse la ușă și ținti cu urechea.

În fundul unui coridor, undeva, o ușă fusese trântită cu zgomot.

— Ăsta-i directorul! Vine în anchetă! Ce să-i spun acum?

Cu toții aveau respirația tăiată de intensitatea așteptării.

— Vă rog, liniște acum! Cea mai desăvârșită liniște...

Se auziră niște pași târâți venind spre odaie. Ernest întoarse încetișor cheia în broască.

— Tăcere! șopti el. Credeam că-i directorul, dar...

Cineva bătu în ușă. În odaie domnea cea mai deplină liniște.

— Ei, deschide! Deschide, domnule Ernest! Ce-i asta? Ce v-ați apucat să faceți?

Era o voce pițigăiată de femeie bătrână. Începu să zgâlțâie ușa ținând ca o pasăre.

— Deschide! Deschide ușa...

— Ce este? Cine-i acolo? Întrebă Ernest din odaie.

— Deschide, domnule Ernest, că chem brancardierii să spargă ușa... Sunt eu, supraveghetoarea de noapte... hai, deschide!

— Și ce anume vrei de la mine? Întrebă Ernest cu mult calm.

— Mai întrebi ce vreau? Vă puneți pe băutură, vă îmbățați, trageți cu pușca... Ce-i aici, sanatoriu ori cârciumă?

— Bordel, exclamă imperturbabil Ernest.

Și începu la rândul lui să strige:

— Ce vrei? Cine te-a trimis? Cine a tras cu pușca? Ai înnebunit? Vezi doar că și eu m-am trezit din somn, și eu am auzit împușcăturile... a tras cineva în stradă. Da' ce-s pus eu, să fac poliție? Du-te și vezi cine a tras... și lasă-mă în pace...

Cineva de alături bătu în perete să înceteze scandalul.

— Împușcăturile s-au tras de aici, spuse din nou îndârjită vocea pițigăiată de afară. Mă duc să chem directorul...

Ernest descuie și cu o mișcare bruscă deschise larg ușa. Acum era față în față cu supraveghetoarea, el înalt, spătos, ea, o bătrânică firavă în halat alb de serviciu, apariție scheletică în lumina palidă a coridorului, o fantomă slăbănoagă în toiul nopții.

— Ascultă! Ce vrei? Spune-mi clar ce vrei?... De ce ai venit direct la mine? Întotdeauna eu sunt țapul

ispășitor în sanatoriul ăsta... Când se toarnă vin în pianul din salon, se vine la Ernest. Ernest a turnat... Când se aude gălăgie undeva, iute la Ernest... Când cineva împușcă, Ernest... veșnicul Ernest. Te rog să spui directorului că mâine plec de aici. M-am săturat... Auzi?

Supraveghetoarea rămase pironită și mută de stupefacție sub avalanșa aceasta rapidă de argumente. Ernest protesta cu atâta vehemență și sinceritate, încât mai că te apuca mila pentru băiatul ăsta atât de persecutat.

Acum supraveghetoarea se găsea în încurcătură și nu mai știa cum să plece.

— Ei bine... Ei bine... mă duc să vorbesc cu sergentul de stradă, murmură dânsa confuză și se îndepărtă pe coridor în clinchetul legăturii de chei, ce acompaniasse pașii ei târșâiți.

Ernest se întoarse superb în odaie.

— Ați văzut? Dacă vrei s-o sperii pe bătrânica asta, spune-i că părăsești sanatoriul. E de patruzeci de ani în serviciu aici și a prins rutină... cum prind zidurile mucegai...

Acum mai greu era de condus pe fiecare bolnav la camera lui, dar Ernest se simțea prea epuizat, îl dureau și spatele, iar de Tonio nici nu putea fi vorba ca să-l ajute. Adormise din nou în grămada acră și împutită a resturilor de mâncare. Deocamdată se hotărâră să rămâie cu toții în odaie dormitând, iar în zori vor da câțiva franci unui brancardier ca să se ocupe de ei, fără să prindă de veste nimeni.

Afară ploaia încetase. Ernest întredeschise geamul ca să iasă mirosul greu de vin și de țigară. Zed dormea

cu gura perfect deschisă în formă de O, ca și cum ar fi continuat în somn să se mire de reușita loviturii.

Emanuel nu-i vedea pe Roger și pe Cora, dar bănuia unde sunt cu gutierele alăturate, după șoaptele lor pasionate și diferite scârțâituri ale arcurilor de la cărucioare.

În lumina unui chibrit pe care Ernest îl aprinse ca să caute cana cu apă, Roger și Cora apărură o clipă întorși pe o coastă, îmbrățișați.

— Își freacă ghipsurile unul de altul, mai mult nu pot face, șopti Ernest la urechea lui Emanuel.

Și Solange? Unde era Solange?

Emanuel o descoperi lângă fereastră, privind în noapte. Afară obscuritatea se făcea mai găunoasă și mai destrămată, iar pe fondul ei Emanuel se căznea să limiteze silueta exactă a Solangei. În odaie se făcuse liniște deplină.

— Dă-te mai încolo, brută! împinse Ernest pe Tonio și se culcă și el lângă Katty.

Valentin dormea dus, respirând zgomotos și subțire pe nas. Sforăitul lui acoperea tăcerea din odaie ca o rețea de sunete ce se împletea de la sine, peste trupuile culcate... Emanuel nici nu știu când adormi, privind fix la fereastră pata aceea incertă care era Solange.

Se trezi în zori buimăcit, nu atât de obosit cât de trist. Domnea în odaie o melancolie acră de după chef. Atmosfera „seratei“ se resorbise într-un aer cenușiu, irespirabil, cu claritatea dezolantă a unei dimineți înnourate.

Solange plecase de mult. Și Katty și Tonio. Ernest cu un brancardier se căzneau acum să scoată căruțul domnișoarei Cora.

Îndată ce ea fu plecată, Roger Torn desfăcu pătura ce-l acoperea și privi atent pe saltea.

— Ei mizerie! exclamă el foarte necăjit. Toată salteaua s-a udat și pijamaa și tot...

Avea fistule deschise și probabil că i se făcuse un pansament prost.

— Ce-i? Ce este? întrebă Valentin mahmur. A străbătut?

— Da... și încă mult... ce porcărie! Până la opt, când se deschide clinica, trebuie să stau în sosul ăsta...

Emanuel, de la locul lui, putu să vadă cearceaful umplut de lichide verzui, purulente.

Ernest și brancardierul se întoarseră și contemplară și ei dezastrul.

— Dacă te-ai zbunguit toată noaptea! spuse Ernest. Așa-ți trebuie!

— Ei, lasă acum te rog lecțiile de morală la ora cinci dimineața, răspunse amar Roger Torn.

Era rândul lui Emanuel să plece; le făcu semn cu mâna celorlalți salutându-i. Ernest împingea căruțul și căska grozav, cât îl ținea gura.

Emanuel se regăsi singur în odaia lui și ziua îi apărui mai goală... mai dezolantă... În piept i se scobise un vid atroce, ca o nevoie adâncă de respirație, ori de plânset.

În dimineața aceea Emanuel ar fi dormit până la ora mesei, dacă n-ar fi primit o vizită neașteptată.

Deschise ochii mari când văzu intrând pe doctorul Cériez, însoțit de două infirmiere.

„Vine să mă certe desigur pentru cheful de astă noapte“, gândi el. Îi era rușine de o lecție de morală în poziția asta culcată, în timp ce doctorul l-ar fi privit de sus, fără a-și putea ascunde privirile, ori fără a putea să scape de atitudinea lui umilă, întins pe căruț ca un animal gata de disecție.

— Mai dormi la ora asta? întrebă doctorul cu vocea lui groasă, jovială.

Tonul acesta prietenesc îl ustură cumplit pe Emanuel. Simți că i se face cald sub cuverturi.

— Ești dispus pe un timp atât de mohorât să-ți comunic o veste neplăcută? continuă doctorul cu aceeași bonomie.

„Vrea să-mi anunțe probabil că sunt dat afară din clinică“, își închipui Emanuel și ridică iute capul, zâmbind nepăsător și încercând să-ți ia un aer de canalie.

— Ei iată, să-ți spun pentru ce am venit. Aș vrea să te întreb dacă ai vrea să-ți fac azi ghipsul. Odată și odată tot ești nevoit să-l porți... Trebuie fixate ver-

tebrele dacă vrei să se vindece locul atacat. Ei, ce spui? Îl facem azi, sau mai amânăm o zi?

Emanuel răsuflă ușurat; foarte mulțumit că nu era vorba despre chef, nu se mai gândi deloc la ghips și admise imediat cu efuziune:

— Bineînțeles, chiar azi!... Sigur!... Să-l faceți! Cred că m-am obișnuit cu poziția culcată și o să-l suport cu ușurință...

— Ești întâiul bolnav care te bucuri de ghips, zâmbi doctorul. De obicei ceilalți când le anunț asta fac o mutră de leșinați.

Un brancardier îl conduse la clinică.

Emanuel, în odaia albă și antiseptică, în mijlocul aparatelor ortopedice, avu brusc o scurtă strângere de inimă și într-un cont rapid al sincerității regretă entuziasmul lui de odinioară.

„Oricum, mai bine un ghips decât o lecție de morală“, se încuraja el cețos. Gândurile i se încurcau puțin și din tot ce găsea în jurul lui clar și inteligibil era numai mirosul puternic de acid fenic.

Eva, infirmiera, îl dezbracă de pijama.

— A fost chef, nu șagă, murmură ea destul de încet ca să nu audă doctorul. Îi plăcea să intre în intimitățile bolnavilor și să se creadă prietena lor. Dar pe de altă parte îi bârfea pe toți față de doctor. Ernest o descoperise de mai multe ori făcând naveta cu știri false.

Emanuel se prefăcu că nu știe despre ce e vorba. Doctorul de altfel era gata și vroia să înceapă, își îmbrăcase un șorț larg, încheiat până la gât și cizme de cauciuc în picioare, ca să nu-l stropească ipsosul.

În clinică era destul de frig.

— Te încălzești îndată, șopti perfidă Eva, iritată că Emanuel îi respinsese amabilitățile.

Îl îmbracă cu o flaneu subțirică, albă, ca un tricou de sport. Emanuel, privindu-se în reflexul convex al unei cutii nichelate, găsi că îi stătea bine.

— De acum încolo cu flaneaua asta rămâi pe d-ta, până ce îți vom scoate ghipsul, spuse doctorul...

Asta risipi farmecul.

Îl întinseră cu burta în jos, pe două mese lipite una de alta. Apoi despărțiră mesele și Emanuel rămase cu mijlocul trupului suspendat în vid, făcând punte între ele.

În lighene, pe scaune, aștepta praful alb, apă caldă și fâșiile de pânză.

Operația nu era deloc complicată: doctorul lua câte o fâșie, o tăvălea în ghips și o muia în apă. Apoi o aplica în toată lungimea ei pe spatele lui Emanuel ca pe o compresă. Baf! Una... Baf! Încă una! Se lipeau de coaste, de piept... de șolduri... aveau de piele ca niște animale lipicioase vii, insinuante. Doctorul lucra cu o repeziciune de zidar căruia îi zboară cărămizile în mâini. Zemuia ghipsul scurs cu palma întinsă, îl clipoceu ușor și îl modela pe trup. Fâșiile cădeau flasc una după alta și îl închiseră pe Emanuel într-o tunică albă de la gât până la șold.

Într-adevăr începuse să se încălzească, nu era nici dezagreabil, nici dureros, înăuntrul corsetului se lipea de el o umezeală calduță, destul de plăcută, iar din când în când o șuviță de apă se scurgea repede de pe umeri pe spate, înfiorându-l cu o fină caligrafie tactilă.

Acum dosul era gata. Ghipsul mai trebuia îngroșat în față, pe piept. Începuse de altfel să se întărească.

— Ia să te văd, poți să te întorci singur cu fața în sus? întrebă doctorul apropiind mesele.

— Da... imediat... răspunse pripit Emanuel și, sprijinindu-se de un colț al mesei, încercă să se răsucească.

Ce fuse asta?

Rămase stupefiat. Câte mii de kilograme cântărea acum? Imposibil de făcut o mișcare. Zăcea cu toate forțele anulate, inert, prizonier în corset. Asta era, va să zică!

Carapacea îl ținea închis ermetic, imobil, copleșit de ea, zdrobit pe loc ca de un bolovan. „Adio Emanuel! își spuse el. Ai devenit un om mort“, și un nod dureros i se urcă în gât.

— Ce-i de făcut acum? întrebă dânsul.

Infirmiera și doctorul îl întoarseră cu fața în sus. Îl manevrau ca pe un manechin fără viață, îl ridicau, îl suceau, îl depuneau încetișor pe masă, ca să nu-l lovească... Emanuel, deposedat de toate mișcărilor lui normale, avu o senzație teribilă de abolire pe care n-o mai simțise decât în vis.

Doctorul tăie în fața burții un pătrat pentru a lăsa liberă respirația.

Cu foarfeca mai rotunji corsetul pe la pubis și pe la șolduri. Când Emanuel ridică puțin capul și se privi până în vârful picioarelor, descoperi că devenise o statuie cu totul hibridă, o stranie combinație de piele și ipsos.

Îl conduseră în odaia lui. Infirmiera aduse sticle cu apă caldă pentru a-l usca mai repede. Afară începuse

din nou o burniță insistentă tamburinând în geamuri. Se dădu drumul la calorifer și sticlele cu apă caldă fură așezate în jurul ghipsului. Căldura plăcută de odinioară a compreselor se prefăcuse acum într-o umezeală ce clipoceă în interiorul corsetului la cea mai mică încercare de mișcare. Zăcea cu capul în sus, privind crăpăturile tavanului. Cu cât trecea timpul, cu atât ghipsul se întărea și umezeala devenea tot mai rece. Căldura sticlelor de apă nu putea răzbate până dedesubt. I se aduse mâncarea, dar nu puse mâna pe nimic. La ce bun să bage alimente în cutia asta de ghips?

Ernest veni să-l vadă îndată după prânz.

— Ți-au îmbrăcat uniforma! Ai intrat în rang!... exclamă el. Și te-au nimerit tocmai după chef. Cred că te-ai dezmeticit.

Se întinse pe patul din odaie, lângă căruț, și aprinse o țigară.

— Ce nebuni, Zed și inginerul lui! Putea să iasă un scandal mare de tot din afacerea asta...

Emanuel își aduse aminte de noaptea petrecută la Ernest, dar acum, în lumina după-amiezei ploioase, în tăcerea fluierată mărunț de țiuitul caloriferului, toate detaliile precise de aseară se pierdeau într-o calmă disperare. Așa ca și cum nimic n-ar fi avut loc și n-ar fi existat niciodată altceva decât învelișul umed și rece al corsetului.

Ernest urmărea pe fereastră curgerea sinuoasă a șuvițelor de apă. Era și el copleșit de această zi de toamnă.

— Îmi pare bine când plouă... spuse el într-un sfârșit. Asta e vremea ce ne corespunde nouă, bolnavilor. Ploaie, cer acoperit, frig... atunci știi că toată

lumea e redusă la aceeași odaie cu patru pereți... la aceeași tristețe.

Emanuel îl înțelegea din tot sufletul.

— Când e frumos afară, când e cald și soare, continuă Ernest, atunci lucrurile îmi apar grozav de inutile și de neînțelese. Ce poate face un om în mijlocul limpeziciunii decorului? Și chiar de ar face ceva... e prea clar... prea vizibil și prea ininteligibil. Misterul cel mai turburător e poate cel care ne apare în cea mai simplă evidență, îmi plac mai bine zilele astea mohorâte și ploioase, când stai închircit în casă și ai o înțelegere de câine bătut...

Tăcură câțva timp amândoi ascultând ploaia. Emanuel închise ochii.

— Vrei să te las să dormi?

— Imposibil... Stau într-o băltoacă îngrozitoare. Parcă îmi intră umezeala sub piele... până la oase... până la inimă... Parcă se urcă încet în cap...

— Într-adevăr e foarte neplăcut, aprobă Ernest. Cunosc asta, știu ce înseamnă... O să mai dureze încă două-trei zile până se usucă... apoi, nici nu-l mai simți.

Emanuel se gândi cu groază la cele „două-trei zile“.

— Crezi că mă voi obișnui vreodată cu asta? spuse el și bătu furios în carapace. De câte ori o să fac o mișcare, ghipsul o să mă ție pe loc și o să-mi readucă aminte că sunt închis ermetic într-însul.

— Te vei obișnui... te vei obișnui; o să faci câte mișcări poțtești... ai să vezi — o să te miști cu ghips cu tot, ca și cum ar fi o simplă cămașă...

Ernest se ridică să plece.

— Vreau să te întreb ceva, spuse Emanuel. Cine-i fata aceea înaltă, blondă, care a fost aseară la tine? O cheamă Solange.

— Ah, Solange! E și dânsa o fostă bolnavă. A stat și ea pe gutieră ca tine. Vezi bine, s-a vindecat admirabil. Însă nu e domnișoară... e doamnă... a fost măritată și când a căzut bolnavă bărbatul ei a părăsit-o. Era destul de amabil și elegant din partea lui, nu-i așa?

— Și atunci dânsa ce caută acum la Berck?

— Uite asta e ceva foarte curios... Berck e altceva decât un oraș de bolnavi. E o otravă foarte subtilă. Intră de-a dreptul în sânge. Cine a trăit aici nu-și găsește locul nicăieri în lume. Ai să simți și tu asta într-o zi. Toți negustorii, toți doctorii de aici, farmaciștii, chiar și brancardierii... toți sunt foști bolnavi, care n-au putut trăi în alte părți.

— Și Solange? întrebă din nou Emanuel pentru a reveni la un subiect care îl ardea.

— Trăiește singură aici. Își câștigă singură existența. E dactilografă într-un birou de avocatură.

Ernest deschise ușa. Emanuel îl reținu.

— Aș putea vorbi cu dânsa? Aș putea s-o văd?

— Aha! Va să zică e vorba de ceva serios! Te-ai îndrăgostit de ea? Cunosci și chestia asta... e ceva în genul ghipsului, dar tocmai pe dos: tortură uscată și fierbinte. Cred că mâine o să-i vorbesc și o s-o chem aici. Poate că o să vie, la revedere!

Și îl lăsa pe Emanuel în umezeală, în singurătate și în plină nerăbdare.

Umezeala deveni noaptea o tunică de febre și de coșmaruri. Emanuel așipea o clipă și se scufunda într-o mlaștină. Era o zi de iarnă cu soare și zăpadă ce se topea pe acoperișe. Înota cu galoșii în apă, dar era soare în stradă. Soare! Soare! Ca bulgări de foc ce țâșneau în toate direcțiile! Un joc de artificii – dar ziua în lumină, în zăpadă! Orbitor! Asta vroia întotdeauna Emanuel. Să-l însoțească o fată în soare, pe o zi ca asta. Solange. Poate. Violetele umede încă de fecunditatea humei. Ce miros! Vezi acele două pasări albe care zboară din acoperiș în acoperiș? Sunt sufletele noastre... Zăgaz și dărâmare. „În umbră voi aștepta mai bine soarele și pe Solange...” În umbră toate lucrurile devin albastre. Apoi ventuzele... așa trebuie să fie... întotdeauna beatitudinea trebuie să fie absorbită de umbră și de ventuze... ventuze glaciale și gelatinoase...

Emanuel se trezea și aprindea lumina.

În anumite locuri ghipsul cântărea litri întregi de apă. Se ivea lângă coaste un spațiu neutru unde respirația putea să se elibereze o clipă, dar mai încolo se lipea iar de răceală. Lumina electrică amplifică totul și multiplica chinul cu fiecare obiect în parte. Mai suportabil era întunericul.

În obscuritate, Emanuel delimita harta umezelii și a torturii. Erau promontorii ascuțite ce-i intrau în oase adânc... și mai încolo locuri calme și întinse de umezeală rece... apoi golfuri de liniște relativă. Îi apărea în minte imaginea Solangei. Dar devenise imposibil de despărțit amintirea privirii ei limpezi și albastre de mușgaiul dezgustător al umidității.

Începu să dărdăie de frig. Apoi îi trecu frigul, dar continuă să dărdăie de enervare.

Într-un sfârșit adormi zdrobit de osteneală. Simți că somnul îl copleșește, știa că doarme, că nu-i decât scufundat într-o moleșitoare trezie, dar nu mai avea putere să se gândească la aceste lucruri. Plutea în ape foarte grele și epuizante...

În dimineața aceea, Emanuel stătu tot timpul în salon cu alți bolnavi, copii, doamne bătrâne care tricotau, impozante pe gutiere ca niște statui indice. Se prelingea pe pereți o zugrăveală verde și spălăcită, ca o boală grozavă și secretă a încăperii.

Emanuel, acoperit până la gât de cuverturi albe, abia de putea mișca puțin capul în dreapta și în stânga.

Putea vedea pe „marchiză“, o fostă profesoară totdeauna în rochie de catifea violetă, cu brațări și inele pe degete, cu medalioane și dantelării ornamentând enormii ei sâni defuncți.

Într-un colț, un băiețuș de vreo zece ani măcina dintr-o cutie muzicală cu manivelă refrenul persistent și neurastenizant al acelorași trei note minore. Era băiatul unui negustor din Viena. Tatăl lui stătea lângă dânsul mângâindu-l pe păr.

Conversația era generală. Emanuel căzu în mijlocul ei ca o nouă pradă, ușoară de înhățat. Cu toții începură a se interesa de ghipsul lui. Emanuel răspundea cu binevoitoare plictiseală, îl frământa o așteptare secretă. Ernest plecase jos la telefon să întrebe pe Solange dacă poate veni la sanatoriu.

— În tot cazul, acum dimineață are serviciu, poate după-masă... spuse Ernest. Și ce să-i spun? Ce motiv să-i dau?

Emanuel se gândi o secundă.

— Spune-i pur și simplu că vreau s-o văd...

Ernest nu mai revenea. Emanuel, de nerăbdare, începu să răspundă încurcat la întrebările celor din jurul lui.

— Te doare capul? întrebă „marchiza“.

— Da, îngrozitor... capul și gâtul... și șoldul stâng... răspunse cu infinită seriozitate Emanuel și fu lăsat în pace.

Într-un sfârșit se auziră pașii lui Ernest.

— Vine! făcu el un semn discret, clipind șiret din ochi chiar din prag.

Emanuel simți brusc o mare greutate evaporându-se din ghips. Dar Solange întârzie și nu veni decât aproape de ora mesei. Brancardierii începuseră să ia bolnavii pentru ascensor. Emanuel ceru să fie condus în odaia lui. Îl urmau pe coridor Ernest și Solange. Era una din senzațiile ciudate legate de boală, când un bolnav împins pe căruț era urmat de persoane sănătoase. Ceva ca mersul familiei după o targă cu un cadavru sau ca al călătorilor grăbiți care se iau după căruța lor de bagaje.

Emanuel ar fi vrut să rămâie măcar o clipă singur cu Solange. Ernest înțelese și vru să plece, dar Solange îl reținu.

Se interesă îndeaproape de ghips.

— E foarte neplăcut... nu-i așa? Și eu am stat în ghips opt luni și acum am uitat totul...

În odaie nu era nici un scaun. Solange se așeză pe pat, lângă Emanuel. Era atât de aproape de dânsul, încât el îi simțea parfumul ei, un amestec indiscernabil de mandarină și de lavandă, un parfum proaspăt care adera perfect de tricoul simplu pe care îl purta, o flaneau albăstră cu un guler alb, răsfrânt, de școlăriță. Toată grația acestei femei tinere venea de la o anumită asprime în îmbrăcăminte, în gesturi, în parfum...

Vorbiră despre lucruri neînsemnate în timp ce Emanuel se căznea să descopere cum ar putea-o face să mai vie o dată la dânsul, singură.

Începu brusc să geamă, mai întâi foarte discret, apoi intensificând gemătul până la limita precisă unde ceilalți puteau să-l audă și totuși să creadă că ar vrea să-l înăbușe.

— Ce ai? îl întrebă Solange.

Emanuel încetă și încruntă sprâncenele. Trebuia bine jucat, destul de clar pentru ca să se vadă că suferă în secret și că totuși, stoic, preferă să tacă.

— Eh... nimic, absolut nimic, spuse Emanuel cu o constrângere de care ceilalți se speriară.

— Ba văd că te doare ceva, trebuie să ne spui... Să știi că nu plec până nu știi ce te doare, spuse Solange cu subită compasiune...

Emanuel exulta, dar protestă din nou cu același ton melancolic:

— Vă asigur... că nu-i nimic... o să-mi treacă...

Solange părea sincer mâhnită.

— Ei hai, spune ce ai...

— Ficatul, murmură Emanuel (nu suferise de ficat niciodată în viața lui).

— Unde te doare?... arată-mi mie... spuse Ernest.

Emanuel nici nu prea știa unde se ivesc durerile într-o criză de ficat. Arătă cu palma deschisă tot pieptul și jumătate de burtă. Era suficient după părerea lui.

— Uhuu! se miră Ernest. Astea sunt dureri iradiate în centură...

— Și te-a lovit criza tocmai acum, când ai și ghipsul...

— E îngrozitor, șopti Emanuel și se înduioșă atât de sincer de sine însuși, încât aproape îi veneau lacrimile în ochi.

— Ce-i de făcut? întrebă Solange.

În acel moment i se aduse tava cu mâncare. Emanuel era leșinat de foame.

— Cred că ai face mai bine să nu mănânci nimic, îl sfătuia Ernest.

— Da... da, aprobă Solange. Un ceai, un simplu ceai, cu pesmeți.

Și fata de serviciu plecă cu tava încărcată, lăsând după ea trena plăcută a unui miros de supă caldă. Emanuel devenise acum cu adevărat trist, dar trebuia să joace comedia până la sfârșit.

— Îmi este mai bine, murmură el.

— Să stai liniștit, auzi? Și o să-ți treacă. Îmi pare grozav de rău că nu mai pot rămâne, spuse ea uitându-se la ceas. Îmi pare rău de asemeni că suferi atât...

Un scurt acces la ficat crispă din nou fața lui Emanuel, dar fu suportat admirabil.

— Și nu e numai asta... murmură el. Toate durerile, toate ghipsurile nu sunt nimic pe lângă îngrozitorul, înspăimântătorul chin de a sta singur într-o odaie... în fiecare zi... în fiecare zi...

Ernest înțelese acum totul și tuși aprobator.

— Pentru ce nu vii să-l vezi mai des? întrebă Solange pe Ernest, dar acesta tăcu în timp ce Emanuel continuă să geamă.

— Ei bine, voi veni eu să te văd, spuse Solange cu eroism. Când? Stătu să se gândească. Duminică, de exemplu. Duminică sunt liberă toată ziua...

— Vă mulțumesc... vă mulțumesc mult de tot, gemu Emanuel într-un ultim efort de umilință și clovnerie.

— Te rog însă să nu uiți, spuse Ernest.

Plecară amândoi. Rămas singur, Emanuel avu o scurtă destindere. I se aducea tocmai ceaiul.

— Și restul... comandă el. Trebuie adusă toată tava... cu mâncare, totul... mi-e foame... mi-a trecut criza. Și trimise înapoi băutura anemică și siropoasă, spre deplina uluire a fetei de serviciu.

Emanuel, după-masă, nu se putea plânge că fusese abandonat. Veniră mulți bolnavi să-l vadă și mai întâi Toni. Era amărât: sosise de câteva zile o rudă a doam-

nei Wandeska din Polonia, un așa-zis văr, care trebuia s-o ia acasă.

— Ce o să mă fac singur? se frământa el.

Îl chinuia mai ales enigma acestui văr tânăr și destul de plăcut la vedere care putea fi, eventual, un amant...

Apoi Zed, în căruț, îi făcu o mică vizită, și înspre seară, când fu din nou singur, veni Quitonce, bolnavul care umbla cu două bastoane, zvârlind din picioare.

Acesta rămase un timp mai îndelungat.

Era destul de tânăr, dar cu tâmplele încărunțite. Părea că nu se gândește niciodată la infirmitatea lui. De altfel o și mărturisea:

— Înțelegi? Eu sunt bolnav din copilărie. Cunosc toți doctorii, toate infirmierele, toate sanatoriile din Europa. Există escroci internaționali care au cutreierat tot globul și știu în mod exact în ce oraș, la ce firmă se poate da o lovitură sigură... Eu știu, pe de rost, geografia clinicilor de boli osoase, îți pot spune în ce sanatoriu din Elveția infirmierele sunt amabile și unde se face în Germania cel mai bun ghips... Sunt specializat... În meseria mea de bolnav am depășit diletantismul. Am devenit cu adevărat un „profesionist“.

Quitonce era fiul unui renumit inginer din Paris. Emanuel văzuse odată în ziare fotografia inginerului Quitonce la inaugurarea unor lucrări tehnice de seamă.

— Ești un erou al bolii, nu un profesionist... îi spuse Emanuel.

— Ce e aceea a fi un erou? sări Quitonce. Dacă a cuceri în lume ceva înseamnă a fi un erou, atunci eu n-am cucerit nimic și nu sunt un erou. Iată, să-ți spun eu ce este cu eroismul bolnavilor...

Se opri o clipă să respire, era puțin astmatic și asta dădea conversației lui un mare calm și un mare farmec. Vorbirea lui liniștită, pe ton uniform se menținea însă numai atât timp cât stătea pe un scaun. De îndată ce se ridica, se puneă în funcție mecanismul zgâlțâitor al picioarelor și tot restul corpului se zguduia și el, ca o uzină ce vibrează toată când lucrează în ea un motor puternic.

— Pentru a fi un erou, pentru a ajunge la un țel, continuă Quitonce cu o ușoară oboseală în voce, trebuie o anumită energie și o anumită voință pentru înfrângerea unui mare număr de dificultăți. Ei bine, orice bolnav dispune de aceasta. În timp de un an de zile un bolnav desfășoară exact atâta energie și voință câtă trebuie pentru a cuceri un imperiu... Atât doar că le consumă în pură pierdere. Iată de ce bolnavii pot fi numiți cel mult niște eroi negativi. Fiecare din noi este un „cel ce n-a fost Cezar“, deși a îndeplinit toate condițiile pentru a fi. Înțelegi? A conține toate elementele componente ale unui Cezar și a fi... un bolnav. E forma suprem ironică a eroismului.

Își trecea mâna pe față ca pe o mască. Părea oarecum preocupat de altceva decât de ceea ce vorbește.

— Peste două săptămâni sau o lună, nu știu exact când, va trebui să fiu din nou operat. Va fi a douăsprezecea operație în viața mea... Mi s-au tăiat degete putrede, bucăți de craniu. Uite cicatricile aici... și dincolo... și aici. Ei bine, dacă mi-ar mai trebui pe lângă toate și eroism ca să suport această nouă probă, m-aș sinucide... n-aș rezista...

— Și totuși o vei suporta, spuse Emanuel.

— Desigur... desigur... Însă „dincolo“ de eroism... nici cu curaj... nici cu speranță... cu nimic. Păstrez pentru operație sentimentul absolut neutru pe care îl am când beau un pahar de apă... nici curaj, nici lașitate... beau un pahar de apă, atâta tot.

Își trecu din nou mâna pe obraz și rămase tăcut cu fața în palmă. În odaie se întunecase, dar Emanuel nu vroia să aprindă lumina, pentru a nu întrerupe incantația acestui început de prietenie.

— Am făcut totul în viață, spuse din nou Quitonce, am încercat toată gama, de la dureri până la... eram să spun voluptăți... până la prostii... Aprinde puțin!

Scoase din buzunar un portmoneu voluminos și scotoci prin el.

— Uite-te și dumneata la ele...

Dete lui Emanuel un pachet de fotografii.

Erau toate fotografii pornografice, destul de bine prinse, în toate revenea aceeași figură de bărbat vânos în pielea goală, în plină tensiune virilă, și două femei cu trupul foarte fin modelat.

Emanuel, privind mai cu atenție, descoperi că bărbatul hipersexual era chiar Quitonce.

— Îmi regăseam întotdeauna forțele între două operații, explică el. Ce zici? Excitante, nu?

Emanuel era torturat de o întrebare pe care însă n-o puse. „Oare în timpul actului sexual Quitonce arunca din picioare ca și atunci când umbla?“ Viziunea unei paiețe dezlănțuite frenetic, azvârlind și tremurând din tot corpul în dragoste era penibilă. Înapoie fotografiile cu mulțumiri.

— Excitante, hm? mai făcu o dată Quitonce, plescând din limbă.

În noaptea aceea Emanuel fu măcinat de cumplite pofte. Era o suferință unică și teribil de limitată. Sexul se prefăcuse într-o durere vie, într-o aspră tortură interioară a pielii însăși, ce smulgea din pubis, odată cu epuizanta lui virilitate, tot restul de calm necesar somnului. Era o supremă trezie adânc înfipă în carne, un suprem efort prizonier...

Și apoi începură către dimineață, în interiorul ghipsului care se uscaseră, mâncărimile de piele. Era o nouă suferință, un nou chin, o nouă sfâșială rece, halucinantă. În zadar Emanuel aluneca mâinile neputincioase pe corset. Ungھیile zgâriau doar tunica groasă de ghips, în interior pielea se aprindea pe anumite suprafețe și iritația creștea frenetic, ca o revărsare de acizi sau ca o gheară mărunță ce se plimba prin rețeaua cea mai fină a nervilor.

Închidea ochii și strângea pleoapele cu putere, simțind bine că nu mai putea conține atâta iritație calmă și dementială. Încercă să se scarpine, frecându-se pe dinăuntru de pereții ghipsului, dar noi teritorii de piele se incendiau de frenezia mâncărimii, în timp ce durerea sexualității creștea și ea mereu, paralelă cu iritația pielii.

Emanuel își adună încă o dată cu putere toate fibrele feței și se concentra într-o supremă rezistență.

Cu pumnii închiși, cu pleoapele strânse, închircit și redus la minimum, se hotărî astfel să aștepte consumul arderii ce-i cuprinsese trupul.

În fine veni și ziua de duminică. Ploaia încetase. Toți bolnavii fură scoborâți la aer. Zăceau aliniați pe cărucioare sub un îngust coviltir de pânză murdară, cândva galbenă, acum decolorată de ploaie. În față se ridica obsedantă și sumbră clădirea sanatoriului. Câțiva sărmani metri de gazon uscat și vreo două tufișuri de trandafiri veștezi formau toată grădina. Era o grădină umilă și tristă, închisă între ziduri ca un animal suferind într-un țarc.

Emanuel se acoperise bine cu două pături ca să nu-l răzbească sub ghips curenții reci. Venea dinspre ocean o briză tăioasă și umedă, impregnată cu miros puternic de alge și de putreziciuni.

Aștepta cu nerăbdare pe Solange, deși știa bine că nu va veni dimineață. Își aprinse o țigară și pufăia din ea calm, fumul se înfășură în fir albastru, rupt de vânt și Emanuel îl urmărea inert, tăcut, fără gânduri.

Toată îngrozitoarea lui noapte de chin și de frământări se evaporase uimitor în aerul amplu al dimineții de toamnă. Toaleta cu apă rece, în odaia lui, îl reîmprospătase ca o piele nouă ce ar fi îmbrăcat-o pe obraji și pe mâini. Trecu buretele îmbibat cu apă, în mod absurd și inutil, și peste tunică de ghips, ca o

satisfacție de ordin strict moral. Își îmbracă apoi cămașa corect, ca pe un trup bine spălat. Ghipsul în interior se uscase aproape complet.

Emanuel rămase în grădină, izolat de ceilalți bolnavi, până la ora mesei. După-amiază, se închise în odaie, înfrigurat de așteptare.

În sanatoriu domnea, vidă, atmosfera de plictiseală a după-amiezilor de duminică. Răsuna din când în când în vreo odaie ecoul ronțait și șters al unei plăci de gramofon, apoi tăcerea recădea mai grea și mai hipnotizantă. Asculta cel mai mic zgomot de pe coridor. Era oare de astă dată Solange? Pașii se apropiau înșelători și deodată se prefăceau în pașii indiferenți ai unei persoane străine, ca într-o experiență de prestidigitație cu o rapidă substituție de obiecte.

În zadar așteaptă până seara târziu.

Solange nu veni nici în ziua aceea și nici în ziua următoare. Exasperat, trimise cu un brancardier un bilet la pensiunea unde stătea. Dar nici aceasta nu avu vreun efect.

Emanuel, umilit, măcina acum o stăpânită dar destul de violentă pornire împotriva ei. Așteptarea se prefăcuse în dorința de a nu o mai vedea deloc, dar dorința asta era tot atât de lucidă și de insistentă ca și cealaltă. Trecea încă un ceas, încă o zi din „așteptarea de a nu o mai vedea“. Știa că împlinirea i-o va pune din nou în față, și măsura timpul probabil în care această întâlnire nu va avea loc.

Într-o seară, pe la sfârșitul săptămânii, pe neașteptate Solange bătu la ușă. „Ce-mi va spune? Ce motiv banal și absurd va invoca?“ gândea Emanuel. Solange

intră cu respirația tăiată, cu obrajii înflăcărați. Fugise? Venise atât de grăbită? „Ce comedie!“ gândi Emanuel. De patru zile, de când primise biletul, avusese tot timpul să vină încet...

Ținea bilețelul desfăcut în mână. Era îmbrăcată cu un pardesiou simplu de voiaj.

— Ești supărat că nu ți-am răspuns imediat? întrebă ea, văzându-l îmbufnat.

Emanuel nu răspunse.

— Vin de-a dreptul de la gară. Am stat la pensiune doar o clipă, cât am cetit biletul. Ei iată, chiar în ziua aceea când am plecat de aici patronul meu a avut chestiuni importante de aranjat la Paris și m-a luat cu dânsul... De cinci zile înnebunesc bătând la mașină contracte și aranjamente... O fabrică de aici din împrejurimi fuzionează cu altele. Imposibil să-ți închipui câte cifre și paragrafe pot conține burțile unor fabricanți...

Vorbea repede ca să-l liniștească pe Emanuel, urmărind pe fața lui semnele de înseninare.

— Duminică mi s-au dat două ceasuri libere. Atâta tot. Mi-am cumpărat un sandwich și am intrat într-un cinematograf ca să mă pot distra, odihni și potoli foamea în același scurt interval de timp.

Emanuel își simți brusc evaporată toată indiferența aspră ce și-o pregătise pentru dânsa în ultimele zile ca o încărcătură de explozibil. Ar fi vrut să-i apuce mâinile imediat și să i le sărute; să-i spuie că o iubește pentru ca momentul acesta anost al oricărui început de dragoste să fie trecut mai repede.

Solange își dezbrăca pardesiul.

Emanuel o privea, înaltă, simplă în fața lui și se înfiora ușor de uluitoarea ei prezență, totală, inexpri-mabilă, conținută brusc de această odaie atât de îngrozitor de pustie până atunci.

Se așeză tot pe pat, lângă dânsul, așa ca înainte cu câteva zile. Vertiginoasă senzație de realitate după o îndelungată așteptare...

În timpul călătoriei rochia ei se impregnase cu aerul acid de compartiment, dar prin transparența acestui miros Emanuel regăsea vechiul parfum de lavandă.

Într-un sfârșit o întrebă dacă nu vrea să mănânce ceva. Ea ceru un ceai și o portocală.

O privi într-o lucidă reverie cum mânca portocala. Cu fiecare gest se desăvârșea plenitudinea simplă a regăsirii, împărțise fructul în patru și mușca de-a dreptul din carnea roșie, zemoasă, atât de adânc, încât îi rămâneau firifoare albe de coajă printre dinți.

— Iartă-mă că devorez portocala ca o sălbatică, se scuză ea.

Emanuel de câteva minute se simțea copleșit de povara ghipsului. Exact din momentul când îi trecuse prin minte că Solange ar putea fi amanta lui.

Dar cam în aceeași măsură în care îl apăsa greutatea corsetului, îl tortura și dezinvoltura limpede a Solangei. Căuta câteva vorbe destul de simple și directe pentru a i le spune, dar toate frazele mintale se decolorau repede în fața elementarei ei prezențe.

Câtva timp stătură de vorbă prietenește.

Solange îi povesti mici incidente din drum și i-l prezentă pe patron ca pe un financiar „a cărui desti-

nație primitivă oscilase desigur timp îndelungat între tentația de a deveni măcelar ori hingher“.

Emanuel era torturat de gândul de a-i apuca mâna într-a lui. Va rezista oare? O va retrage? Mâna Solangei odihnea indiferentă pe fierul patului.

Era mai ales paralizat de imaginația lui precisă: vedea în gând idila lor de mult consumată, urmărea atitudini exacte de dragoste între ei, ce nu existaseră încă niciodată, avea brusc vechi amintiri de lucruri ce încă nici nu se întâmplaseră, scene vii ce-i furau pasionant atenția și înfășurau atmosfera prezentă în calmul unor evenimente de mult petrecute...

Apoi, brusc, toate gândurile ancorau stupide în imposibilitatea de a-i apuca mâna; în paralizia gestului cel mai simplu și mai imediat.

Într-un sfârșit, reuși să întindă brațul cu un suprem efort, dar gestul fu atât de rapid și de brutal, încât Solange tăcu înspăimântată.

Îi strângea acum cu putere mâna între degetele lui osoase închizând ochii, ca într-o experiență de magnetism.

Solange îl privea nedumerită. Dar când Emanuel o trase spre el înțelese și se lăsa în voie pe gura lui, fără zbateri și fără nici o protestare. Buzele îi vibrau ușor. Parfumul părului îl ardea pe Emanuel ca și surpriza fascinantă a sărutului, ca și căldura limpede a brațului ei descoperit.

— Știi bine ce fac, murmură ea. Pentru asta am venit.

Îl înconjură cu brațele și își lipi obrazul fierbinte de al lui. Se petrecu atunci ceva îngrozitor. De câteva

clipe Emanuel uitase din nou că purta un ghips. Acum, înconjurat de brațele Solangei, greutatea lui îl apăsa insuportabilă. Solange strângea un bust de piatră. Emanuel aluneca zadarnic mâinile pe umerii ei, între dâșii ghipsul punea o barieră de indiferență și crea o organicitate nouă, impersonală și teribil de dură... Îi venea aproape să plângă de ciudă. Dificultatea corsetului îi biciuia mai aprig sângele și îl răscolea de dorinți. În neștire îi mângâie brațele, apoi coapsele. Simți deodată stofa rochiei, marginea ciorapilor și, mai sus, netezimea pielii.

Cu mâna întinsă, reuși să stingă lumina. În întuneric totul se precipită într-o dorință mai impetuoasă, dar care se reducea în zbaterea de pe căruț neputincioasă, scrâșnind din dinți.

Deodată, în momentul când Emanuel alunecă mâna lui sub rochie și simți trupul cald, apoi unghiul inefabil și fierbinte, al coapselor unite, Solange murmură:

— Asta o să-ți facă rău!...

Emanuel avu o tresărire interioară și cumplita lui amețeală nu făcu decât să se reanime cu o exaltare și cu pofte mai vii. Cuvintele șoptite îl ardeau ca un lichid mai fierbinte, mai corosiv, în sânge. „Asta o să-ți facă rău“, repeta el, „Asta!“... adică ceea ce dorea el, ceea ce îl chinuia și îl răscolea atât de grav în clipa aceea.

Atingea acum feminitatea ei secretă și suferința lui deveni aproape furioasă.

În zadar încerca să alunece alături pe pat; ghipsul îl ținea imobil, legat de căruț. Solange căzu cu capul

lângă dânsul în tot lungul lui, pe trupul încercuit de corset, ca pe un manechin neînsuflețit.

Acum ghipsul împiedeca mai mult ca înainte mișcările libere, naturale...

Emanuel, dezgolit, nu izbuti să pătrundă convulsiv decât pulpele ei, între coapsele strânse, acolo unde carnea fierbinte deveni înșelătoare timp de o clipă... O clipă în care exaltarea crescuse imensă și se destinase într-o supremă epuizare.

Era un act viu și normal, redus la un simulacru penibil, de care Emanuel se simțea umilit și rușinat.

Aprinse lumina în silă. O disperare amară și istovitoare zumzăia prin cap ca un ineputabil mecanism imposibil de oprit.

Solange îl mângâie pe frunte, apoi, simțindu-i toată tristețea, își alipi din nou obrazul de al lui.

— Te rog să nu fii trist... Mai mult decât a sta în pat lângă tine, aș vrea să fiu câinele tău și să dorm în pragul ușii. Este tot devotamentul de care mă simt capabilă...

Emanuel simți că o parte din viața lui, liberă și esențială, dispăruse dintr-însul, poate pentru totdeauna. În locul ei își făcu loc o amărăciune calmă, și dureroasă, ca o nouă lumină interioară plină de tristeți.

În săptămâna aceea avu loc o întâmplare care îl impresionă adânc pe Emanuel.

Tonio de câteva zile nu-și mai găsea locul în sanatoriu. Umbla zăpăcit prin coridoare cu cămașa desfăcută, trăgând cravata după dânsul ca lațul unui câine. Se apropia ziua plecării doamnei Wandeska.

— Ah! cel puțin dacă aș ști că slăbănogul acela blond care o însoțește pretutindeni nu e amantul ei, bluse el într-o seară lui Ernest.

Își păstra totuși vechea lui atitudine demnă și indiferentă în sala de mâncare. Venea sprijinindu-se de un singur baston și ridica puțin capul, cu privirile vag distrase când saluta pe d-na Wandeska. Ținea să-și suporte disperarea cu o mândrie rece și bărbătească, în ochi îi plutea însă toată melancolia nopților nedormite.

Îi scăpa de sub control un simplu gest, ori o atitudine infimă, ori apăsarea câte o nuanță clară în paloare, feței, care nu puteau înșela pe nimeni.

Încerca apoi, bietul băiat, să schiopăteze cât mai puțin când trecea prin fața vărului sănătos cu obraji rumeni.

Emanuel, ieșind cu trăsura, îl găsea veșnic la o masă în fața unui bar de mână a treia, pe esplanadă, cu ochii rătăciți, în fața unui pahar cu lichid galben pe care îl sorbea cu paiul. S-ar fi părut că e oranjadă, dar era cu totul altceva:

— E o invenție a patronului de aici, bolborosi Tonio, ceva foarte bun... rachiou amestecat cu rom și câteva gălbenușe de ou. Foarte bun și întăritor...

Era atât de întăritor, încât când se ridica de la masă abia de se ținea pe picioare.

În zadar Ernest și Emanuel încercau să-l convingă că bănuielele lui nu-s întemeiate.

Într-o după-amiază, mai beat ca de obicei, nu se mai putu stăpâni de neliniște. Alergă la Ernest. Îi trecuse prin cap o idee:

— Odaia lui Emanuel – nu-i așa? este lipită de odaia d-nei Wandeska?

— Exact, răspunse Ernest.

— Am văzut în odaia lui Emanuel un dulap, care desigur ascunde după el o ușă. Ce-ar fi ca diseară?... Înțelege?

Ernest se prefăcu că nu pricepe nimic.

— Ei asta... nu înțelege? Să merg diseară când vine vărul la dânsa, să dau la o parte dulapul, să ascult la ușă și atunci o să știu cu siguranță dacă...

Îi venea greu să-și exprime grozava supoziție cu glas tare, s-o audă pusă de el însuși.

— Ar trebui să-l întrebăm și pe Emanuel, spuse Ernest. Ce crezi?

Se duseră în odaia lui, dar nu-l găsiră. Era plecat cu trăsura pe plajă.

Tonio fierbea de nerăbdare, îi intrase în cap ideea asta și se învârtea acolo înăuntru frenetic, ca un titirez, rupând toate rețelele gândurilor ca firele de păianjen.

Trebuia, oricum, să aștepte până seara, dar alergă să-l caute pe Emanuel pe plajă, ca și cum nervozitatea ar fi putut precipita timpul, biciuindu-l să treacă mai repede.

Urcă găfâind colina ce ducea spre ocean. Iritația, gelozia și beția dintr-însul se transformaseră acum în obstinația feroce de a-și găsi prietenul.

Era o concentrare supremă a sentimentelor lui esențiale pe un fapt mărunț și neimportant, ca o revărsare absurdă de forțe pe o rigolă îngustă.

Găsi plaja complet goală. Atât cât cuprindea ochiul, nisipul plat se întindea până departe ca o pustiire evidentă a locurilor, aranjată special pentru exasperarea lui.

Umblă câțva timp pe malul apei, haotic, în marginea imensului calm, ca în deșertul propriei sale tristeți. Soarele apunea cu grandoarea de totdeauna stupidă și inutilă a naturii în mijlocul unor preocupări grave.

Se întoarse la sanatoriu și se trânti într-un fotoliu din hol. Trimise un băiat să-i cumpere țigări.

— Ce fel de țigări? întrebă acesta.

— Ia din cele mai proaste, răspunse Tonio.

Era pentru el un gen nou de mortificare.

Apucă un ziar, dar literele se jucau cu el capricioase, dizolvându-se cu totul ori concentrându-se în blocuri dure ca niște bariere de netrecut. Urmărea timpul pe ceasul enorm din perete, și suprafața cadranu-

lui îi absorbea greu nerăbdarea, filtrând-o prea lent în minute precise.

Aprinse o țigară, apoi alta...

Era atâta de absorbit de așteptare, atât de atent cu gândul lui interior, încât nici nu-l recunosc pe Emanuel când acesta trecu cu trăsura prin dreptul ferestrei deschise. Câteva secunde faptul acesta simplu, pe care îl aștepta cu intensitate de două ceasuri, se zbătu în capul lui, ca o nedumerire. „A trecut Emanuel... Ei și?...“ Aha! își aduse aminte că tocmai lui trebuie să-i vorbească.

Atunci aruncă brusc țigara și alergă ca un nebun în curte să-i iasă în întâmpinare.

Emanuel nu era însă singur. Solange îl însoțea. Trebuia deci să mai aștepte câteva minute până ce ea plecă. Intrară în sanatoriu. Explică greu ce vroia, încurcându-se în cuvinte...

În acel moment trecu pe coridor d-na Wandeska, împinsă spre sala de mâncare de un brancardier. Tonio privi lung în urma ei. Vărul o însoțea, lângă căruț, cetind un ziar.

— Ah! Salopa! scrâșni el din dinți.

Avu imediat un regret:

— Te rog să consideri că n-ai auzit ceea ce am spus...

Și își mușcă ușor buzele, pentru a repune sângele în circulație.

Seara, îndată după masă, veni la Emanuel în odaie. Se ostenise grozav toată ziua și trebuia acum să umble

cu cărjele. Dădu încet la o parte dulapul, dar când isprăvi treaba asta apăru decepționat:

— Să ascult pe la uși... Ah, nu! Asta niciodată!...

Plecă fără să spună „bună seara“, dar nu făcu decât câțiva pași pe coridor și se întoarse în odaie. Se stabili o tăcere penibilă. Emanuel luă o carte, o deschise vag și se înfundă într-însa. Ascensorul funcționa, urcând bolnavii. Se auzea mârâitul lui înfundat, apoi pauzele la etaje când se oprea.

Acum ascensorul se opri din nou la al treilea. Era de astă dată d-na Wandeska. Căruțul ei avea un ușor scârțâit pe care Emanuel îl recunoscuse imediat. Identificase în sanatoriu toate zgomotele. Cunoștea perfect pasul de santinelă al brancardierilor și cel secret, în vârful tălpilor, al infirmierelor... Cunoștea roțile neunse ale fiecărui căruț. Alături se auzea acum fiecare mișcare...

— E singură deocamdată, spuse Tonio.

Încercă să ridice capul să-l privească pe Emanuel în ochi, dar scoborî repede privirea... Emanuel stinse lumina.

— Da, mai bine, șopti Tonio. Ce mârșăvie să stai și să ascuți pe la uși...

— Sst... taci!... îl întrerupse Emanuel.

Intrase femeia de serviciu. Se auzea cum o dezbracă încet pe d-na Wandeska, vorbindu-i în șoptă. În întuneric fiecare zgomot se detașa bine conturat: cădea acum rochia pe un scaun, era foșnetul cămășii de noapte, o carte luată de pe masă și pusă mai aproape... Apoi fata ieși și se făcu din nou liniște. Emanuel și Tonio rămaseră tăcuți în obscuritate. Cât timp stă-

tură astfel? Trecură câteva minute sau poate mai mult, o jumătate de ceas.

Cineva veni alături până la ușă.

Atenția celor doi crescuse imensă. Emanuel simțea cum i se zbate pulsul în palmele închise.

— E dânsul, murmură Tonio.

Câteva lovituri discrete în ușă, apoi cineva intră. Se auziră câteva șoapte nedeșluite.

— Da, închide..., spuse tare d-na Wandeska și cheia se întoarse alături în broască.

Acum se stabili o nouă tăcere.

Începură șoapte neclare. Se auzeau pași în odaie umblând dintr-un loc în altul. Din când în când d-na Wandeska râdea ușor. Plutea dincoace, în obscuritate, o senzație de intensă curiozitate și de ascunsă teamă, ca și cum dintr-o secundă în alta peretele ar fi putut deveni transparent și cei doi descoperiți ascultând la ușă.

Zgomotele se făceau tot mai confuze cu cât creștea așteptarea. Zumzetul interior al atenției încordate acoperea șoaptele de alături. Tonio puse mâna la inimă; pentru ca să asculte mai bine ar fi trebuit să nu-i bată cu atâta putere...

Deodată își opriră amândoi respirația.

Erau acum zgomote mărunte de sărutări. Ca și cum pielea ar fi fost atinsă cu buzele ici și colo, pasional, în neștire... Imaginația lui Tonio se aprinse ca o vâlvătaie. Asculta cu toată neliniștea înghesuită în cap; parcă i se strânsese deodată tot sângele acolo. Simțea cum îi ard obraji.

Acum da, era limpede. Iată... îi făcea loc lângă dansa... iar râsete... Tonio ținea maxilarele încleștate, îi venea să plângă, să alerge pe coridoare, să țipe. Îi trecu prin minte să se arunce în golul ascensorului. Dar cum? Când?

Emanuel simți în întuneric mâna fierbinte pusă brusc, greu, pe a sa.

Câteva noi foșnete veniră de alături, câteva mișcări sacadate și apoi tăcere... trupuri care înlănțuite se strâng... se zbat, gemete, poate... Era oare adevărat? Un zgomot mai puternic îi trezi... Pași, apoi o cană cu apă vărsată brusc într-un lighean. Un zgomot real ca o izbucnire a încordării lor.

— Mă duc la ei, spuse Tonio aiurit și se ridică.

Emanuel nu-și putea închipui că într-adevăr va îndrăzni, dar îl auzi pe argentinian luându-și cârjele. Dibuiind cu mâna întinsă, Emanuel izbuti să apuce o cârjă; Tonio încercă să i-o smulgă.

— Tonio, liniștește-te, așteaptă, murmură Emanuel și nu știa ce să spuie pentru a-l calma.

Totul se auzise alături atât de clar...

— Mă duc la dâșii, șopti Tonio halucinat. Să-i văd cum arată goi.

Apucă puternic cârja și i-o trase din mână. Apoi ieși, lăsând ușa deschisă.

Acum nu se mai auzea nimic în tot sanatoriul decât pașii lui pe coridor.

În fața ușii de alături, Tonio se opri câteva clipe ascultând atent, pentru a înregistra mai bine ultimele mișcări și a-și imagina mai exact poziția obscenă în care îi va găsi.

Apoi bătu violent în ușa. În tăcere, loviturile izbucniră teribile.

— Cine-i? întrebă speriată vocea d-nei Wandeska.

Emanuel aștepta înfrigurat răspunsul lui Tonio, dar acesta parcă se înecase cu vorbele în gât; nu izbutea să le articuleze. Bătu din nou.

— Cine-i? Cine-i? Ce este...

— Eu, Tonio... am venit să vă spun „bună seară“...

— Ah! M-ai speriat îngrozitor, se auzi din nou vocea d-nei Wandeska. Pentru ce atâta zgomot? Ce s-a întâmplat?

— Deschideți, urlă aproape Tonio.

— Îndată... o minută... așteaptă...

În odaie, alături, se aranjau repede lucruri răvășite și apoi deodată se auzi cum cheia se învâрте în broască, cum ușa se deschide.

Urmără câteva momente de stupefacție și de vibrantă nerăbdare pentru Emanuel.

— Bună seară... am venit să vă spun bună seară, se auzea acum vorbind Tonio în odaia vecină, dar cu o voce atât de schimbată și de confuză de parcă ar fi primit o lovitură teribilă în creștet.

D-na Wandeska îi spunea ceva... În locul scandalului la care se aștepta, Emanuel nu asculta decât o conversație în șoaptă, foarte calmă.

De altfel Tonio părăsi îndată odaia și se întoarse. Emanuel aprinse lumina. Fața argentinianului apăru înspăimântător de schimbată. Era epuizat, frânt și își târa cârjele ca pe niște aripi rupte.

Îl privi pe Emanuel ca trezit atunci din somn.

— Ce a fost?

Dar Tonio nu mai putea vorbi. Într-un sfârșit mor-măi ceva neinteligibil:

— Era acolo infirmiera... îi făcea toaleta săptămânală... ca la toți bolnavii... asta erau zgomotele ce le auzeam... apa turnată... Tot ce am luat noi drept... nu era decât asta... toaleta... clipoceala apei cu care o spală... infirmiera...

Rămase cu privirile în gol, zăpăcit și cumplit de rușinat. Apoi, brusc, cu o violență ce nimic n-o făcea de presimțit în trupul lui flasc și ostenit, începu să-și bată cu o cârje în cap, din ce în ce mai tare:

— Sunt un mârșav! murmură el. Sunt un mârșav!...

Emanuel ieșea acum mai des cu trăsura, însoțit de Solange. Ea căuta să isprăvească lucrul dimineța, pentru a avea după-amiezile libere. Începuse vremea teribilă de toamnă cu ploi mărunte și dese ce împânzeau străzile cu o sită fină, într-o lumină cenușie de subsol, cu răbufniri aspre de vânt într-un oraș pustiu, în după-amiezi aeriene și infinit de fragile... Plaja era goală. Oceanul spăla valuri searbede cu spume galbene, leșioase. Plecau mai mult pe la țară, pe drumuri înguste și părăsite, prin dunele pline de vegetație iernatică, cu ierburi enorme ca săbii ieșite din nisip și spini uscați pe întinderi nesfârșite, ca niște adevărate plăgi bruturate și învinețite ale pământului.

Câteodată ploaia îi surprindea și, deși ridica poclitul, apa intra în rafale, udându-le obraji. Solange îl ștergea pe Emanuel pe față, în timp ce el mâna calul mai departe. Într-o margine de drum găseau un loc mai ferit lângă zidul înalt al unei proprietăți rurale. Erau acolo la adăpostul furtunii și al lumii întregi, se îmbrățișau fără entuziasm cu obraji umezi de ploaie. Solange scobora din trăsură și culegea de pe câmp buruieni cu parfum iute și sălbatic de țărână, ori frunze cu vag miros de cadavru când erau frecate în mână

mult timp. Punea măracini în trăsură pretutindeni și-i ornamenta poclitul cu foi enorme de plante de măldar, de un verde sumbru și trist. Se înapoiau astfel cu o trăsură împodobită și încărcată cu buruieni, ca o căruță de țigani.

De multe ori se opreau la hanuri de țară cu crâșmărițe rumene îmbrăcate solemn în rochii negre cu dantelării, ca pentru zilele de duminică. Mâncau acolo cărnuri cu gust proaspăt de sânge și li se dădea de băut o bere neagră și amară fabricată de țărani, în care se mai găseau coji din semințele cu care fusese făcută. Era cea mai gustoasă băutură pe care o băuse Emanuel vreodată.

Într-un rând cerură, la o cârciumă pierdută în tufișuri și măracini, cafea cu lapte și li se aduse lichidul fierbinte, aburind, în două farfurii mari de supă, pe o tavă, cu două linguri alături. Emanuel se miră oarecum de această prezentare.

— Așa mâncăm noi cafeaua pe aici, spuse proprietarul, un țăran tot atât de crud și de sălbăticit ca și locul pustiu unde își ținea hanul. Punem înăuntru și bucăți de pâine...

Aduse două felii de pâine zgrunțuroasă pe care Emanuel și Solange le rupseră în bucăți și le muiară în farfuriile cu cafea.

Toamna îi acoperea cu un cer înnorat, ca plafonul unui imens salon în care n-ar fi existat decât singuri ei doi. Aveau mâinile învinețite de frig și vântul sufla cu brize tăioase. Era o idilă plină de realități simple și elementare.

Câteodată lui Emanuel mâinile îi înghețau pe hățuri. Se oprea ca să-și miște degetele și să-și descleșteze crampa ce le ținuse închircite atâtea ore.

Solange le apuca atunci și le ducea sub flaneaua ei, sub cămașă, lipite de carnea fierbinte a trupului ei, pe sâni ei arzători. Erau ca două blocuri de gheață puse pe piele, dar închidea ochii și suferea răceala, în timp ce mâinile se dezmoșteau încet.

Căldura se insinua în șuvițe fine ca o revărsare apoașă prin degete în tot trupul. Comunica astfel prin sânge și fierbințele cu dânsa, până în străfunduri organice întunecoase. Contactul acesta le unifica circulația și Emanuel regăsea pulsul lui în bătaile inimii ei. O atrăgea spre dânsul și o săruta pe păr. Își rezema capul pe ea și îi aspira parfumul cald, feminin, de lavandă. Era un animal tot atât de splendid ca și calul lui, la care ținea mai mult decât la orice și i-o spunea:

— Ești tot atât de frumoasă ca și Blanchette...

Iapa, auzindu-și numele, întorcea capul. Era un animal de rasă normandă cu părul aspru în smocuri la copite, cu o coamă scurtă și dură ca o perie. Emanuel nu-i vedea, de la locul lui, decât crupa puternică, dar o striga pe nume și atunci răsucea capul privindu-l cu ochi mari, melancolici, de om plictisit care cere o țigară (și era regretabil că nu fumează, ar fi fost atât de natural pentru un cal să ție o pipă între dinți). Emanuel îi trimitea prin Solange bucăți de zahăr și Blanchette le apuca cu buzele ei lătarețe și negre, adulmecând palma întinsă.

— Ești tot atât de frumoasă ca și dânsa... ai o crupă tot atât de lată și de admirabilă, spunea el Solangei.

Apoi îi aluneca mâna sub rochie și îi mângâia coapsele, pulpele fierbinți și spatele plin, scobitura lombară și, mai jos, plenitudinea crupei ei de cal tânăr.

— Și pe cine iubești mai mult? întrebă Solange.

— Vă iubesc pe amândouă la fel...

— Și noi tot așa, răspunse Solange accentuând pe acest „noi” care o solidariza animalicește cu Blanchette.

Emanuel o culca lângă dânsul pe gutieră, o ținea lipită de el, apoi se răsucea, zdrobind-o sub apăsarea trupului și a ghipsului. Acum se obișnuise cu corsetul, făcea multe mișcări pe care nu le-ar fi bănuțit posibile. Solange gemea încetișor de plăcere și de apăsarea greoaie ce suporta. În unele locuri, ghipsul îi intra în coapse și ea simțea durerea amestecată cu extazul iubirii, ca o amară realitate a amorului lor aspru săvârșit în aerul imens din dune, înconjurați de sălbăticiunea imensă a locurilor.

Apoi Emanuel revenea la poziția lui culcat pe spate, sfârșit de osteneală, cu ochii mari deschiși, pierduți în cerul nedeslușit și alb ca într-o claritate fără semnificație ce devenea aceea însăși a simțului interior de liniște în minutele acelea.

Era o beatitudine cu gust sec, simplă și puțin brutală, așa cum era și Solange.

Acestea erau zilele lor de hoinăreală în dune. În unele după-amiezi cerul se însenina și norii își aureau dantelele ca niște obiecte enorme dezgropate din pământ, care mai păstrează încă strălucirea aurului în marginea unui relief. Emanuel mâna calul spre un loc ascuns, pe un podeț ridicat în fața unui golf de unde asfințitul apărea în infinite nuanțe de sângeros cataclism.

În golful acela, oceanul retrăgându-se lăsa în urma lui mii de șanțuri pline de apă, adânc săpate în nisip.

Crepusculul le incendia cu roșeața lui și atunci pe toată întinderea apăreau ca o rețea de sânge și de foc. S-ar fi zis că în locul acela pământul ar fi fost jupuit, pentru a lăsa să se vadă circulația lui intimă, arterele arzătoare și teribile prin care se scurgea în el aur și purpură incendiată. Era o clipă de înspăimântătoare grandoare care tăia scurt respirația.

În fund, soarele scufundându-se încet vărsa ultimele șuvoaie de sânge. Tot aerul se întuneca brusc ca o soluție ce devine mai concentrată, iar în albastrul lui adânc rețeaua strălucitoare căpăta finețea și precizia unei construcții de oțel, întinsă până departe ca un bizar și enorm plan metalic.

Emanuel și Solange părăseau locul cu sufletul ostent de frumusețe.

Într-o seară pe la începutul lui decembrie, Emanuel fu chemat de Quitonce, printr-un bilet, la el în odaie. Era în ajunul operației și vroia să-l mai vadă o dată pentru a-și lua „rămas-bun“. În sanatoriu domnea acest rit de prietenie în preziua evenimentelor grave.

Îl găsi pe Quitonce în pat, puțin palid, înfășurat până la gât în tifon alb.

— M-au spălat, m-au ras peste tot, m-au uns cu iod și m-au înfășurat în bandele ca pe o mumie, spuse Quitonce. Iată-mă, sunt pregătit pentru eventualul rol de cadavru...

— Taci, nu mai vorbi astfel, îl mustră Eva.

Se învârtea prin odaie căutându-și de lucru, aliniind cărțile pe etajeră, scuturând de pe ele un praf imaginar, ca și cum odaia ar fi trebuit pregătită pentru o operație ce ar fi avut ea însăși de suportat.

Înainte de a părăsi încăperea, se mai apropie o dată de patul lui Quitonce:

— Te simți bine? Ți-e foame? Sete?

— Cred că mi-e mai mult foame..., răspunse Quitonce, care postea în ziua aceea. Ce mai întrebi? se răsti el.

Îl oboseau grozav toate precauțiunile din preajma operației, toate analizele ce trebuiau făcute, dar mai ales aerul funebru și preocupat pe care îl lua în fața lui infirmierele și doctorul. Îndată ce Eva părăsi odaia, respiră ușurat. Se ridică în perne sprijinindu-se pe coate:

— Toată dragostea asta fierbinte ce mi-o arată își are rostul ei... Eva ar vrea să-i las moștenire gramofonul, a pus ochii pe el... Ți-o spun eu, puțin îi pasă dacă îmi este sete ori foame, ori dacă mă doare capul. Vrea gramofonul și se epuizează în devotamente inutile. E un joc cunoscut...

Quitonce își stăpânea o calmă nervozitate interioară. Toată iritația i se scurgea ca un curent electric prin vârful degetelor ce tremurau ușor.

— E imposibil să tratezi în mod sigur cu fatalitatea, spuse el schimbând tonul și subiectul conversației. De aseară mă căznesc să află care sunt posibilitățile mele de scăpare, mâine.

Apucă de pe măsută un dicționar și îl deschise la întâmplare.

— 1257, ceti el în capul paginei. Și începu să adune cifrele. Unu și cu doi fac trei... și cu cinci fac opt... și cu șapte, cincisprezece... adică cinci, indecis. Aș vrea să-mi iasă în șir de trei ori mai mult de cinci, ori mai puțin... dar să știu ce-i cu mine, crăp sau scap. De aseară îmi ies tot rezultate de astea... șase... patru... apoi iar cinci... E grozav lucru când fatalitatea oscilează într-un interval atât de scurt... S-ar zice că tremură...

— În fond, reluă Quitonce, e teoretic imposibil să pot căpăta vreun pronostic sigur... Chiar dacă

asemenea previziuni ar putea fi exacte, gândește-te câți Quitonce ca mine așteaptă poate în seara asta operația de a doua zi? Câți bolnavi ca mine n-or fi prin lume, încercând și ei să afle cu o clipă mai devreme verdictul? Și atunci, împărțită la atâtea persoane, orice profeție devine imprecisă... O previziune prea mult diluată se face apoasă...

În odaie era liniște și puțin frig.

Ușa dinspre terasă rămăsese deschisă și venea de afară răcoarea nopții, ca adierea unei aripi imense. Rămaseră amândoi tăcuți. Deodată Quitonce încrunță privirile scrutând întunericul, apoi prinse a râde încețitor, mai mult ca pentru sine, și apucând dicționarul începu a ceti din el definiții cu voce tare.

Emanuel nu înțelese ce se petrece. Quitonce râdea mereu și cetea lucruri absurde. După câteva minute, se uită din nou afară și închise dicționarul, satisfăcut:

— Așa, bun! Acum a plecat! Credeai oare că am înnebunit? Vezi acolo, în întuneric, o pată rectangulară de lumină?

Îi arată în obscuritate punctul exact.

— E reflexul ușii noastre deschise în geamurile terasei, continuă el. Am observat deodată o umbră alunecând. Cineva venea pe afară să audă ce vorbim...

Și grozav de amuzat de descoperire:

— Era Eva, infirmiera... veșnic Eva... care voia să tragă cu urechea dacă nu cumva te-am chemat ca să-ți vând gramofonul. Atunci am început a ceti din dicționar ca s-o satur de spionaj... Eu cred că nu doarme noaptea de grija gramofonului.

Îi explică apoi în detaliu operația de a doua zi: era vorba de extras o tumoare care se formase într-o vertebră și care apăsând pe măduva spinării provoca toate dezordinea din picioare, când umbla. Operație extrem de delicată... trebuia intervenit cu infinite precauțiuni, pentru a nu leza măduva spinării și a nu produce în organism turburări mai grave poate.

Emanuel găsi că o vizită prea lungă ar putea să-l obosească pe Quitonce. Îl rugă deci să sune ca să vie un brancardier.

Chiar atunci însă intră în odaie un domn în vârstă, mărunț, cu un barbișon alb și ochelari cu ramă fină de aur.

— Am uitat să-ți spun că părinții mei sunt aici în vederea operației. Mai stai câteva minute, spuse Quitonce.

Veni și mama lui, o bătrână demnă, cu părul complet alb, coafat înalt ca o perucă. Inginerul se interesă de boala lui Emanuel.

Îl încurajă cu vorbe blânde, înțeleghătoare, apoi vorbi de băiatul lui:

— Și ăsta o să se vindece, spuse el arătându-l pe fiul său în pat. Da... da... sunt sigur... Totul în viața mea mi-a reușit... tot ce-am întreprins... Am făcut lucruri îndrăznețe în care nu credea nimeni. Am executat poduri pe care când trec elevii mei își scot pălăria. Da... își scot pălăria... Vezi, numai când a fost vorba de vertebrele băiatului meu s-au împotmolit lucrurile... Dar o să scape! Vă dau întâlnire la amândoi de azi într-un an la Paris, în cel mai elegant

restaurant. Facem atunci un chef zdravăn. Tata Quitonce plătește...

Optimismul bătrânului se pierdea în liniștea odăii ca un mecanism ce funcționa în vid.

Mama lui Quitonce se plimba prin odaie preocupată și gravă, ascultând conversația și oprindu-se din când în când în fața bibliotecii, cetind titlurile cărților cu atenția aceea foarte încordată a cuiva îngrijorat, care de fapt nu vede nimic înaintea ochilor...

În dimineața zilei următoare, Emanuel ieși cu trăsura devreme pe plajă. Cerul se înseninase până la o nuanță intensă de albastru, aproape dură. Era o zi calmă și însorită de decembrie.

În fund oceanul sticlea ca o suprafață imensă de platină. Șirul vilelor de pe esplanadă se iluminase în toate geamurile aurite de soare, ca o construcție minusculă pentru un joc de copii.

Câțiva marinari veniră dinspre oraș și începură îndată lucrul. Marea urca în flux și ei se apucară să-și împingă corăbiile în apă, pentru a porni în larg la pescuit.

— Heer! Uuup! strigau ei ritmic și prelungit, trăgând de frânghiile legate de enormele bărci cu pânze.

Era o muncă îngrozitor de grea. Corăbiile alunecau cu dificultate pe nisip; mușchii oamenilor se încordau gata să plesnească.

— Heer! Uuup! strigau ei și în urmă carenele lăsau în nisip șanțuri adânci ca tăiate cu plugul.

Emanuel se plimbă cu trăsura singur de-a lungul plajei.

„Ce face oare el în minutul acesta precis?” Era ora când Quitonce desigur se găsea în sala de operație. „În momentul acesta când eu, liber, stau și privesc marea... Ce bisturiu i-a intrat oare adânc în carne?”

Simți brusc perfecta inutilitate a acestei zile splendide.

În clipa în care dimineța se ridica imensă în toată prospețimea ei, undeva un bolnav zăcea pe o masă de operație și șuvoaie de sânge curgeau dintr-însul. Absurda și groteasca diversitate a lucrurilor! Ce cantitate infinită de inutil calm conținea în dimineța aceea oceanul, față de neliniștea și de zbuciumul unui singur om...

Într-un târziu Emanuel își dădu seama că gonise calul prea departe. Marea urca mereu; trebuia să se întoarcă imediat, dacă nu vroia să fie surprins de valuri. Ajunse pe esplanadă aproape de ora zece. Dădu să bea calului în fântâna de piatră. În timp ce stătea și privea distrat pe Blanchette aspirând cu aviditate apa, întoarse capul și zări venind ca la plimbare pe părinții lui Quitonce ținându-se de mână.

Se terminase oare operația atât de repede? Emanuel le făcu semn cu mâna și schiță un surâs. Oricum, dar era mai ușor de suportat gândul că totul se terminase decât acea chinuitoare și interminabilă așteptare. Zâmbetul lui nu întâlnește decât tristețea de pe fața bătrânilor.

— S-a terminat? Întrebă Emanuel. Ce spun doctorii? Și cum se simte el?

— Îl operează chiar acum, răspunse inginerul privindu-și ca hipnotizat vârful degetelor.

Emanuel rămase stupefiat.

— Credeam că... în fine... nu știam, murmură el confuz.

În acest timp bătrânica apucă din nou mâna soțului ei ca să-și continue plimbarea.

— Hai, Quitonce... îi spuse ea.

Era un obicei franțuzesc pe care îl observase adesea Emanuel, destul de impresionant, deferența aproape umilă cu care femeile mai în vârstă se adresau bărbaților lor pe numele de familie, ca unor străini: „Hai, Quitonce...”

Și porniră mai departe pe esplanadă, cu pași mărunți, cu priviri obosite și cuminți.

În zadar, întors la clinică, Emanuel încercă să afle ceva de la infirmiere și brancardieri. Aveau toți același răspuns stereotip:

— E bine... e foarte bine, ca o parolă de abrutizare a bolnavilor și o formulă comodă și mediocră pentru a le ascunde știrile neplăcute.

Câteva zile trecură astfel fără vești precise și sigure. Emanuel, dimineața, când era condus la masă, trecea cu căruțul prin fața odăii lui Quitonce, unde un covor gros fusese întins pe jos pentru a amortiza zgomotele de pe coridor. În odaie domnea perfectă tăcere și nu răzbătea afară nici o mișcare.

Într-o după-amiază veni inginerul singur și îl anunță că poate să facă o vizită fiului său, care se simțea mai bine. Era pe înserat. Emanuel, intrând în odaia lui Quitonce, nu distinse la început aproape nimic. În toată încăperea ardea o singură lampă, lângă pat, acoperită cu un voal gros albastru; aerul închis mirosea

a iodoform și poate a valeriană, un amestec de anti-septic și de parfum puțin greșos, de stupefiant.

În lumina nesigură, foarte estompată, Emanuel îl descoperi pe Quitonce galben și tras la față, cu capul înfundat în perne, foarte îmbătrânit. Claritatea scăzută a lămpii îi pune pe față umbre verzui și mate, încât pe alocuri obrazul părea translucid.

Era singur în odaie, așteptând vizita.

— Ce mai faci?... murmură el slab, apăsând pe fiecare cuvânt.

Emanuel nu avu curajul să răspundă „bine“ și nici să-l întrebe la rândul lui cum se simte, tăcu.

— Cât mă privește pe mine, urmă penibil de greu Quitonce, cred că eu mă duc... aș scăpa poate dacă... mi-ar face... mai multe... mai multe injecții pe zi... ulei camforat, asta îmi trebuie, dar nu vor... sunt toți... toți... toți... niște porci, da... porci... porci...

Îl îneca astma mai tare ca de obicei și tușea din când în când sec, cu un zgomot scurt și uscat venind din piept ca zăngănitul unui obiect spart. Se agăța de câte un cuvânt și îl repeta, obsedat și distrat de el, până ce își reamintea brusc de restul frazei ce avea de spus.

În clipa când Emanuel vru să-i răspundă, intră Eva cu o seringă în mână. Venea pentru injecția de ulei camforat; se făceau în totul două pe zi și nici n-ar fi suportat mai mult, însă Quitonce se încrustase în ideea că nu i se fac injecții suficiente. Și nimic nu l-ar fi putut convinge de contrariul.

— Totul durează o minută... stai...

Pentru a vedea mai bine, infirmiera luă jos vâlul de pe lampă. Se făcu în odaie deodată lumină și apărură în plină evidență toată dezordinea și murdăria dintr-însa. Zăceau pe jos bucăți de vată și hârtii motolite, iar pe masă sticlele de medicamente se amestecau cu diferite cutii și prafuri.

Infirmiera luă jos cuverturile și în lumina crudă apăru un Quitonce gol, înfășurat în pansamente, cu trupul îngrozitor de slab, cu fața murdară și nebărbierită (adineaori, în întuneric, obrazul părea acoperit de umbre).

În mijlocul nudității, un sex închircit și vânat se ascundea sub un pubis răvășit cu pete mari, galbene, pe pielea arsă de iod. Era același sex pe care Emanuel îl văzuse cândva pe o fotografie, în toată tensiunea virilității lui, și nimic nu putea fi mai impresionant decât suprapunerea imaginii mintale, în momentul acela, peste realitatea prezentă, sărmană și mizeră.

Cu stupoare privea sexul acela umil și zgribulit, masculinitatea aceea închircită și inutilă, care dădea un sens de înspăimântătoare deșertăciune vieții... Era un amănunt mai uman, și mai acut, decât toate pansamentele și decât însăși operația suferită. Era însuși semnul indubitabil al valorii meschine pe care în orice caz o poate avea trupul unui om...

„În orice caz... în orice caz... își repeta Emanuel, ce poate face un om cu trupul lui?...“ Impresia de durere și de tortură se desăvârșeau astfel uluitor prin evidența aceea simplă și umilă care revela dintr-odată epuizarea vieții celei mai esențiale și invazia rece și deprimantă a suferinței până la limitele trupului, până

acolo unde Quitonce, dintr-un om viril cu poftă și elanuri, devenea o simplă alcătuire de organe care putrezesc rând pe rând, cu vertebrele mucegăite și cu sexul – sexul de odinioară care dădea trupului tot sensul și toată vivacitatea lui – devenit o bucată de carne ce se strângea flasc și se descompunea încet, înaintea putreziciunii finale.

Infiriera înfipse acul în pulpă și pielea se umflă palidă și moale, fără sânge într-însa. Când termină, examinează pansamentul și puse într-un loc o compresă de tifon ca să-l acopere mai bine.

— Crezi că era nevoie de tifonul ăsta? spuse Quitonce îndată ce Eva fu plecată. Așa vine ea să controleze lucruri imaginare... numai să-mi arate că mi-e devotată... ah, gramofonul!...

Emanuel vru să plece, dar Quitonce ridică capul din perne ca și cum ar fi vrut să-i spuie ceva important.

— Aș vrea să-ți dau ceva ca amintire de la mine... ca să păstrezi un semn de la Quitonce...

Cu mâna lui slabă cotrobăi în saltar și scoase un pachetel învelit în hârtie.

— M-am gândit mai întâi la niște fotografii, știi care... dar mi-am zis apoi că e prea dureros să te uiți la un om care face porcării... pe fotografie... în timp ce știi că zace în mormânt...

Îl îneca mai tare tusea, poate de oboseală, poate de emoție. Întinse hârtia lui Emanuel și acesta o desfăcu.

Ce putea fi bucatăica aceasta dinăuntru? Era oare o așchie de lemn, ori o pietricică?

— Este o bucatăică de os din vertebra mea... îl lămurii Quitonce. Am rugat pe subchirurg să mi-o puie

deoparte... poți s-o iei în mână... nu-ți fie frică... e dezinfectată... e spălată și răspălată cu alcool... Să te gândești la mine când o să te uiți la ea...

Emanuel era prea emoționat pentru a răspunde ceva: îi zvâcneau tâmpilele cu putere și dacă n-ar fi venit în acel moment brancardierul să-l ia, poate ar fi leșinat acolo, în odaia îmbâcsită cu miros de valeriană.

Câteva zile după această întâmplare, îl întâlnește pe tatăl lui Quitonce în grădină. Veni el singur să-i dea vești noi.

— E mai bine, spuse el... mult mai bine... Azi-dimineață s-a ras... semn bun, a spus doctorul. Poate că peste o săptămână o să vină din nou în sala de mâncare, adăugă bătrânelul, cu un accent de vădită bucurie în glas.

Quitonce muri cu două zile înainte de Crăciun, în hohote de râs. Boala își bătu joc de dânsul până la capăt. Agonia fu o izbucnire de ilaritate, așa cum la alții era de obicei plină de gemete și de țipete. Dar cum putea muri oare Quitonce, care umblase ca o paiată, zvârlind din picioare, o viață întreagă, altfel decât cu accente convulsive și grotești? Era un râs atât de teribil, încât hohotele lui se auzeau noaptea până în camera lui Emanuel. În tot sanatoriul răsună ecoul lor spart, lugubru, ca urletul unui animal, terminându-se în sacade înfricoșătoare. Într-adevăr un râs de paiată suferindă, o veselie amară care strângea inima chinuitor.

Emanuel vorbi cu doctorul în această privință a doua zi:

— Câteodată durerea se înșală, îi explică doctorul Cériez. În loc să aprindă un țipăt, aprinde un acces de ilaritate pe același traect nervos... S-ar zice o mână invizibilă care se înșală de comutator... Este același curent ce se scurge, dar care ajungând la capăt se transformă într-un hohot de râs în loc să se transforme într-o grimasă de durere...

Înmormântarea se făcu cu discreția ce se obișnuia în sanatoriu întotdeauna în asemenea cazuri. În zorii

zilei un camion porni cu cadavrul spre cimitirul orașului. Îl îngroapă la Berck, așa cum lăsase dorința în scris.

Dimineața, când Emanuel trecu cu căruțul prin fața odăii mortuare, erau deja lipite benzile de hârtie în jurul ușii pentru ca vaporii de sulf cu care se dezinfecă încăperea să nu răzbată pe coridor. Întotdeauna erau acestea semnele unei operații și ale unei morți în sanatoriu. Câteva zile apărea pe culoarul dinspre clinică un covor gros care amortiza zgomotele – asta însemna că un bolnav a fost operat și zace într-una din odăile acelea; apoi, peste alte câteva zile, se întâmpla ca să fie luat covorul și o ușă să fie lipită cu ziare. Se știa atunci că bolnavul operat murise. În afară de asta nu se vorbea nimic, nu se auzeau lamentări, și cadavrul se expedia peste noapte pentru ca afacerea să se lichideze cât mai discret.

Pentru Quitonce, de pildă, care de-o lună nu mai venea în sala de mâncare, în afară de Ernest și de Emanuel nimeni în sanatoriu nu știa că murise. Toată lumea interpreta în mod cu totul normal absența lui prelungită, crezând că plecase la o altă clinică.

Ziua era sumbră, pustiită de vânt și de ploaie. Cădeau fulgi de zăpadă amestecați cu apă, formând un strat subțire de noroi în care parcă clipoceau toate lucrurile, tot aerul, toate vorbele rostite...

Emanuel, lângă fereastră, privea în grădină. Se vedea perfect de la geamul lui terasa lui Quitonce. Toate obiectele zăceau înșirate la aer pentru a se aerisi. Eva le aranja cu gesturi brutale, vădit înfuriată.

Ernest veni pe la ora patru să-i facă o vizită. Avea cearcăne de nesomn la ochi și părea foarte obosit. Vегhease două nopți la rând pe Quitonce și însoțise în zori sicriul la cimitir. Se uită pe fereastră și o zări pe Eva furioasă ținând în mână cu dezgust o saltea:

— E supărată rău de tot, murmură el. Quitonce i-a făcut-o! A lăsat în scris ca gramofonul să fie dat copiilor, în dormitorul lor, pentru ca să aibă și ei o distracție...

Chiar în acel moment izbucni de pe terasa copiilor zgometul formidabil al unui marș militar cântat de gramofon. Infirmiera aruncă o privire teribilă în direcția aceea și zvârli jos salteaua care o ținea în mână. Poate că și înjurase.

— E galbenă de ciudă, remarcă Emanuel.

Ernest îi povesti apoi câteva detalii de la înmormântare. Plouase încontinuu și groapa era pe jumătate plină cu apă. Sicriul fusese descoperit și fu băgat înăuntru, cadavrul intră în mocirlă aproape în întregime, cufundându-se în noroi. În zadar Quitonce avusese în viață precauțiunea de a-și păstra în dulap un frumos costum de haine negre, anume pentru această ultimă întrebuințare. Apa făcuse learcă hainele și le umpluse cu tină.

— Apoi, nu știu cine, mi se pare tatăl lui, a aruncat în groapă un buchet de flori, adăugă Ernest. Și buchetul începu să plutească deasupra băltoacei.

Emanuel își acoperi ochii cu mâna și se înfundă în perne. Îi mai persista în minte imaginea ultimă a lui Quitonce ca o realitate foarte sigură, dar acum foarte îndepărtată și dureros de insesizabilă.

Iarna la Berck aducea un vânt vijelios din nord cu ploi dezlănțuite ca niște cataracte deschise. Curgea adesea o moină cețoasă acoperind tot orașul cu murdărie.

Câteodată cerul se făcea negru, de cărbune, apoi se lichefia în mase de nori spălăciți și cenușii ca o scursură de mlaștină deasupra caselor.

În ajunul Crăciunului copiii din sanatoriu dădură o serbare. Solange veni și ea într-o rochie neagră, care îi făcea silueta mai înaltă și mai fină. În *hall* se ridica un brad enorm, plin cu jucării și lumânări aprinse. Era o hărmălaie în care nu se mai înțelegea nimic; gutierele stăteau înghesuite într-un colț, copiii aplaudau și țipau cât îi lua gura. Un băiețuș care primise în dar o tobă, după ce isprăvi să bată cu bețele într-însa, își desfăcu la piept cămașa și începu să tamburineze în corsetul de ghips. În mijloc pomul răspândea un fum înecăcios și un miros ars de rășină. Toți copiii intonară în cor o veche melodie de sărbătoare, plină de nostalgii.

Ernest veni să ciocnească un pahar de vin cu Emanuel și Solange...

— E al șaselea Crăciun pe care îl petrec în sanatoriu, spuse el.

— Și la mine abia întâiul, răspunse Emanuel trist.

În aceeași seară bolnavii fură conduși la biserică, la liturghia de la miezul nopții. Solange ținea să împingă chiar ea căruțul lui Emanuel. Plimbarea nocturnă pe ploaie îi făcu bine. De mult nu mai văzuse străzile unui oraș noaptea în ploaie. Asfaltul strălucea ca o piele întinsă; felinarele scurgeau în el șuvițe tremurătoare de palidă electricitate...

Interiorul bisericii părea orbitor de lumină, dar asta numai în primul moment, când veneai de afară. Era o umilă biserică, construită de marinari, din bârne și stâlpi, exact ca o corabie. Ce ar fi fost într-adevăr, gândi Emanuel, ca în seara aceea construcția întreagă să pornească în lume, ca un vapor, plutind pe valurile oceanului, încărcată cu bolnavi, strălucind de lumină, într-o ultimă călătorie nocturnă, înainte de a naufragia și de a îneca odată cu dânsa toate ghipsurile, toate infirmitățile și toate disperările adunate acolo la un loc?

Bolnavii stăteau pe cărucioare aliniați într-un lung șir; preotul trecea de la unul la altul, ca un medic ce vizitează un spital.

Vântul sufla haotic printre bârne și agita tot timpul flacăra lumânărilor. Bolnavii, deși bine înveliți, erau complet înghețați de frig.

Emanuel, la întoarcere, invită în odaia lui pe Ernest și Solange. Destupară o sticlă de vin. Ernest ridică paharul.

— În sănătatea oamenilor sănătoși! spuse el vesel.

— Și bolnavii? întrebă Solange.

— Bolnavii n-au nevoie de sănătate, continuă Ernest pe același ton. Ei se simt foarte bine pe gutiere, așa cum stau întinși, conduși în toate părțile, ieșind la plimbare cu trăsura... fericiți, într-adevăr, deplin fericiți...

— Crezi? întrebă sceptic Emanuel.

— Desigur, răspunse Ernest. Mai tragică este situația mea, care-s vindecăt și voi trebui în curând să reintru în viața de toate zilele. Voi avea încontinuu nevoie

de a fi sănătos, în timp ce pe gutieră îmi puteam permite să am într-o seară febră și altă dată vărsături...

Bău aproape tot paharul de vin și deveni vorbăreț.

— Ce pot face, în viața cotidiană? Ce lucru uimitor, extraordinar, poate ea conține pentru mine? În fiecare zi mă voi spăla pe dinți, voi mânca la prânz și voi lua cafeaua cu lapte seara, indiferent dacă undeva se va fi întâmplat în timpul zilei o catastrofă de cale ferată, ori cineva în familie va fi murit. Tot mă voi spăla pe dinți, tot voi sta la masă... tot eu voi fi. Înțelegi? Înțelegi ce animal îngrozitor de monoton voi deveni?

Tăcu o clipă, apoi reluă:

— Când cineva a fost scos o dată din viață și a avut timpul și calmul necesar ca să-și puie o singură întrebare esențială cu privire la dânsa – una singură –, rămâne otrăvit pentru totdeauna... Desigur, lumea continuă să existe, dar cineva a șters cu un burete de pe lucruri importanța lor...

Emanuel nu mai asculta cu toată atenția. De câteva minute era preocupat de un mic accident ce i se întâmplase. Când dusesse paharul la gură, într-o clipă de neatenție vărsase o parte din conținut, care se scurse îndată pe gât și umeri direct în ghips. Tot spatele se udase, și Emanuel încercă, răsucind mâna, s-o introducă sub ghips pentru a despărți flaneaua de piele. Dar când o scoase constată un lucru extrem de neplăcut: mâna mirosea a mucegai. Emanuel descoperi astfel deodată toată murdăria și jegul în care zăcea cu trupul nespălat de atâtea luni. Era întâia oară când explora corsetul pe dedesubt. Îi fu deodată o imensă scârbă de sine însuși și căznindu-se să-și

ascundă cât mai bine turburarea, tristețea i se accentua vădit pe obraz.

Ernest, crezând că Emanuel se întristase de vorbele sale, avu un zâmbet de mulțumire, ca un dialectician căruia îi reușește demonstrația, și își turnă încă un pahar cu vin...

În locul d-nei Wandeska veni în sala de mâncare o bolnavă nouă. Ernest o cunoștea: locuia de mulți ani la Berck cu o guvernantă care îngrijea de dânsa, singure amândouă într-o vilă pe esplanadă. Acum boala ei se agravase și, având nevoie de pansamente în fiecare zi, se mutase la clinică, unde îi stăteau infirmierele la dispoziție.

Domnea în jurul ei un aer de mister și excentricitate. În grădină vorbise cineva despre dânsa și povestise cum într-un rând plecase cu avionul în Belgia așa bolnavă cum era, întinsă pe gutieră. Emanuel întâlnise de asemenea într-o zi pe Cora, foarte gătită și emoționată:

— Mă duc în vizită la Isa, spuse ea. E azi acolo zi de recepție...

Isa era bolnava venită acum la sanatoriu.

Emanuel nu se înșelă asupra ei când o văzu întâia oară în sala de mâncare. Avea în îmbrăcăminte și în gesturi un rafinement atât de ascuns, încât putea fi luat drept cea mai banală simplitate.

Îl intrigară mai ales trăsăturile bizare ale obrazului ei cu pomeții foarte ridicați, ceea ce îi dădea un vag aer mongol, și părul în franjuri pe frunte, tăiat scurt, ca la chinezoaice (mai târziu află că se născuse într-o

colonie din sudul Asiei și că mama ei fusese metisă). Avea un ten palid, însă nicidecum anemic, s-ar fi zis luciul mat al unei pietre gălbui îndelung șlefuită.

Ernest, intrând în sală, se duse drept la dânsa.

— Îți pot recomanda un prieten? o întreabă el după ce schimbă câteva vorbe.

Îl arată pe Emanuel la o masă mai încolo.

Isa își întoarse oglinda spre dânsul și îi zâmbi făcându-i un semn amical cu mâna.

În aceeași seară, la masă, Emanuel găsi pusă sub servet o carte, trimisă de dânsa cu un mic bilet:

„Îți place să cetești? Cunoști cartea asta?”

Era un volum gros, legat în marochin roșu. Emanuel fu ușor măgulit de această neașteptată atenție. Deschise și ceti la întâmplare:

„...Acolo, într-un tufiș înconjurat de flori, doarme hermafroditul în somn adânc pe iarbă, umed de lacrimile sale. În jurul lui pasările trezite contemplă fermecat fața-i melancolică în timp ce privighetoarea a încetat să cânte cavatinele ei de cristal... Pădurea a devenit solemnă ca un mormânt...”

În alt loc cineva subliniase adânc cu unghia: „...ochii mei îndurerați de eterna insomnie a vieții”.

„Eterna insomnie a vieții...” Cine era oare acest straniu autor a cărui tristețe se revela atât de profundă și mișcătoare?

Emanuel se uită la titlu: *Comte de Lautréamont*, și dedesubt, cu litere groase: *Les Chants de Maldoror*.

Toată noaptea ceti această carte uluitoare. Zorile îl surprinseră răsfoind-o avid, încântat de fermecătoria ei melancolie, torturat de imprecățiunile ei

amare, de sublima ei abjecțiune și de halucinantă ei poezie. Era în cartea asta tot ce plictiseala, tristețea, visul și frenezia puteau întruni în poeme de fantastică și turburătoare frumusețe. În zadar căuta în tot ce cetise ceva care să-i corespundă: cartea asta nu semăna cu nici un vers, cu nici o dulcegărie poetică, cu nici o criză de literatură. Conținea un fluid veninos ce încet, încet și pe măsură ce era cetită intra direct în sânge și crea amețeli și febre ca un subtil și virulent microb.

Înapoie volumul a doua zi cu un bilet, întrebând când poate să facă o vizită. Dorea să cunoască mai de aproape pe fata asta cu priviri oblice și aerul misterios care știuse dintr-odată să-l intrige cu o lectură atât de fascinantă.

Primi răspunsul că poate veni chiar în după-amiaza aceea. Îngrijitoarea îl așteptă pe culoar la ora fixată. Emanuel fu izbit chiar de la intrare de un miros cald și plăcut de ceai și de pesmeți prăjiți. Odaia nu semăna deloc cu cele din sanatoriu. Era și ea vopsită în alb, dar pereții fuseseră acoperiți cu o stofă de culoare roșie foarte întunecată. Asta îi dădea o atmosferă puțin copleșitoare, aproape funerară.

— Detest albul sanitar de clinică... În odăile lăptoase de sanatoriu parcă nu poți face nimic mai limpede și mai potrivit decât să înnebunești, explică Isa lui Emanuel îndată ce-și dădura bună ziua.

În toată odaia nu exista nici un ornament. Un singur vas enorm de cristal conținea conuri uscate de brad, pe un dulăpior.

Emanuel, mulțumind pentru carte, fu mirat că nu vede nicăieri vreo bibliotecă sau măcar vreun volum.

— Ah, nu-mi plac cărțile!... O carte nu e nimic, nu este un obiect, spuse Isa. E ceva mort... care conține lucruri vii... ceva ca un cadavru intrat în putrefacție în care foșnesc mii și mii de gândaci. Toate cărțile le țin în odaia de alături a îngrijitoarei mele, într-o ladă sub pat.

Și adăugă pe șoptite, ca o mărturisire:

— Mi-e rușine de faptul că a trebuit să cunosc viața numai din cărți...

Chemă pe îngrijitoare să i-o recomande. Era o bătrânică îngheboșată, cu un obraz incolor de pâine uscată.

— Îți recomand pe Celina, spuse ea. Ia te uită la dânsa și spune-mi dacă nu seamănă cu un cărăbuș. Atât doar că nu zbârâie...

Îngrijitoarea purta într-adevăr o mică pelerină cafenie lustruită ca elitrele unei insecte. Ținea mâinile pe burtă și le mișca tot mereu spălându-le una pe alta ca o muscă. Râse încetișor de cuvintele Isei cu sacade mărunte și prudente, ca și cum ar fi măsurat în interior cantitatea de veselie pe care o poate exulta decent o bătrânică de felul ei.

— Vezi ce zgribulită e? spuse Isa când Celina fu plecată să aducă ceaiul. E reflexul moral al modestiei... Celina este cea mai redusă ființă în ce privește nevoile ei proprii și cea mai devotată când e vorba de capriciile altcuiva...

Ceaiul fu servit aburind pe o măsuță între Isa și Emanuel.

— De mult n-am mai avut sentimentul acesta de intimitate, spuse el. Odaia asta conține un calm și o liniște pe care le-am uitat aproape. Parcă îmi dau seama acum ce viață de singurătate și de înstrăinare am dus până azi în camera mea de sanatoriu...

— Eu duc de ani de zile existența asta de străină, prin odăi ce nu-mi aparțin și prin locuri străine, unde n-am copilărit, spuse puțin tristă Isa. M-am obișnuit însă, așa cum m-am obișnuit cu boala, cu ghipsul... cu pansamentele... cu tot...

Isa nu putea să ridice capul și sorbea ceaiul într-o căniță cu cioc lung, ca un mic ceainic.

Se stabili între dâșii repede o prietenească intimitate.

— Admir mult pe cei cărora boala le este oarecum indiferentă, spuse Emanuel. Dar m-aș simți infinit mai nenorocit dacă aș ajunge într-o zi la această perfectă resemnare. Mă trezesc câteodată noaptea din somn și îmi pipăi ghipsul ca un nebun... Este adevărat? E oare adevărat? Și scrâșnesc din dinți când degetele îmi alunecă pe duritatea lui, neputincioase...

Isa rămase o clipă gânditoare:

— Crezi oare că n-am fost și eu la fel în primele timpuri? spuse ea. Cu toții am fost agitați... Toți ne-am sculat în puterea nopții și ne-am pipăit disperați ghipsul. Toți... toți... dar apoi, când loviturile s-au întesit n-am mai simțit nimic... Știi ce se numește în medicină „țesut cicatrizat”? Este pielea aceea vânăță și zbârcită, care se formează pe o rană vindecată. E o piele aproape normală, atât doar că e insensibilă la frig, la cald, ori la atingeri...

Tăcu câteva secunde și nu se mai auzi decât țiuitul ceainicului prin ușa deschisă, alături, în odaia guvernantei. Apoi reluă în șoptă:

— Vezi, inimile bolnavilor au primit în viață atâtea lovituri de cuțit, încât s-au transformat în țesut cicatrizat... Insensibile la frig... la cald... și la durere... Insensibile și învinețite de duritate...

Toate acestea fură spuse cu zâmbetul celei mai desăvârșite liniști interioare.

Celina scoase de undeva de sub dulap un patefon și puse o placă pe care o alese Isa, un concert de Bach la orgă. Desigur că nici o melodie nu s-ar fi armonizat mai bine cu nuanța vișinie, solemnă și sumbră a stofelor de pe pereți și cu atmosfera gravă, dar odihnitoare a odăii.

Bucata nu fu terminată când cineva bătu în ușă. Era o femeie grasă, în rochie verde de catifea, cu ochelari fini, prinși fragil de vârful nasului, vibrând încetișor la fiecare pas, ca un aparat de înregistrare a sensibilității interioare amortizată la suprafață de masele de carne și de grăsime.

— Ei, ce mai faci?... Și cum te simți? găfâi ea cu respirații scurte.

Se interesează de Emanuel cine e, de unde vine, ce boală are, ce doctor îl îngrijește. Era o revărsare de întrebări ca o răbufnire îndelung stăpânită până atunci.

Isa îi dădea toate lămuririle cu vădită plictiseală. Femeia bău o ceașcă de ceai, înfulecă prăjituri uscate una după alta, măcinând concomitent pesmeții și cuvintele.

Emanuel regretă că vizita lui fusese întreruptă în chip atât de neplăcut. Isa făcu și ea câteva semne disperate. Era aproape de ora mesei. Într-un sfârșit femeia plecă, nu însă fără a răspândi un val de sfaturi bune și de încurajări.

— Asta face parte din echipa de consolatori profesioniști din Berck, spuse Isa îndată ce ușa fu închisă. E o specie extrem de abjectă de persoane care n-au absolut nimic de făcut toată ziua și vin ca să dăruiască bolnavilor o cantitate ieftină de caritate... Aici beau un ceai, acolo iau un sandwich, și pleacă acasă sătule, cu stomacul plin și cu conștiința satisfăcută că au făcut o faptă bună...

În acel moment veni brancardierul pentru a-i lua la masă.

— Îmi pare rău că ai stat atât de puțin, spuse ea. Dar o să mai vii, nu-i așa?

Și în momentul când brancardierul apucă gutiera:

— Ai vrea să fim prieteni?... Ți place aici la mine?...

— Îmi plac odăile străine care îmi devin atât de repede familiare, răspunse Emanuel și simți urcându-i-se o ușoară roșeață în obraz.

Încet se insinua primăvara la Berck. Vegetația aspră a dunelor făcea un vădit efort de fragilitate și cerul însuși năpârlea în colori mai tandre. Plaja se amplifica haotică, irizată în nuanțe de imensă destrămare. Lumea nu mai cântărea decât aburi și lumină.

Emanuel ieșea regulat cu trăsura, însoțit de Solange. Toată iarna cultivaseră un amor cumpănit și domol în odaia lui. Excursiile la țară reîncepură.

Îl jena din ce în ce mai mult ghipsul și parcă și Solange. Emanuel îi dezvelea trupul ridicând toată rochia și o săruta amețit de albeața pielii.

— E baia mea de curățenie pe corpul tău, spunea el simțind tot jegul și mucegaiul în care zăcea sub ghips.

Erau regiuni răcoroase și parfumate pe trupul ei în jurul șoldului, ca adierea subită a unui miros nou în aer liber, venit de nu se știe unde. Erau apoi perne de odihnă, pe care se putea rezema capul. Tandreeța blondă și caldă a pântecului rotund... cupa mică, umbrită, a ombilicului, unde Emanuel turna puțină apă limpede și burta devenea un peisaj, cu ciutura unei fântâni la mijloc.

Toate jocurile acestea naufragiau stupide a doua zi dimineața, când băiatul de serviciu venea să-l

spele și, băgând degetele atât cât putea sub corset, scotea de acolo grămăjoare de murdărie și de jeg rău mirositoare.

Încuia ușa pentru a nu fi surprins în timpul acestei intime și abjecte ocupații. Apoi, când operațiunea era terminată, băiatul îl întorcea cu fața în jos și introducea sub ghips un bețișor lung cu care îl scărpina pe spate.

Emanuel, ars de mâncărimi, îi smulgea bețișorul din mână și încerca el singur să se scarpine frenetic, până la leșin...

După-masă, la ora când știa că trebuia să vie Solange și că va fi nevoit să săvârșească zilnicele rituri de dragoste cu aceleași mângâieri și aceleași sărutări (pentru că dragostea lor, ca și amorul cel mai suav din lume, își crease obiceiurile și disciplinele lui stupide), îi venea să fugă, Solange să nu-l mai găsească...

Chiar sentimentul imensei lui admirații pentru corpul ei pur începu să-l agaseze, îl plictisea și pielea ei fină și dragostea lor limpede și manierele elementare pe care ea le învățase tot de la dânsul ca să-i placă. Într-adevăr, într-adevăr, ar fi vrut să nu se mai atingă de atâta perfecțiune. Ce-i folosea libertatea și curăția altui trup?

Tot ce săvârșea era totuși meticolos de exact ca în prima lor zi de dragoste, pentru ca odată liberat de aceste rituri să simtă mai voluptuos absența lor și cât fuseseră ele de obositoare... Cu cât le va fi executat mai precis, cu atât liberarea va fi mai sublimă, gândea el.

În toate acestea, Solange își plimba o privire albastră și clară de calmă neînțelegere.

Într-o zi ea primi o telegramă neliniștitoare de la bunicul ei grav bolnav. Era singura lui moștenitoare și bătrânul vroia numaidecât s-o vadă. Solange plecă în aceeași zi. Se înțelese cu Emanuel să-i telefoneze a treia zi, sâmbătă, la ora zece dimineața.

În prima zi de singurătate Emanuel se simți admirabil. Constată că o după-amiază liberă e nesfârșit de lungă și extrem de plăcută... Își împărți timpul, ceti, ieși la plimbare singur, ușurat de un trup pe care îl conținuse până atunci parcă împreună cu al lui sub ghips. Cumpără la o tutungerie o brichetă cu mecanism complicat, de care n-avea nici o nevoie, apoi bomboane de la o cofetărie. Se ascunse în dune, scoase bricheta din buzunar și, sub poclitul trăsorii, o aprinse și o stinse de nenumărate ori, ca puțin ieșit din minți, bucurându-se de flacără, împărtășind singur, singur, acest mic amuzament. Își propuse să n-o arate Solangei la întoarcere și s-o păstreze pentru plăcerea lui personală și secretă.

În ziua următoare plecă cu trăsura la țară. Vântul sufla năprasnic și ridica poclitul gata să-l ia în zbor; calul alerga oblic pe șosea, împotriva vijeliei.

Când poposi la han, era ud de ploaie, tremura de frig și mâinile îi erau înghețate.

— Unde vă este logodnica? întrebă cârciumarul.

— E plecată, sunt singur, după cum vezi, spuse Emanuel cu vădită tristețe.

Se gândea că prima oară când va veni din nou acolo cu Solange să-l ia pe hangiu drept martor: „Ei, spune,

nu-i așa că am fost foarte trist în ziua aceea când am venit aici fără logodnica mea?”

Și Solange va fi desigur măgulită.

Ceru o farfurie cu cafea și o sorbi pe îndelete. Era singur, nimic nu-l grăbea și nu trebuia să se frigă ca să isprăvească mai repede pentru a pleca în dune, la săvârșirea ritului zilnic. Era desigur un lucru foarte plăcut de a face dragoste, dar Emanuel constată cât de plăcut poate fi câteodată de a nu face...

În sfârșit, veni și ziua când trebuia să vorbească la telefon.

Coborî în birou înainte cu un ceas de ora hotărâtă, fumă o țigară de foi pe care directorul i-o oferă din politeță și pe care el o acceptă din impertinență, ceti ziarele și fu satisfăcut de calmul cu care aștepta.

În clipa însă când telefonul sună, cu câteva minute de întârziere, Emanuel se simți brusc invadat de o cumplită agitație.

— Mai repede! Mai repede! îndemnă el pe brancardierul ce-i aranja căruțul lângă telefon.

Tot calmul de adineaori la țărâitul soneriei se prefăcu într-o imensă nerăbdare, așa cum o soluție supra-saturată cristalizează brusc când se introduce în ea un fragment de substanță chimică...

Puse receptorul la ureche și constată că-i tremură mâna, pâlnia vibra și ea plină de o mărunță neliniște și vocea Solangei izbucni deodată, foarte estompată și metalică. Dar ce anume conținea miraculos pentru ca să se umple deodată toată cabina cu prezența ei? Era o adevărată invazie de imagini, filtrate adânc

în carne prin simplul zumzet al glasului îndepărtat și cunoscut...

— Mai am de stat o săptămână, bunicul a murit, va fi mâine înmormântarea... Sunt zăpăcită de condoleanțe, de oameni, de chestiuni de succesiune cu notarul... am alergat la telefon ca o nebună...

Tăcu și Emanuel auzi respirația ei precipitată în pâlnie. Aceeași respirație din spasme, dar fără corpul ei. Esența plăcerii ce o avea când o zdrobea sub ghips, dar aici, pură, fără obligația trupului, fără osteneli...

— Pentru ce taci? Întrebă dânsa căutând să-și liniștească tremurul vocii.

Emanuel închise ochii și se lăsa îmbătat de cuvinte.

— Vorbește tu... spune-mi tu ce vrei...

Solange începu a-i povesti o lungă dezbatere pe care o avusese cu notarul... Emanuel se trezi recăzut în vechile dorinți, ca și cum în afară de vocea aceea se transmitea prin fir și căldura pielii ei, revărsându-i-se direct în sânge...

Își dădea bine seama de ce face și alunecând o mână sub cuverturi, în timp ce Solange continua să vorbească, își frământă teribila lui excitație...

— Mai spune-mi ceva, te implor, insistă el puțin zăpăcit, chinuindu-și carnea într-o satisfacție comodă și imediată.

Ea vorbea mai departe, fără a bănui nimic.

Apoi, o clipă, vocea ei deveni extatică și Emanuel se răspândi într-o epuizare scurtă și copleșitoare, ca un leșin.

— Îți mulțumesc... îți mulțumesc... murmură el în aparat.

— Pentru ce? întrebă dânsa surprinsă.

— Pentru tot ce-mi spui... pentru tot... pentru tot...

Întors în odaie, scrâșni de ciudă că fusese atât de indulgent cu sine însuși.

Se duse totuși s-o aștepte la gară, săvârșind astfel până la capăt aparențele de dragoste perfectă. În momentul când ea se urcă în trăsură simți parcă într-o parte a ghipsului o împunsătură... Solange se instalează lângă el pe scăunaș și Emanuel îi zâmbi. Într-o stradă pustie și dosnică ea se aplecă peste gura lui și-l sărută.

— Toate zilele astea fără tine nu le-am trăit deloc, murmură ea uitându-se în ochii lui cu o privire placidă de animal devotat.

Emanuel tremura sub ghips, de enervare, de dezgust și mai ales împotriva indulgenței cu care accepta totul.

În aceeași săptămână, pe plajă, avu loc un accident care îi mări iritația împotriva ei. Există astfel de întâmplări care se agravează de la sine prin incidente zilnice ce se depun în jurul lor, așa cum în apele calcaroase obiectele de piatră se încrustează prin simpla lor staționare în cursul lor. În ziua aceea Emanuel gonise calul ca de obicei până departe pe plajă, prin locuri neumblate. Marea urcase în flux și inundase în bună parte întinderea nisipului. Solange îl sfătui să se întoarcă, dar el se îndârji să gonească mai departe, crezând că va găsi undeva o pantă pentru a se urca pe faleză.

— Te asigur că nu-i pe aici nici un urcuș. Cunoscor locurile, îl imploră Solange. În curând nu ne vom mai

putea întoarce. Toată plaja va fi inundată... Hai, Emanuel, ascultă-mă...

Îl enerva faptul că ea avea dreptate și că nu se vedea nicăieri vreo pantă spre faleză. Ce cruntă și sublimă satisfacție ar fi avut ca să apară deodată urcușul și într-o minută să fii sus pe țărm.

Într-un sfârșit, obosit, plictisit, întoarse trăsură. Era însă puțin cam târziu. Oceanul invadase o parte din plajă și acum trebuia să conducă cu prudență pe o margine îngustă de nisip și între șanțuri pline de apă.

Pentru a scurta drumul, trecea cu trăsură de-a dreptul în mijlocul șuvoaielor. Solange îl privea îngrozită. Deodată ajunseră în fața unui canal mai larg, unde calul se opri brusc și nu vru să înainteze.

— E imposibil să treci pe aici, îi spuse Solange. Vezi doar bine ce adânc e... Ocolește!... Dă-mi mie hățurile!

Emanuel, în culmea furiei, dete un bici calului și trăsură intră în apă. Câteva secunde calul trase din toate forțele, dar în mijlocul canalului roțile trăsurii intrară până la jumătate în nisipul umed și se împotmoliră.

În zadar Emanuel trăgea disperat hățurile și lovea calul. Situația era extrem de gravă, trăsură rămase nemîșcată, marea urca mereu, valurile erau la zece metri...

Palidă de spaimă, Solange își scoase într-o clipă ciorapii și pantofii și alergă într-o goană nebună pe plajă căutând ajutor. Emanuel zăcea inert în trăsură, întins cu fața în sus, cu tâmplele zvâcninde, zdrobit de emoție, de iritare și de spaimă.

Valurile îi foșneau în urechi ca o vijelie ce-i intrase în creieri... în timp ce parcă tot sângele dintr-însul

și apa, și oceanul, și aerul ar fi început să fiarbă, să clocotească...

Într-o minută Solange se întoarse cu câțiva marinari. Oamenii deschiseră trăsura, îl scoaseră cu tot cu cadrul pe care stătea întins și îl depuseră dincolo de canal pe nisip. Apoi deshămară calul și împingând voiniceste scoaseră trăsura din apă.

Porniră cu toții spre esplanadă.

Era un cortegiu care îl ulcera pe Emanuel până în fundul sufletului. Așa întins cum stătea pe cadru, dus pe umeri de câțiva marinari vânjoși, abia scăpat dintr-un teribil accident, își reluase firul logic al iritației: „Încă asta mai trebuia... să-i datorez recunoștință!” se gândi el cu amărăciune.

În fruntea convoiului mergea Solange în picioarele goale, cu ciorapii și pantofii în mână. Apoi venea trăsura goală împinsă încet de doi marinari cu pantalonii suflecați până peste genunchi, Emanuel dus pe cadru, ca un mort ilustru pe un scut, și, în sfârșit, calul după ei, ținut de hățuri de un băiețuș.

În urmă, copiii (de unde se strânseseră atâția?) și câteva persoane ce comentau accidentul (de unde, de unde veniseră deodată?). „O veritabilă înmormântare de șef militar“, gândi Emanuel.

Solange întorcea din când în când capul, zâmbindu-i cu o inocență care îl ardea.

Întors la sanatoriu, îi mulțumi cu o efuziune extraordinară, pentru ca să se tortureze interior cât mai crunt. Și pentru a-și acorda suprema pedeapsă pentru slăbiciunea ce-o avusese la telefon, scoase din buzunar bricheta secretă care trebuia ferită de privirile ei:

— Îți place? întrebă el. Ți-o dau...

„E ultimul lucru pe care i-l dăruiesc, gândi el. Obiectul care va pune sfârșit idilei noastre. Poate că dacă nu l-ar accepta totul ar continua, dar de vreme ce l-a luat înseamnă că iubirea noastră trebuia să sfârșească aici...”

Îl chinuia cumplit gândul despărțirii.

Era însă imposibil de întrevăzut o soluție. Să plece de la sanatoriu? Când și unde? Va rămâne tot la Berck și Solange îl va găsi repede.

Într-una din zilele următoare interveni însă o întâmplare cu totul neașteptată. Emanuel evadă din sanatoriu în mod atât de simplu și de surprinzător, încât mult timp fu stupefiat de extraordinara dezinvoltură a aventurii sale.

S-ar fi zis de o experiență de magie... „Închide și deschide ochii!” Se găsea acum într-o odaie de sanatoriu și iată că deschizând ochii...

În luna mai începea la Berck invazia vilegiaturiștilor. Întreg orașul își schimba atunci aspectul ca și cum ar fi fost cucerit de o hoardă sălbatică.

În sanatoriu se pregăteau odăile de la etajele neocupate în timpul iernii. Se pornea o agitație nesuferită pe scări și coridoare, se frecau parchete, ligheane de apă zăceau pretutindeni, uși pocneau în fugă și fete de serviciu transpirau greu frecând alămurile de la ascensor. Încet, încet, sanatoriul se transforma în hotel. Bolnavii nu mai aveau voie să stea cu cărucioarele pe coridoare. Asta putea produce impresie rea asupra clienților estivali.

Începea apoi erupția gramofonelor. Era mai întâi într-o seară un zbârnâit clar, o vibrantă melodie de violoncel într-o odaie undeva pierdută în etaj, apoi a doua zi simfonia se amplifică și un patefon de voiaj susținea violoncelul cu o melodie de piculine, pentru ca în fine, într-o altă odaie, ca o intervenție furtunoasă într-o operă wagneriană, să izbucnească imediat feroce și tonitruantă o fanfară militară... Din odaie în odaie se infiltra virusul muzicii teribile și devorante. În câteva zile întreg sanatoriul vibra frenetic într-un amestec complicat de orchestre, viori, marșuri și romanțe. Clă-

direa se transforma într-o imensă uzină de ronțait plăci de gramofon.

Înnebuniți de nesomn, bolnavii își astupau urechile cu vată, cu ceară, ori le acopereau cu totul, legându-se la cap cu fulare.

Emanuel lua trăsura și părăsea îngrozit hotelul. Plaja era și ea invadată. Cabinele se înșirau la nesfârșit aduse de pe maidane, unde zăcuseră toată iarna printre bălării. Familii întregi locuiau între patru pereți de scânduri cu ușile deschise spre larg. Se spălau rufe acolo și se făcea dulceață, copiii scânceau, în timp ce tatăl familiei cetea ziarul, întins pe jos, sorbindu-și lent cafeaua amestecată cu nisip. Plaja însăși era găurită, răscolită, scobită în șanțuri, tranșee și castele... O imensă clamoare se ridica de pe întinderea ei, amestecată cu țipetele disperate ale negustorilor de mingi și bomboane. Din toate colțurile, din toate cabinele se revărsau, într-o scurgere nestăvilită, pâraie de hârtii mototolite, râuri pline de ziare vechi, hârtii și cutii goale, și iar hârtii, un ocean de murdărie lângă oceanul cu valuri.

Emanuel își căuta ascunzișuri prin dune, departe de șoselele pline de automobile. În afară de oraș se găsea un loc tăcut și izolat cu totul de circulație, unde se ducea adesea când era singur. Acolo nu o adusesese niciodată pe Solange. Își păstra acest refugiu pentru orele de desăvârșită singurătate. Ar fi vrut să rămâie tot timpul ascuns acolo, să nu se mai întoarcă la sanatoriu. Era un loc sălbatic, părăsit de oameni. Câteva vile cu pereți coșcoviți și acoperiți de iederă se ridicau din nisipul ce le îngropa pe jumătate; nimeni nu locuia

în ele. Fusesse vorba pe vremuri ca să se clădească o stație de cale ferată și să se creeze acolo un cartier de vile luxoase izolate de oraș. Începuseră chiar lucrările când războiul întrerupse totul. Se mai vedeau șinele de-a lungul oceanului, roțile la câteva vagoane printre buruieni și zidurile dărăpănate ale vechii stații. În după-amiezele de vară câteva găini ciuguleau ierburile printre ruine, în timp ce un cucuș se suia pe coama unui zid și, fâlfâind din aripi, lansa câte un cucurigu strident și prelung ca o chemare disperată a pustietății. O singură cârciumă, un local mic cu verandă plină de mușcate roșii, stăruia ca un ultim rest de viață... Veneau acolo să bea câte ceva, destul de rar de altfel, marinarii care se rătăceau cu plasele de pescuit în acele locuri.

Emanuel se împrietenise cu cârciumarul. Stătea ore întregi în fața verandei, pe o ridicătură de nisip de unde vedea până departe oceanul și domina oarecum locurile, vilele încremenite în nisip, gara dărăpănată și întinderea ondulată a dunelor.

— Ce păcat că nu s-a făcut aici stațiunea proiectată, îmi ridicam un hotel de toată frumusețea! spunea cârciumarul, un om înalt, puțin adus de spate, cu pomeții obrazilor vineți și cu părul alb veșnic răvășit de vânt.

Purta în ochi melancolia calmă a înseși locurilor acelea abandonate...

— Ehe! Știi d-ta ce șantier a fost cândva pe aici! Ce lucru! Ce hărmălaie! Ce forfoteală! Ajunseseră terenurile de vânzare până la o jumătate de milion...

Și adăugă cu tristețe:

— În timp ce azi nu se dă pe ele nici o mie de franci...

Veneau marinarii cu saci plini de sardele proaspete. Cârciumăreasa, o femeie mică, rotundă ca o bilă de cărnuri și grăsime, cu o perucă galbenă decolorată pe cap, se tocmea cu ei crâncen, din zgârcenie și ca să-i mai treacă timpul. Îl servea pe Emanuel cu pește proaspăt prăjit pe cărbuni.

Într-un rând lui Emanuel îi trecu ceva prin minte. Ce bine ar fi fost să locuiască acolo la cârciumă, în orice odăiță, oricât de mică, oricât de incomodă, dar izolat de restul lumii. Era câteva zile după întâmplarea cu Solange pe plajă. Cu siguranță că acolo, în dune, ea nu va da de el. Va dispărea brusc din sanatoriu și nimeni nu va ști unde a plecat. Îl întrebă pe cârciumar. Omul o chemă pe nevastă-sa ca să se consulte.

— Imposibil, răspunse ea. Aici noi trăim în singurătate tocmai pentru ca să nu avem bătaie de cap. Ducem o viață liniștită și n-avem nevoie, vezi bine, nici de clienți, nici de pensionari.

Emanuel fu contrariat:

— Și prin vilele astea nu locuiește nimeni, absolut nimeni?

— Ba da, răspunse cârciumarul. Într-una singură, în cea de colo...

Și arată acoperișul unei vile de piatră pe o ieșitură a falezei, ascunsă de câteva dune foarte mari.

— Dar nu-i locuită tot anul, adăugă el. Vine numai vara o americană cu băiatul ei. Stă câteva luni și pleacă... Acum e aici de vreo săptămână...

Emanuel rămase puțin pe gânduri.

— Și doamna asta americană... oare nu m-ar primi să stau la ea? întrebă dânsul. Cu plată, bineînțeles, cu plată...

Cârciumarul și nevasta lui zâmbiră cu o indulgență ironică.

— E o femeie bogată, domnule! Ce are ea nevoie de pensionari bolnavi? Și la urma urmei de ce ții d-ta să locuiești pe aici, în pustietatea asta? întrebă curios cârciumarul.

— Eh, asta-i altă chestie! răspunse Emanuel. Dar cum aş putea să vorbesc cu dânsa? Să mă duc acolo cu trăsura?...

Cârciumarul rămase uluit:

— Cu trăsura zici? Dar d-ta nu vezi că sunt până acolo dune înalte cât casa? Poți să te cațeri pe dune? Ai un cal acrobat?

— Spui că a venit de o săptămână? întrebă Emanuel preocupat. Crezi că e acasă acum?

— Poate, nu știu, răspunse cârciumarul.

— Ei bine, mă duc să văd și să-i vorbesc, spuse calm Emanuel, punând mâna pe hățuri.

— Ce? făcu lung cârciumarul. Cu trăsura?

Și se uită la el uluit.

— Cu trăsura, sigur... Doar n-o să merg pe jos!

— Să vedem dacă poți... îl sfidă cârciumarul începând a râde.

— Ei bine, să vedem! răspunse Emanuel acceptând provocarea.

Apucă hățurile strâns în mână și porni spre prima dună de escaladat. Erau abia câteva zile de când i se

întâmplase accidentul de pe plajă, dar prea puțin îl impresionă acum această amintire.

Începu să-și îndemne calul. Panta era destul de joasă și calul trase cu ușurință până în vârful.

Când fu pe culme, Emanuel întoarse capul spre cârciumar și îi făcu semn cu mâna:

— Adio! Adio! Plec în munți mai departe!...

Cârciumarul cu soția lui și vreo doi marinari care ieșiseră din cârciumă stăteau toți pe verandă și priveau cu gurile căscate năstrușnica trăsură care se cățara pe dune.

În față se întindea o bucată de nisip plană și apoi niște ridicături mult mai înalte, un șir întreg, pus parcă anume acolo ca o barieră.

Emanuel se angajase într-o aventură la care nu voia să renunțe în nici un chip. Îl biciuia acum ambiția și mai ales teribila curiozitate de a o vedea pe proprietara vilei. Cârciuma dispăruse după nisipuri; nu avea nimic mai bun decât să îndrăznească mai departe...

Se apropie la o mică distanță de movile și se opri. Așteptă ca să se odihnească iapa câteva minute, apoi trase brusc de hățuri și din nou calul urcă dintr-o singură goană până sus. Acum restul era joacă; cele câteva undulații până la vilă le parcurse cu ușurință.

Se trezi în fața clădirii; obloanele erau închise, poarta încuiată. Îl păcălise oare cârciumarul? Vila era oare pustie? Începu să bată cu coada biciului în gard; loviturile răsunară în toată împrejurimea cu ecouri repetate ce se repercutau din dună în dună ca un cuvânt de ordine. În curte izbucni un lătrat de câine și imediat

un oblon se deschise. În cadrul ferestrei apăru o femeie roșcată, într-un halat violet:

— Ce este? Cine-i acolo? ȝipă ea căutând cu privirea cine bate.

Deodată îl descoperi pe Emanuel cu trăsura în fața porții și rămase stupefiată.

— Ce este? întrebă ea uimită. Ce doriți? Și cum ați venit până aici cu trăsura?

Emanuel vru să ȝipe, dar lătratul câinelui îi acoperea vocea; făcu semn cu mâna femeii să scoboare.

Un băiat de vreo cincisprezece ani, înalt, voinic, cu aceeași nuanță roșcată a feței, descuie poarta. Emanuel intră cu trăsura în curtea mică, cimentată. Câinele sărea în jurul trăsurii, lătrând asurzitor.

— Taci... taci... îl domolea băiatul apucându-l de grumaz și luptându-se cu el.

Era un câine negru enorm, aproape tot atât de înalt cât și stăpânul său când se ridica în două picioare și se sprijinea cu labele dinainte pe umerii lui.

Emanuel privea vila. Construcția părea mai mult neglijată decât veche. În vârf, sub coama acoperișului, stătea înfiptă o tăbliță ruginită, invadată de iederă. „Vila Elseneur“, descifra el.

Într-un sfârșit apăru și doamna de la fereastră. Își aranjase puțin părul și probabil că se pudrase. Adierea vântului aducea până la Emanuel un vag parfum de toaletă feminină, dulceag și plăcut.

— Ce doriți? întrebă ea.

Emanuel se recomandă. Ea îi întinse mâna, își spuse numele, d-na Tils, și brusc cu un ton foarte familiar:

— Ce mai faci?

Era obiceiul englezesc de a aborda cu această formulă chiar cunoștințele de o clipă.

— Iertați-mă că vă deranjez atât de dimineață, spuse Emanuel. Am trecut pe aici cu trăsura...

— Cu trăsura!?... repetă ea uimită.

— Și mi-au plăcut nespuse de mult locurile acestea. Mi s-a spus că e singura vilă locuită și... aș vrea să vă întreb ceva...

Emanuel ezită, apoi spuse repede fraza pentru a scăpa de obligația de a o pronunța, așa cum se bea pe nerăsuflăte o doctorie amară.

— Iată... dacă s-ar putea... aș vrea să stau pe aici... îmi place solitudinea asta. Dv. n-ați accepta ca să locuiesc în vila dv..., n-ați primi un pensionar?

— Pentru asta m-ați chemat? spuse femeia izbucnind într-un râs ușor.

Emanuel avea o figură atât de zăpăcită, încât nu putea decât stârni râsul. Observă că în timp ce râdea pe obrazul ei apăreau cute adânci. Era desigur o femeie mai în vârstă, dar posedea o dezinvoltură admirabilă în gesturi și o îngrijită aparență de tinerețe.

— Îmi pare foarte rău, spuse dânsa, dar nu pot primi pensionari, n-am primit niciodată și nici nu m-aș pricepe în asemenea cazuri.

În timp ce vorbea, izbucni deodată în odaia de la etaj, a cărei fereastră rămăsese deschisă, o formidabilă ruculadă de țipete, ca imprecățiunile unei bătrâne arțăgoase care se ceartă pe ton ascuțit cu cineva.

Emanuel se uită nedumerit la fereastră, fără a întreba însă nimic. Ea îi observă mirarea:

— Știi... nu stau singură în vilă. În afară de Irving, băiatul meu, și de bucătăreasă, am și un invitat... E o persoană extrem de nervoasă, după cum vezi, care țipă și înjură teribil... Te rog, Irving, du-te și adu-l aici! spuse ea.

Băiatul se urcă în casă. Țipetele încetară și după câteva secunde Irving scoborî în mână cu un papagal.

— Spune bună ziua! îl îndemnă d-na Tils.

Papagalul lansa o formidabilă înjurătură. Începură cu toții a râde. Papagalul ciuguli d-nei Tils părul, trăgând de el cu putere. Un câine, un papagal... Emanuel era consternat că nu putea locui acolo. Se hotărî să plece.

— Și pe unde o să te întorci?

— Tot peste dune, așa cum am venit...

Irving vru să asiste și el la urcarea dunelor.

— Bravo! Bravo! țipă el bătând din palme, când Emanuel fu în vârf.

În aceeași după-masă, în timp ce colinda trist străzile și se opri se cu trăsura la o vitrină, cineva se apropie de el să-i vorbească. Era d-na Tils, dar în toaleta de stradă aproape că n-o recunoștea.

— Aș vrea să-ți spun ceva... Știi, m-am răzgândit și aș fi dispusă să te primesc la mine... dacă în schimb ai putea să dai lecții de matematică fiului meu... Am o odaie mare, un salon, cu vederea la mare. Dar te pricepi la matematici?

Emanuel o asigură că mai dăduse asemenea lecții și acceptă cu bucurie. Simțea el bine că de dimineață lucrurile se petreceau în ziua aceea cu o agreabilă fra-

gilitate plină de surprize. Se lăasă dus de întâmplare cu sentimentul unei delicate voluptăți interioare:

- Și când pot veni, doamnă, cu valizele mele?
- Când vrei, răspunse dânsa. Chiar mâine...
- Atunci vă rog să mă așteptați la zece dimineața...

...Și când deschise ochii...

Încăperea în care se găsea acum era un salon foarte vast, cu ușile deschise spre ocean. Tablouri de gust englezesc, în cadre cu aurul șters, atârnavau pe pereți. Unul reprezenta o impozantă scenă de vânătoare, cu călăreți în haine roșii adunați într-un luminiș de pădure, înconjurați de haite de câini și de gonași ce sunau din cornuri de alamă, iar altul înfățișa un bătrânel în halat de noapte cu părul alb și pielea fină a obrazului tare zbârcită, așa cum o au toți bătrânii pe litografii, pregătindu-se de culcare. În fund se putea vedea patul lui de modă veche, cu stâlpi și perdele înflorate de creton.

Valurile oceanului foșneau haotic în enormitatea salonului. Ziua atârna greu de nori cenușii, scoborâți ca un plafon peste dune.

Emanuel privea tablourile de pe pereți. Era acolo însăși situația lui sintetizată în acele două scene de gravură. Bătrânelul care se pregătea de culcare era el însuși, în solitudinea de acum a vilei „Elseneur“. Așa, ca și bătrânelul, retras de lume, într-o odaie necunoscută, calm, singur în mijlocul unor mobile vechi și desuete. Și alături tabloul de vânătoare de a cărui

hărmălaie bătrânelul părea că se ferește întorcându-i spatele reprezenta exact vuietul orașului de care Emanuel fugise.

Perdelele grele de catifea vișinie se agitau luate de vânt ca banierile funebre ce atâră în saloanele mortuare. Emanuel închise obosit ochii. Totul se petrecuse miraculos și de dimineață, de când își făcuse bagajele în camera de hotel, până la această oră târzie din după-amiază, când se afla în dune, pensionar al d-nei Tils, ziua își schimbase cu desăvârșire aspectul, ca și cum ar fi făcut parte din alt an și din alt sezon, din altă realitate... Cine ar fi bănuir că în ascunzișul acela, pierdut printre valurile de nisip, se afla el, Emanuel, Emanuel de totdeauna? Parcă își schimbase identitatea...

Zăcea într-un colț al salonului, puțin zăpăcit, ca o vietate aruncată de ocean într-o scobitură de stâncă. Aștepta și el nemișcat un val salvator care să-l readucă în plină viață, în plină înțelegere a lucrurilor.

Își reamintea, ca de niște fapte vechi, petrecute de demult, tot ce se întâmplase în aceste două zile: cum îl anunțase de plecare pe director chiar în momentul când se întoarse din oraș, după convorbirea cu d-na Tils; cum își făcuse valizele în grabă.

— Și care este noua dv. adresă? întrebasese directorul.

— Inutil să v-o dau, răspunse Emanuel. Voi veni eu însumi din când în când să-mi ridic corespondența.

Apoi, cum ajunsese la vila „Elseneur“, exact la zece dimineață, așa cum anunțase.

Îl urcară pe scări bucătăreasa, Irving și cârciumarul, care veni să dea o mână de ajutor.

Cârciumarul mai ales era extraordinar de uimit că d-na Tils îl acceptase în pensiune.

— E adevărat că n-o cunoști dinainte? căuta el să descoase pe Emanuel, pe șoptite.

— E adevărat! E adevărat! răspunse iritat Emanuel. Știu eu ce-i adevărat și ce nu în toată chestia asta?

Acum aștepta masa de seară. Se întunecase de-a binelea. Marea ajunsese în flux până la picioarele falezei și izbea în dig cu bubuituri surde și regulate. Stătuse toată ziua singur în salonul vast și gol. Auzea la etaj din când în când ca o ruculadă silabele răgușite ale papagalului și de afară lătrături rare de câine.

Unde era sanatoriul? Și Solange? În tăcerea bine aerisită din salon nici o imagine nu se putea închea până la o consistență mai grea.

Bucătăreasa aduse o lampă aprinsă și o puse pe masă. În jurul abat-jour-ului, roata de lumină stabili pe plușul întins o arenă minusculă de circ, în interiorul căreia florile colorate ale catifelei executau stranii acrobații imobile...

În zilele calde, Emanuel se odihnea pe terasa din fața salonului. Întinderile oceanului străluceau în piete de diamante ca o fantastică rochie de bal, înspumată de dantele. Claritatea apei devenea o gelatinoasă aureolă și împânzea ochii. Imense pete de lumină se topeau în aer lăsând în urma lor un contur verde și imaterial. Valurile atunci deveneau în depărtare întunecate ca albastrul de cobalt...

Stătea adesea de vorbă cu d-na Tils. Ea îi povestea despre bărbatul ei cu care venise la Berck, bolnav și

el de Morbul lui Pott și care murise acum opt ani, chiar acolo, în vila „Elseneur“. Și lui îi plăcea solitudinea dunelor, și el trecuse într-o zi cu trăsura pe acolo și se oprise fermecat în fața vilei, nemaivrând să locuiască altundeva decât acolo. Cumpăraseră vila cu un preț de nimic de la municipalitate. Și el avusese odaia lui, în salonul dinspre mare.

— Iată de ce te-am primit la mine, spuse ea. Când te-am văzut atât de trist că nu poți sta pe aici, mi-am reamintit de melancolia bărbatului meu și de neșpusa lui sete de singurătate. În amintirea lui te-am acceptat... în amintirea lui și pentru că, în vila asta în care el s-a pierdut..., vreau ca un om tânăr să se vindece...

Vorbea cu simplitate și cu un accent de mare devoțiune. Era o prietenie spontană și naivă pentru Emanuel, asemănătoare dragostei ce o purta câinelui, fiului ei și papagalului, cu aceleași expresii și același ton în voce pentru toți.

Zilele treceau însorite și calme. Solange... unde putea fi Solange? Se împlinea aproape o lună de când se mutase la vilă și n-avea nici o veste despre dânsa.

În aerul desuet al vechii clădiri, în transparența vieții pe care o ducea acum, nu se mai închea nici o umbră din acelea care odinioară îl parcureau tăcute.

Zăcea în soare, răspândit, iluminat și limpede, clar ca o apă prin care nici o imagine nu putea trece lăsând urme.

Își dădea acum seama cât de profundă și cât de fragilă fusese dragostea lor.

Și cât de fragilă fusese însăși viața lui până atunci, cât de inconsistentă era toată realitatea zilelor care treceau prin el ca un râu liniștit, a cărui scurgere o simțea bine printr-însul când rămânea inert, cu ochii închiși. Într-o zi scrise d-rului Cériez întrebându-l când și unde poate să vie pentru a fi examinat. Primi un răspuns scurt:

„Prietene dispărut,

Vino când vrei la clinica sanatoriului, și cel mai bine mâine la zece dimineață. Mă întreb cum de ai descoperit vila „Elseneur“. Omagii d-nei Tils.

Dr. Cériez“

Emanuel rămase surprins. De unde cunoștea doctorul pe d-na Tils? O întrebă.

— Era unul din cei mai buni prieteni ai soțului meu. Venea adesea pe la noi, răspunse dânsa. Cunoștea bine locurile astea și ar fi locuit desigur pe aici dacă n-ar fi fost doctor. Suferă și el de incantația pustietății...

Emanuel trimise a doua zi dimineața pe Irving în oraș să-i aducă o trăsură de bolnav. Se aduse trăsura în ușa cârciumei. Până acolo Emanuel fu transportat peste dune, întins pe cadru. Clinica în dimineața aceea era pustie. Intră de-a dreptul în sală, îndată ce sosi. Consultația nu dură decât câteva minute. Doctorul Cériez privi atent locul abcesului, introduse mâna sub ghips și pipăi vertebrele.

— Cred că o să-ți scot corsetul, spuse el, și peste o lună sau două vei putea începe, poate, a merge pe picioare.

— Îmi scoateți ghipsul? întrebă amețit de bucurie Emanuel. Adevărat?

De când îl avea pe corp se obișnuise într-atât cu dânsul, încât nici nu se mai gândea că ar putea fi scos cândva. Socotise mizeria asta ca o funcție organică în plus, insuportabilă, însă definitivă. A simți corpul din nou liber i se părea ceva neobișnuit, un eveniment de început de viață, o nouă apariție pe lume.

— E adevărat, dar? murmură el zăpăcit.

— Da... Sâmbătă dimineața îl scoatem.

Și doctorul îi strânse mâna, părăsind încăperea superb, înalt, magnific, cu coafura lui leonină, ca un uriaș binefăcător, ce răspândește în jurul lui miracole.

Emanuel așteptă câteva minute pe coridor să vie brancardierul pentru a-l pune în trăsură.

— Te-am prins! exclamă cineva venind pe la spate și acoperindu-i ochii cu mâinile.

Emanuel avu o clipă de spaimă. Crezu că e Solange, dar mâinile miroseau puternic a tutun. Era Ernest.

— Unde ai evadat? Când și cum ai plecat? Știi, dispariția ta a stârnit senzație în sanatoriu!

Ernest îl pipăia pe piept, pe mâini, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă că îl regăsise.

— Pot spune că te-am căutat în toate sanatoriile din oraș... am cercetat clinică cu clinică... pensiune cu pensiune... am fost și la poliție... Unde erai? Unde te-ai ascuns?

Emanuel păstra un mic aer enigmatic. Era o dimineață nespus de plăcută, doctorul îi anunțase scoaterea ghipsului, Ernest era intrigat de dispariția lui...

— Și știi cine m-a împins să fac toate cercetările astea? continuă el. Știi cine a fost persoana cea mai intrigată din sanatoriu?

— Cine?

— Ghicește!...

Emanuel tăcu și se gândi.

— Să-ți spun eu... Isa! exclamă Ernest... Fierbea de curiozitate!...

Emanuel constată într-adevăr că dimineața devenea tot mai agreabilă.

Celina tocmai atunci trecu și ea pe coridor.

— Ce văd, exclamă dânsa rămânând împietrită, cu mâinile pe piept, în poziția ei de cărăbuș cu elitrele strânse. Chiar d-l Emanuel? De unde ați răsărit? Mă duc repede ca să-i anunț domnișoarei Isa vestea! Dar o să-i spun așa... pe departe, pentru ca să nu fie surprinsă deodată. De câțva timp e suferindă... are mereu febră...

— Aș putea s-o văd? întrebă Emanuel.

— Iată, mă duc să întreb, încă nu se trezise când am plecat în oraș...

Celina se întoarse peste câteva minute.

— Vă așteaptă împreună cu domnul Ernest.

Isa părea într-adevăr obosită, o ușoară somnolență îi acoperea ochii.

— Unde te-ai ascuns? Unde ai fugit? întrebă ea pe Emanuel.

În odaie plutea un miros vag de dezinfectante și materii purulente. Era un miros iute de legume putrede, care izbea vara în odăile bolnavilor cu abcese;

parfumul pe care îl pulverizase Celina cu câteva minute mai înainte nu reușea să-l acopere complet.

Isa ținea în mână un album.

— Mă uitam la niște fotografii vechi... Iată, aici sunt eu...

Întinse albumul la pagina deschisă. O fotografie aproape complet ștearsă reprezenta o fetiță de vreo doi ani într-un parc cu statui și copaci niși de zăpadă. Avea o față atât de mică și ochi atât de mici, încât părea o păpușă.

— Mă întreb ce gândeam oare în momentul fotografiei, spuse Isa. Ce fel de uimire prezenta pentru mine lumea în acea clipă?...

Și cu un ton mai trist:

— Ah! clipa acea pură și naivă fixată pe fotografie!... Ce groaznică înșelăciune!... Câtă amărăciune i-a urmat de atunci...

Ernest privi și el îndelung fotografia.

Celina deschise fereastra; grădina era plină de bolnavi și de vilegiaturiști. Emanuel aruncă o privire înspăimântată spre toate aceste grupuri zgomotoase.

Cât de adăpostit de ele se simțea acum! Un gramofon începu să ronțăie, metalic, partea lui de zgomot. Dar nu era numai atât... pe câteva mese se înșirau vreo zece gramofone de voiaj. Câțiva tineri și fete schimbau acele și puneau plăci la fiecare; găsiseră ceva nou.

— Au inventat de vreo două zile un joc stupid, spuse Isa. Pun gramofonele la rând și le dau drumul la comandă; în același timp... zece gramofone... cu zece plăci diferite...

Într-adevăr o formidabilă cacofonie de sunete și urlete izbucni deodată din acele zece aparate puse în funcțiune...

— Și ce spune directorul? Bolnavii? țipă Emanuel ca să se facă auzit.

— Bolnavii își pun vată în urechi, cât privește pe director, el nu spune nimic, ca să nu-și piardă clienții.

Era o revărsare sălbatică de tonuri, o învălmășeală de muzici, ca izbucnirea unui cataclism aerian pe care întreaga atmosferă l-ar fi clocit timp îndelungat și acum l-ar fi expulzat dintr-odată cu urlete, țipete și pocnete asurzitoare.

— Închide! Închide fereastra! țipă Isa îngrozită.

— Pentru ce nu pleci la alt sanatoriu? întrebă Emanuel.

— În toate părțile e la fel, spuse Ernest. Se știe că vara orașul aparține celor vii...

Celina aduse pentru toți trei cafeaua. Vorbiră despre bolnavii din sanatoriu.

— Și Tonio? întrebă Emanuel, care nu-l mai văzuse de mult.

Ernest avea vești recente despre el.

— Vă pot da ultimele știri... a fost pe aici un frate de-al lui ca să ridice un geamantan cu niște cărți, pe care le lăsase la sanatoriu... Mi-a povestit lucruri senzaționale despre dânsul, absolut senzaționale...

— Ce anume? Spune repede, insistă Isa nerăbdătoare.

— Știți că îndată după plecarea d-nei Wandeska a plecat și el la Paris, la fratele lui... Încă de la Berck luase obiceiul băutului... la Paris însă se tăvălea din

bar în bar. În zadar a încercat fratele lui să-l cumințească, în zadar au fost toate sfaturile, toate amenințările... Într-o seară i s-a întâmplat ceva extraordinar... Fratele lui mi-a povestit aventura râzând, însă pe mine m-a înfiorat... Sărmanul Tonio!

Câteva secunde rămase tăcut.

— Așadar într-o seară, după ce a băut cât a încăput într-însul (și poate chiar mai mult), a umblat aiurit pe străzi câțva timp, apoi s-a culcat pe o bancă lângă o stație de metro. Deodată fu apucat de o criză de ficat – la alcoolici este lucru obișnuit – și începu să urle de durere, horcăind și, beat cum era, tăvălindu-se pe jos. Era două noaptea. Un polițist care trecea pe acolo, văzând un om zvârcolindu-se pe asfalt, încercă să-l interogheze, dar nu fu chip să înțeleagă o vorbă din ce bolborosea el. Desigur, se vedea bine că omul se îmbătase, dar urletele de durere semănau mai degrabă cu ale unui rănit... Polițistul chemă în ajutor pe alți doi oameni și Tonio fu transportat la o clinică din apropiere.

Îl băgară repede într-o cameră liberă și portarul de noapte se duse să caute pe internul de serviciu. În acest timp criza se potoli puțin, durerile dispăruseră probabil, în fine, nu se știe bine ce s-a petrecut, dar când Tonio deschise ochii și se trezi în încăperea aceea necunoscută, fu cuprins de o furie oarbă. Se ridică din pat, începu să arunce toate lucrurile din odaie, saltelele, pernele pe jos, izbi scaunele, apoi găsi în sertarul unei mese o foarfecă de pansamente, uitată cine știe cum acolo, o apucă și ieși cu ea amenințător pe coridor,

gata s-o înfigă în primul om întâlnit. Spumega de furie; alcoolul fierbea într-însul rău de tot...

Găsi o ușa întredeschisă unde o geană slabă de lumină pătrundea pe coridor... Și atunci se întâmplă ceva neașteptat, terifiant și ridicul, dând aventurii cel mai grotesc sfârșit... Tonio împinse ușa și se găsi într-o odaie absolut goală. Zări pe perete o fotografie de femeie, o smulse și o tăie în bucăți cu foarfeca. Odaia aparținea unei îngrijitoare, care avea în pază un bolnav foarte grav... Ușa de alături era deschisă și se auzeau horcăiturile muribundului, îngrijitoarea plecase pentru câteva momente și trebuia să revină. Tonio, cu foarfeca ridicată amenințător... teribil... intră în odaia muribundului și se găsi brusc față în față cu un bătrân slab, ridicat în perne, având o față hidoasă cu un ochi scurs... Stătea în pat, în capul oaselor, înșirând mătăanii și murmurând litanii cu o voce întreruptă de horcăituri... Ochiul cel bun își păstrase toată vigoarea și acuitatea lui. Era o privire globuloasă și rece, care îl țintui pe Tonio în prag.

— Vreau să omor un om... bolborosi el vag și scăpă foarfeca din mână.

Bătrânelul rămase uimit, puse calm mățaniile deoparte și foarte liniștit făcu cu mâna:

— Apropie-te, tinere... foarte... amuzant... foarte amuzant...

Sărmanul bolnav se plictisea îngrozitor în lungile lui nopți de insomnie și acum când, în fine, se petrecea ceva interesant în odaia lui, voia să vadă fenomenul mai de aproape.

— Vino, tinere... nu-ți fie... frică...

Tonio, zdrobit de paroxismul crizei care acum trecuse, căzu obosit pe un scaun lângă pat. Îngrijitoarea bolnavului, care în acel moment intrase după el în odaie și asistase de câteva secunde la toată întâmplarea, se duse să caute pe cineva în ajutor, ca să-l scoată pe Tonio de acolo.

Când veni înapoi, găsi o scenă care ar fi fost poate foarte impresionantă, dacă în același timp n-ar fi fost și grotescă... bătrânelul chior, în pat, înșira mătânii și spunea cu voce tare Ave Maria, în timp ce Tonio, fiorosul asasin de adineaori, cuminte lângă el, blând, potolit, cu glas stins de școlar ascultător, repeta și el rugăciunea sub privirea hipnotică și înghețată a ochiului unic și fix... Iată ce mi-a spus fratele lui...

Ernest tăcu.

Cu toții rămaseră liniștiți, impresionați de povestire. Emanuel se uită la ceas. Era timpul să plece.

— Voi trece poate pe aici sâmbătă, spuse el Isei. Vin la clinică să-mi „dezbrac” ghipsul, adăugă el vesel.

Era cu deosebire bine dispus. Brancardierul împinse căruțul... Emanuel se lăsa dus, complet satisfăcut de dimineața aceea, exaltat de gândul că în curând va fi eliberat de corset.

Se gândea la aceasta și la alte multe lucruri agreabile, când deodată, ajuns în fundul curții, unde se găsea trăsura, uluit holbă ochii mari... Era însă imposibil să fugă...

În trăsură pe scăunaș, cu un ziar în mână, foarte calmă, îl aștepta Solange...

Emanuel încercă și el să fie calm.

— Te-am văzut intrând în clinică, spuse dânsa. Iartă-mă că te-am așteptat până acum. Dacă te supăr plec...

Într-adevăr o găsisese pe scăunaș liniștită și absorbită de citirea ziarului la venirea lui, dar tremurul vocii și respirația precipitată care se întetea sub bluză (aproape că se vedeau bățile inimii) trădau toată emoția înăbușită.

Emanuel nu avea curajul impolitețelor, în plină zi, săvârșite cu ochii deschiși. În timp ce brancardierul îl încărca în trăsură, o rugă să vină cu dânsul:

— Trebuie să-ți vorbesc, să-ți explic, spuse el.

Îndată ce fură singuri, constată cu surprindere că nu avea nimic să-i spuie. Ce anume să-i explice?

Exista undeva în dune o vilă „Elseneur“. Se simțea bine acolo. Era singur. Stătea ore întregi în soare pe terasă; regăsisese tăcerea... Ce legătură aveau toate astea cu Solange? Se tortura să găsească un cuvânt destul de clar și de potrivit. În zadar își frământa mintea, nu venea nimic, absolut nimic...

Își propuse să tacă până ce va număra o sută. Solange, lângă dânsul, rămase și ea mută, cu privirile

puțin aiurite, cu gura strânsă, așa cum se încrusta în tăcere când o frământa intens un gând interior.

Încet, la pas, calul îi plimba pe străzile unui oraș amuțit și el. Copitele băteau tăcerea mărunțind-o clar și parcă exasperând-o. Toată imposibilitatea de a vorbi se ritma în loviturile acestea uniforme, pe caldarâm. „Ce să-i spun?“ se neliniștea Emanuel și se simțea brusc solidar cu casele din jurul lui, cu obloanele lor trase, cu impasibilitatea copacilor și perfecta nedumerire a atâtor locuri care, ele, n-aveau nevoie ca să dea nici o explicație, nimănui.

„Va exista în fine un moment, mai târziu, când Solange nu va mai fi lângă mine. Voi întinde mâna, de pildă, și scăunașul va fi gol, iar eu din nou singur... E vorba acum de a suporta o anumită tăcere“, gândea Emanuel și tâmplele îi zvâcneau acumulând în plus toată enervarea și vibrația intensă a înțeleștării.

— Și unde stai? întrebă în fine Solange.

Ah! vorbise cineva? Emanuel tresări, în trăsura aceea, în plimbarea pe străzi dosnice, în ritmul copitelor de asfalt, părea că dizolvase pentru totdeauna posibilitatea de a pronunța un cuvânt.

Explodă într-o lungă descriere a vilei „Elseneur“. Îi spuse cât de bine se simte acolo, îi descrie bucătăreasa, pe d-na Tils, cârciumarul... Îi povesti cum ajunsese acolo... Toată constrângerea lui de odinioară nu așteptase parcă decât un singur cuvânt pentru a se răspândi în flecăreala asta. Blocul compact al tăcerii nu căpătase decât o singură fisură, dar pentru a se scurge pe acolo în întregime.

Era în fond aceeași nerăbdare cu iritația de a vorbi, conținând aceeași prezență ca și constrângerea de a tăcea.

Solange apucă hățurile pentru a opri calul. Se depărtaseră prea mult de oraș în drum spre dune, și ea vroia să se întoarcă. Un cerșetor traversă drumul. Solange îl opri pentru a-i da câțiva bani. Acum observa Emanuel cât era de transfigurată. Umbla cu mâinile în poșetă, privind totuși mereu în vid ca o oarbă ce cotrobăiește prin lucruri, în timp ce lumina ochilor rămâne atonă și diluată în gol.

Emanuel scoase și el portofelul. În momentul când îl deschise căzu din el o hârtie mică, păturită cu îngrijire. Solange reveni din adâncă ei destrămare și rămase cu privirile fixate pe bucățița de hârtie.

— Un bilețel de dragoste? întrebă ea.

În fine, Emanuel își dădu seama ce violente otrăvuri filtrase până atunci tăcerea ei. Solange oare pronunțase aceste cuvinte? Într-o clipă apărură semnul disperării interioare și pe obrazul palid, ca niște stigmatе de durere, se iviră două pete de violentă roșeață.

— Ce ai, Solange...

Ea tăcu câteva secunde, apoi aspiră mult aer și vorbi încet, ca un îndepărtat ecou al unui tumult ascuns.

— Mi-e sufletul înghețat, Emanuel... a înghețat ceva în mine... mi-e rece... mi-e rece aici înăuntru, și arată cu mâna pieptul. Ce e cu biletul acela?

Emanuel ezită.

— Iartă-mă, dar nu pot să-ți spun.

Apoi cu un gest rapid îl puse înapoi în portofel. Îi părea îngrozitor de rău că nu i-l putea arăta. Era bu-

cășica de os de la Quitonce. De când îi dăduse infirmul pachetul în ziua aceea după operație și până acum nu-l atinsese deloc; ar fi avut o groază imensă să-l deschidă.

— Îmi este imposibil să ți-l arăt, dar îți pot spune ce conține...

Solange scoborâse din trăsură:

— Îți mulțumesc... nu mai am nevoie să știi...

Întinse mâna, o mână moale și puțin umedă pe care Emanuel o ținu câteva secunde într-a lui ca pe un mic animal mort, cald încă.

— Adio, Emanuel...

— Pentru ce adio? întrebă el surprins.

Și brusc neliniștit:

— Aș vrea să ne mai vedem... să rămânem prieteni...

Ea îl privi ca și cum n-ar fi înțeles că e acolo:

— Adio, îți spun adio...

Și plecă cu o întorsătură aspră, în momentul exact când lacrimile izbucniră în ochi.

Ziua următoare era aniversarea morții defunctului d-l Tils.

Încă de dimineață începură la vila „Elseneur” pregătirile pentru pelerinajul la cimitir. Emanuel nu dormise bine în noaptea aceea. Avusese coșmaruri teribile și amintirea viselor mai persista ca o umbră în limpeziciunea dimineții.

Toată vila era impregnată de mirosul greu de crini și de narcisi, aduși încă din ajun. Era o zi de rituri precise, în care nu se mânca decât frugal; d-na Tils zăcea

deplorată pe pat, sus în odaia ei, udând batiste întregi de lacrimi; bucătăreasa se îmbrăca în negru cu o tocă pe cap și așa își făcea prin casă toată treaba, scuturând praful și servind ceaiul cu pălărioara ridiculă în vârful coafurei, iar Irving puneă botniță câinelui ca să nu latre. Mirosea funebru dulceag în aer de la mulțimea florilor strânse în buchete. Când veni ora zece toată lumea se pregăti de plecare. Se ivi o dificultate: cimitirul era departe, ei nu se întorceau decât după-amiază târziu. Cu cine avea să rămâie Emanuel? Bucătăreasa în ruptul capului n-ar fi renunțat la ceremonie, în zadar o rugă Emanuel să-și amâne pelerinajul pe a doua zi, pentru că și atunci desigur buchetul ei va fi tot atât de valabil pe mormânt.

— Este azi aniversarea „domnului” și spuneți să mă duc acolo mâine ? Ce rost are asta? Ce rost pot avea florile mele într-o zi oarecare a anului?

Era ca și cum spiritul invizibil al răposatului ar fi dat tuturor întâlnire pe mormântul lui în ziua precisă a aniversării lui, în altă zi buchetele deveneau de prisos, pentru că spiritul nu se afla acolo.

— Ținea atât de mult la mine „domnul”, izbucni femeia în plâns.

— Ei bine, voi rămânea singur, spuse Emanuel. În definitiv n-am nevoie de nimic și cred că nu va lua foc casa tocmai azi...

Îi pregătiră un săculeț cu mâncare pentru dejun lângă dânsul pe măsuță și îl așezară cu căruțul în fundul salonului, ca să nu-l ardă soarele. Traseră perdelele și Emanuel rămase în odaia răcoroasă, în solitudinea desăvârșită a vilei...

Pentru întâia oară se găsea singur în toată clădirea. Când îi văzu pe toți dispărând în dosul dunelor, fu cuprins de o vagă neliniște.

Ușa dinspre terasă rămase deschisă și o adiere slabă de aer cald venea din amiaza fierbinte de afară, mișcând încetișor perdelele. Ar fi fost poate mai bine ca ușa să fie închisă. În altă zi, când putea suna să cheme pe cineva, cu siguranță că n-ar fi observat mișcarea aceasta. Acum însă, tocmai fiindcă nu se putea mișca de pe căruț ca să închidă ușa, agitația inutilă și monotona a văurilor de catifea în marginea odăii îl agasa cumplit.

Încercă cu brațele căzute să atingă roțile căruțului pentru a se îndrepta spre ușă, dar nu izbuti decât să se irite mai mult și să se încălzească până la nădușeală. Ziua se condensase într-o căldură apăsătoare și irespirabilă. Se auzea sub terasă foșnetul molcom al mării ca o respirație gâfâindă și insuficientă. Toate lucrurile se petreceau scăzut și înăbușit. Emanuel sub ghips zăcea într-o arzătoare și acidă umezeală de transpirație.

Deodată pe una din dunele dinspre cârciumă apărură factorul poștal. Ah! foarte bine! gândi Emanuel. Îl voi ruga să închidă ușa...

De obicei factorul ocolea vila și dădea scrisorile la bucatărie pentru d-na Tils. Emanuel nu primea mai niciodată nimic. De data asta factorul se îndreptă direct spre terasă.

— Vă aduc o scrisoare, spuse el, intrând roșu la față, learcă de sudoare.

— Pentru mine? întrebă surprins Emanuel.

Era un plic mare, cu chenar de doliu cu adresa scrisă la mașină. Factorul se grăbi să plece pentru a face mai repede un popas la cârciumă.

— Închide te rog ușa, strigă Emanuel în urma lui.

Când se găsi în fine singur, rupse scrisoarea și rămase uluit de surpriză. Ar fi vrut acum să țipe și să cheme înapoi pe factor, dar era prea târziu. Dunele stăteau pustii în soare și oricât de puternic ar fi strigat, tot nu l-ar fi auzit nimeni. Se închisese în mod stupid în salon ca într-o capcană. Ar fi trebuit să aibă prudența de a deschide plicul în prezența factorului... Acum, era prea târziu, învârtea în mână hârtia cu conținutul amar și crispat, în marginea ei se înșirau câteva desene macabre, un craniu cu două oase, un schelet, și la mijloc doar un rând:

„Când vei citi aceste cuvinte... Adio! Solange“

Emanuel simți că toate forțele din el se scurg și îl lasă epuizat. Căldura de afară deveni teribil de uscată. În gură nu mai avea pic de salivă. Emoția îl apăsa ca un nod în gât. Ar fi vrut ca sensul scrisorii pe care o sucea și o răsucea în mână să nu fie atât de limpede, îl iritau mai ales desenele prost făcute și schițate desigur în grabă. Ah! pentru asta Solange se despărțise de el cu un aer atât de trist în ziua precedentă. Acum înțelegea totul.

Unde se găsea oare dânsa în acest moment? Zăcea moartă pe pat în odaia ei de la pensiune, ori mai horcăia în raluri grozave, cu ochii peste cap, înconjurată de toată adunătura de portărese și oameni curioși ce acompaniază faptele diverse?

Poate că mai era timp de a o salva. O clipă în astfel de cazuri cântărea o importanță extremă. Îi veni în minte să se târască pe burtă până la cârciumă peste dune ca să trimeată pe cineva în oraș, dar ghipsul îl ținut pe căruț ca o gheară care l-ar fi strâns puternic, fără posibilitate de scăpare. Își spuse de câteva ori, dându-și slabe încurajări, că biletul nu era chiar atât de amenințător și sinistru, dar când îl reluă de pe masă și îl examină din nou, descoperirea în el încă mai multă disperare și demență.

În zadar încerca să închidă ochii și să aștepte... nimeni nu poate măsura trecerea timpului cu propriul său puls. În jur lucrurile zăceau în disoluție și zăpușeală. Toată zbaterea lui se topea moale în abandonul zilei vaste și inconsistente. Simțea bine că atenția încordată cu care ținea cel mai mic zgomot din dune se pierdea inutilă în aerul vaporizat de căldură. Era o senzație ciudată, ca dezlănțuirea în vis a unor forțe puternice ce se desăvârșeau în propria lor moliciune. Peisajul devenise pustiu până la dezolare, în timp ce nerăbdarea se închircea tot mai mult într-însul, ca nucleul unic al acestei zile exasperante.

Rămase așa halucinat, privind cu ochii mari deschiși, prin geamul ușii, linia subțire a extremității azurii ce limita nisipul, până ce conturul dunelor se frângea ca sticla în pete luminoase ce-l înțepau în ochi.

„E imposibil ca să se întâmple un lucru pe care îl aștepti cu prea multă nerăbdare, își spuse el. Intensitatea așteptării îl gonește ca un vârtej de ape care aruncă în afară toate obiectele ce cad în rotația lui... Până ce nu mă voi calma, nu se vor întoarce...”

Și încerca în zadar să se liniștească.

„În cuprinsul aceleiași zile, gândi el, zace și nerăbdarea mea și întâmplarea cu Solange. Ce face ea oare acum? E moartă? E vie?”

Poate că plânsul i-ar fi făcut bine, dar ar fi fost și el o acțiune prea exactă în mijlocul placidității moleșitoare a lucrurilor din jur...

Când, peste un ceas, se întoarseră în sfârșit cu toții de la cimitir, Emanuel nu mai avu decât slabe puteri, pentru a-l ruga pe Irving să alerge cu bicicleta în oraș:

— În caz că odaia ei este închisă, să fie deschisă cu forța, spuse Emanuel cu glas moale. Să se caute... să se cerceteze pretutindeni, este vorba de ceva foarte grav. Și dacă o găsești pe doamna Solange, dă-i acest bilet...

Așternu în grabă câteva rânduri pe care nici el nu le înțelegea prea bine...

În fiecare seară, înainte de culcare, d-na Tils venea în odaia lui Emanuel să stea puțin cu el de vorbă și să-i dorească „noapte bună“.

În seara aceea însă, prea obosită după pelerinajul de la cimitir, își ceru scuze că nu poate scobori din odaia ei. Emanuel era și el frânt de emoțiile de peste zi. Irving îi adusese răspuns din oraș că doamna căreia i se adresa biletul plecase de la pensiune de la amiază și nu revenise până la ora aceea... Mai era lumină încă afară când toată lumea se culcă în vila „Elseneur“, după ziua aceea plină de osteneli și peripeții.

Emanuel ceru să fie trase și perdelele grele de catifea peste ferestre, pentru a fi mai întuneric în odaie, dar lumina venea dinspre terasă și mult timp se chină în perne, neputând să așipească. Claritatea albastră a serii de vară zumzăia dincoace de pleoapele închise.

Adormi într-un sfârșit, într-un somn greu, fără vise. Îl cuprinse o transpirație abundentă și se trezi după un ceas de somn într-un lac de umezeală. Aprinse lampa, se uită la ceas, era ora zece. Afară se întunecase și în toată vila domnea o profundă tăcere.

Încercă să citească, dar nu izbuti, era prea multă liniște și cuvintele se detașau din carte atât de netede și de rotunde, încât nu mai aveau nici un înțeles.

Deodată auzi pași pe ciment, în curte. Irving închisese câinele ca să nu latre. Se auzea bine cum cineva umblă și încearcă fereastra, apoi ușa.

În momentul când vru să cheme pe cineva, se auzi soneria de la intrare zbârnâind strident.

— Cine e? țipă Emanuel.

De afară nu veni nici un răspuns. Soneria zbârnâi mai îndelung, mai insistent. Acum bucătăreasa se trezise și venea în papuci cu pași târșâiți pe coridor.

— Aici e vila „Elseneur“? întrebă de afară o voce în care Emanuel nu descoperi nici un accent cunoscut.

Bucătăreasa întredeschise ușa și schimbă câteva șoapte cu persoana care sunase, apoi veni la odaia lui Emanuel și bătu încetișor.

— Ce este? întrebă el surprins.

— A venit cineva să vă vadă... Spune că trebuie numaidecât să vă vorbească. Bucătăreasa intră în odaie. E o domnișoară... care... o fată... dar mi se pare că e cam așa... și făcu un gest arătând spre frunte... spune că ați chemat-o.

Emanuel abia acum își aminti de Solange.

— Bine, spune să intre...

Aduse lampa mai înspre mijlocul mesei și ridică flacăra; odaia se lumineă brusc ca un om care ridică sprâncenile în așteptarea unei surprize.

În prag apăru Solange.

Era într-adevăr dânsa, dar femeia de serviciu avusese dreptate să se îndoiască dacă e în toate mințile.

Tot obrazul îi era murdărit de noroi și de apă, rochia îi atârna în zdrențe și părul despletit se umpluse de nisip. În ce gunoaie se tăvălise pentru a ajunge la aspectul acesta de cerșetoare nebună? Emanuel avu o strângere de inimă mai penibilă decât la primirea scrisorii.

Și nu era numai atât.

Abia când intră în odaie, el zări în mâinile ei obiectele hidoase pe care le aducea cu dânsa, culese desigur de pe vreun maidan părăsit. Într-o mână ținea o gheată veche, ruptă și putredă, iar în cealaltă o pasăre moartă, cu gâtul în jos, fără pene, oribilă.

Emanuel rămase îngrozit. Solange, cu gura întredeschisă (i se scurgea în colțul buzelor un fir de salivă), rămase și ea împietrită cu privirile moi, teribil de cerșetoase și de șterse.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

Emanuel ar fi vrut să țipe destul de tare pentru ca s-o trezească, s-o apuce de mână și s-o zgâlțâie puternic ca s-o readucă în realitate.

— Ți-am adus asta... spuse ea, și puse pe masă pasărea moartă și gheata.

Colorile din obraz îi dispăruseră cu totul, avea o paloare cenușie și nedefinită ca a pietrelor, ca a nisipului...

— Te rog, stai jos, spuse Emanuel.

Solange căzu într-un fotoliu mușcându-și încet buzele și aspirând din când în când saliva de pe margine. Stătea în plină lumină, înlemnită, privind fix abat-jour-ul lămpii, fără să clipească ori să fie jenată de flacăra, ca și cum ochii ei ar fi căpătat indiferența întregului trup, devenind două simple bucăți de sticlă încrustate în obrazul de piatră.

— M-ai chemat... am venit, spuse ea într-un sfârșit.

Emanuel își schiță un mic plan de atac plin de convingeri. „Va trebui să vorbesc cât mai rar și cât mai limpede ca să mă priceapă... E complet zăpăcită... amețită de disperare...”

— Te înțeleg foarte bine, spuse el tare, cu un accent de vădită compasiune în voce. Te înțeleg și totuși lucrurile nu puteau fi altfel. Știu cât de dureroasă a fost despărțirea noastră...

Și minți calm:

— De altfel pentru tine ca și pentru mine... și eu sufăr, adânc în carnea, în sângele meu... erai doar o parte din mine însumi.

În odaie țâșni lumina unui fulger, norii se îndesau afară într-un cer negru de smoală, un tunet se rostogoli ca o bruscă și imensă destindere a aerului înăbușit. Căldura se făcu încă și mai grea; broboane mari de sudoare acopereau fruntea lui Emanuel; lumina circulară a abat-jour-ului închidea odaia într-un spațiu ermetic și irespirabil ca într-un clopot de sticlă sub apă.

— Pentru mine despărțirea a fost tot atât de grea... tot atât de insuportabilă, continuă el. Dar n-am vrut ca dragostea noastră să devie un obicei, înțelegi? Am căutat s-o salvez de la un înec sigur în banalitate. Să rămâie unic ceea ce a fost atât de pur și de extraordinar...

— Atât de pur și de extraordinar, repetă Solange cuvintele în neștire. Își trecu mâna peste ochi ca pentru a goni o imagine obsedantă, poate o amintire.

— Și apoi, spuse Emanuel, n-am vrut decât să întrerup această iubire a noastră și nicidecum s-o sfârșesc...

Să creez în ea o pauză... o tăcere... în care să se precizeze și să devie mai puternică...

Tot ce spunea îi suna în cap ca o reacție searbădă pronunțată de o gură străină. Se asculta vorbind, aproape cu complezență. Cuvintele păreau ele însele atrofiate de căldură. Unde se petreceau toate acestea? Cu siguranță că noaptea căzuse cu tot conținutul ei hidos și sufocant în apa unei oglinzi deformante și se desfășura acum în aerul fragil și nesigur de dincolo de sticlă...

Solange își frământa mâinile, răsucindu-și degetele.

Deodată recunosc pe masă scrisoarea trimisă de dimineață. Emanuel îi urmări privirea, apoi apucă subit hârtia și cu un gest superb o desfăcu și o rupse în bucăți.

— Ce înseamnă amenințările astea? spuse el cu o bruscă violență, aruncând bucățile în scrumieră, ca și cum i le-ar fi aruncat Solangei în față.

Asta isprăvi s-o doboare. Era poate cea mai atroce și mai brutală dezamăgire din ziua aceea. Cu profundă umilință privi hârtiile din scrumieră și fața ei căpătă un aer încă mai supus și mai docil, de animal bătut.

— Îți repet că despărțirea noastră nu este decât provizorie, reluă Emanuel. Și chiar de ar fi definitivă... se răzgândi el. Oare n-am scos din dragostea noastră tot ce putea fi mai pasionant?... Tot ce a fost unic și inimitabil?

— Da, tot... tot... repetă Solange și se vedea bine că nu știe ce spune.

Apoi cu ochii aproape închiși:

— Auzi?... Marea... Marea... foșnește mereu... și duse moale mâna la frunte.

În noapte, afară, fulgerele se înteteau și furtuna devenea tot mai apăsătoare, ca o luptă grozavă între forțele norilor gata să plesnească și zăpușeala amorfă și anihilantă ce îi ținea în loc. Câteva picături grele răpăiră iute pe acoperiș, dar vântul izbucni mai vijelios și îndepărtă din nou ploaia. Era foarte târziu. Bucătăreasa asculta poate la ușă. Emanuel fu cuprins de nerăbdare.

— Tot zbuciumul ăsta... Toată agitația asta, ai fi putut să mi le eviți, strigă el furios. Tu nu-ți dai seama că sunt... un om bolnav?... Un infirm?

Aceste cuvinte îl emoționară: osteneala, transpirația sub ghips, toată enervarea din seara aceea se destinseră subit. Izbucni în plâns. Da, Emanuel plângea cu lacrimi mari, sărate, pe care le sorbea pe colțul buzelor... Își acoperi fața cu mâinile și se băgă sub plapomă. Era salvat: plângea, atâta tot, și nu mai vroia să știe de nimic din jurul lui. Solange putea să rămâie toată noaptea, ori să plece imediat. O auzi cum se ridică și vine spre gutiera lui. Apoi simți căderea unui corp greu peste dânsul, deasupra plapomei.

— Iartă-mă... Emanuel... iartă-mă...

Solange hohotea cu suspine disperate. Ah! nu! la atâta nu mai putea să reziste! El să plângă sub plapomă și ea deasupra, cu părul despletit, cu brațele desfăcute, într-o atitudine de pocăință, ca pe gravuri... ah! nu! Îi venea acum sincer să râdă. Își șterse lacrimile și întrebă de sub cuverturi:

— Când pleci? O să te apuce ploaia...

— Chiar acum, răspunse Solange printre suspine. Emanuel scoase capul afară.

Solange, spălată de lacrimi, părea că își revine, își aranjă puțin părul în fața oglinzii, apoi se îndreptă spre ușă.

— Iartă-mă, Emanuel... am uitat că ești un bolnav...

— Un infirm, completă Emanuel.

Zări obiectele de pe masă și vru să le ia cu dânsa.

— Te rog, lasă-le aci! spuse Emanuel cu ferocitate.

„Este mai bine să știe că au rămas în urma ei semne vizibile de demență, gândi el; mâine în plină zi asta o s-o chinuie puțin...”

Solange părăsi odaia.

„În fine... în fine, singur...” exultă Emanuel. Își șterse cu un prosop fața și mâinile. Auzi pașii ei îndepărtându-se afară și apoi un tunet puternic și prelung, ca o descărcare de mitraliere. O clipă se gândi că fulgerul ar putea cădea pe Solange, dar gândul acesta în loc să-l întristeze îl învioră mai mult.

Cu vârful degetelor izbuti să atingă și să ia de pe un raft o sticlă cu alcool, își turnă din ea pe brațe, își frecă ceafa, fața, gâtul și mirosul tare îl ameți puțin; trase în plămâni aerul reîmprospătat până ce tăria alcoolului îl ustură în nas.

Epuizat de căldură, amețit puțin de vaporii de alcool, rămase inert în perne, cu capul în sus, frânt de osteoneală și totuși cumplit de mulțumit.

Stătu astfel mult timp, respirând încet și regulat, până ce auzi afară începutul ploii, ploaia bună și liniștitoare ca un duș calmant peste zăpușeala zilei și întâmplările ei teribile.

Chiar în dimineața aceea Emanuel trebuia să se ducă la clinică pentru a „dezbrăca” ghipsul.

Ploaia spălase atmosfera și întâmplările de peste noapte; pe masă, în lumina proaspătă și rece a dimineții, gheata și pasărea adusă de Solange păreau nespuse de inactuale și lipsite de importanță. Se spală din abundență, lăsând să-i curgă șuvițe de apă sub ghips (altădată se ferea cât putea de acest lucru), pentru ca să se mai îmbete amar de clipoceala umedă în care zăcea, să se mai tortureze câteva clipe înainte de a părăsi corsetul.

Cu Solange totul se petrecuse în mod net și definitiv; acum parcă ghipsul mai rămânea pe el ca un ultim vestigiu al oribilei aventuri. „Odată cu el voi dezbrăca și toate amintirile mele despre dânsa”, își spuse el.

Îl însoțea în trăsură Irving și această prezență de adolescent înprospăta parcă și ea aerul. Înaintau pe străzi cu desăvârșire noi, într-o dimineață absolut nouă, sonoră și amplă ca o cupă de cristal.

Intră de-a dreptul în curtea clinicii, unde era așteptat. Îl descărcară repede și-l duseră înăuntru. Doctorul Cériez, voluminos, veni imediat, intrând în sală cu un râs ce prelungea o conversație din odaia alăturată.

Se aplecă cu atenție peste burta lui și pipăi locul abcesului.

— Bine... e perfect, mormăi doctorul satisfăcut, îți scoatem azi ghipsul și peste o lună-două poate începi să umbli...

Apucă o foarfecă de pe masă, enormă ca o unealtă de grădinărie, cu vârfurile învelite în tifon pentru a

nu-l înțepa, o introduse sub tunica albă și începu să taie din învelișul gros și dur.

Se înroși la față de intensitatea efortului. Infirmiera trăgea din răputeri bucată cu bucată și le arunca într-o căldare. Era pentru Emanuel ca și cum însăși ființa lui interioară și secretă își lepăda găoacea ermetică și apăsătoare. Carapacea pârâia din toate încheieturile și pânda uscată a ghipsului umplu odaia de praf alb, sufocant. Cu fiecare ruptură care cădea jos, creștea și exaltarea lui. Într-un sfârșit, ultimul fragment de corset fu smuls și trupul rămase gol.

Dar nu mai era corpul lui de odinioară. O pătură îngrozitoare de jeg cenușiu și puturos îl acoperea peste tot cu un strat gros de scârboasă murdărie, care se lua de pe el în cruste mari și îl umplea de hidoșenie. Infirmiera aduse o sticlă cu benzină. Emanuel închise ochii:

— Te rog să-mi dai înapoi corpul curat și intact așa cum ți l-am predat înainte de ghips, spuse el.

Eva se apucă de lucru frecând cu tampoane ude. Când deschise puțin ochii, Emanuel constată că un mic teritoriu de piele răsărise roz de sub murdărie. În copilărie, în zilele de ploaie, aștepta cu aceeași nerăbdare uscarea asfaltului de pe trotuare și apariția petelor clare... Încet fâșia de albeață și curăție se întinse pe piept, apoi pe coapse...

Emanuel își pipăia cu degetele pielea, în extaz. Vechea tactilitate se trezea ca o caligrafie de fluvii mici și precise ce alergau șerpuind pe dedesubt. Îi venea să sară de pe gutieră și s-o ia la fugă, oriunde, pe plajă, gol, curat, luminos...

Eva îi ajută să-și puie cămașa, apoi hainele. Fluturau acum pe el ca niște eșarfe; cămașa nu găsea nici un contact de intimă aderență cu trupul; totul parcă plutea pe o carne cu pielea nouă și puțin iritantă.

Pentru a-și liniști bucuria (și parcă trupul însuși începuse sub piele să fiarbă încet de mulțumire), ceru să fie condus în grădină.

Acum, vara, bolnavii nu mai stăteau în spațiul larg cu peluze înflorate din dosul sanatoriului; acolo erau mese și scaune pentru vizitatorii estivali care sorbeau limonăzi tolăniți în *chaise-longue*-uri, ori învârteau mereu manivelele de gramofon.

Pentru bolnavi se rezervase o curte mică cimentată în fund, lângă grajduri, înconjurată de tufișuri ca de niște paravane menite să-i ascundă. Acolo fu condus și Emanuel. Soarele ardea devorant și bolnavii își desfăcuseră cuverturile fără jenă, etalând în plină lumină picioare și trupuri de ghips. Într-un colț îl regăsi pe Zed, veșnic cu pipa în gură, cu picioarele băgate în lădița de ghips – calm, fumând nepăsător cu gesturi normale, ca și cum jumătatea superioară a trupului nu mai avea nici o legătură cu membrele schiloade din josul lui.

Îl zări și pe băiețașul unui austriac cu care vorbea adesea în salon. Începuse să umble și se mișca acum prin curte încetișor, sprijinindu-se în cârji. Purta un ghips special care se făcea întotdeauna bolnavilor când începeau să umble, pentru a-i obișnui câtva timp să-și ție corpul drept.

Tot pieptul era prins de un corset, care se prelungea cu o ieșitură rotundă până sub ceafă. În felul acesta

capul rămânea rigid și nu se putea întoarce nici la dreapta, nici la stânga. Bolnavul umbla cu privirile fixe înainte, tatonând solul ca un orb, ori ca o statuie ambulantă în atitudine solemnă de iluminat.

— Azi este a cincea zi de când m-am ridicat, explică băiețașul lui Emanuel, uitându-se la ceasul de mână, și mai am o minută...

În fiecare zi bolnavii vindecați încercau să meargă cu o minută în plus decât în ziua precedentă. Când ajungeau să se ție pe picioare o jumătate de ceas, toți cei întinși îi invidiau grozav. Erau considerați drept cei mai zdraveni și mai alerti oameni din lume.

— Și ce vrei să te faci când o să fii mare? îl întreabă într-o doară Emanuel.

— Aviator, răspunse mândru băiețașul.

Și corsetul până sub bărbie, privirile fixe înainte îi dădeau puțin aerul de zburător; lipseau doar cascheta și ochelarii. Există astfel, în alura exterioară sau îmbrăcăminte, mici detalii care anticipează asupra gândului interior.

Într-un colț, solemnă în dantelării și în rochia enormă de catifea, trona pe căruț „marchiza” cu un lucru de mână la care tricota atentă.

Mai încolo, o pânză subțire de cort acoperea în parte curtea și aerul filtrat în spațiul lui restrâns devenea mai limpede și mai colorat, ca într-un cub de sticlă, închizând bolnavii ca într-o fantastică vitrină, cu trupuri schiloade, expuse într-un muzeu cu figuri de ceară. Emanuel își băgă mâna sub cămașă și își pipăi coastele cu secretă satisfacție.

Deodată cineva veni spre el sărind și țipând.

Era Katty, irlandeza roșcovană pe care n-o mai văzuse de mult. Purta o rochie roșie simplă ca un sac peste trup; sânii se dezgoleau parcă în zvâcnirile respirației.

Toată pielea îi era friptă de soare. Avea plăgi proaspăt cicatrizate pe brațe și pe umeri; întregul trup nu mai era decât o bucată de carne jupuită.

— Ești cu trăsura aici? întrebă ea. Mă iei și pe mine la plimbare?

Apoi înconjurându-i gâtul cu brațele:

— Ia vezi cum fierb... Toată ziua stau în soare... sunt aprinsă pe dinăuntru ca o torță și când intru în mare apa țiuiе în jurul meu, ca un cărbune roșu aruncat într-un pahar...

Emanuel chemă un brancardier ca să-l încarce; Irving plecă în oraș și el rămase astfel singur cu Katty în trăsură, după plecarea omului de serviciu.

— Ce bine e aici la tine... spuse fata întinzându-se în trăsură, la umbră, sub coviltir. E ca un mic alcov...

Începu a râde zgomotos și sacadat.

— Și unde ai de gând să mergi azi dimineață? întrebă ea.

Emanuel se simțea ușor și liber.

— Oriunde, răspunse el, oriunde... posed azi dimineață un trup perfect disponibil... l-am regăsit adineaora și nu știu singur ce să fac cu el...

Katty râse din nou amuzată.

— Cunosk un loc foarte răcoros undeva, nu departe de Berck... Ce zici, vrei să facem o plimbare acolo? spuse ea.

Ieșiră din oraș și câțva timp goniră pe un drum părăsit de țară, în plin soare, printre câmpuri pietroase

și albe ca niște funduri uscate de mare. Katty conducea calul.

Deodată coti pe după niște case și traversară o barieră de cale ferată. Intrară într-un ținut umed și verde, atât de deosebit de câmpurile searbede ce străbătuseră până atunci, încât parcă șinele lucioase de pe terasament ar fi tăiat în două peisajul, delimitându-i zone bine distincte de ariditate și vegetație. Străbătură cu greutate un tunel de frunzăriș și de tufișuri; calul îndepărta cu capul ramurile în dreapta și în stânga, călcând rar în iarba înaltă și sălbatică.

Era un drum ascuns, pe care nimeni nu l-ar fi putut bănui printre ramurile dese. Într-un loc apoi intrară într-o odaie înaltă de umbre. Era un adevărat salon de verdeață cu un covor de iarbă mărunță pe jos și pereții de sălcii foșnitoare. În margine curgea un pârau cu susurul mărunț și viu al unei prezențe secrete.

Emanuel respiră adânc, ca și cum ar fi băut cu aviditate un pahar de apă foarte rece după o chinuitoare sete. Își scoase cămașa și rămase cu bustul gol, învelit de agreabile cearșafuri de aer răcoros.

Katty legă calul de un buștean.

— Ce faci, ai înnebunit? spuse ea cu o schimonosire veselă a feței văzându-l gol, și se trânti zburdalnică în iarba întinzându-și membrele ca o pisică.

Acum mai mult ca oricând, poziția întinsă pe gutieră, departe de iarba proaspătă și rece, i se păru lui Emanuel insuportabilă; ar fi vrut și el să se tăvălească pe jos, să...

Cu o mișcare bruscă, se ridică pe coate și apucă strâns un arc al coviltirului. Apoi încet, cu mișcări precaute,

alunecă un picior și-l puse pe aripa trăsurii. Mai mult căzu decât scobori în iarbă. Katty sări în picioare înspăimântată când îl văzu.

— Ești nebun, într-adevăr nebun!? bâigui ea în neștire, puțin palidă de surpriză. Poți răci îngrozitor, ți-pă ea și alergă la trăsură să-i aducă haina cu care să se învelească.

În timp ce i-o aluneca pe sub spate, mâinile ei îi atinseră pieptul și îl înfiorară ca o scurgere de efluvii teribile în carne. De când oare nu mai simțise contactul unei mâini străine? Era ca și cum ea ar fi atins un nou Emanuel, neted și catifelat cu o nouă piele vibrantă și hipersensibilă. Emanuel se rostogoli în iarbă, îi apucă deodată picioarele goale și i le înconjură cu brațele, lipindu-și fruntea de ea și sărutându-i genunchii aspri, zgrunțuroși.

— Ce faci? Ce faci? strigă Katty și căzu lângă dânsul într-o strânsoare teribilă.

— Ce faci? mai murmură ea și își răsturnă capul în iarbă, cu ochii închiși, cu respirația grea ca în somn, în timp ce el ridica în întregime rochia sub care în zilele acelea de vară ea nu purta nici măcar o cămașă.

Își lipi gura de pielea ei roșie și arsă de soare, ea încercă încă o dată să se zbată, dar rămase ținută de încordarea lui. Apoi el își încolăci brațele și se răsturnă cu o mișcare bruscă peste dânsa, cu pieptul gol lipit de sânii ei fierbinți, într-o zbatere de mișcări dezordonate și sălbătice, ca într-o vâlvătaie de flăcări vii, trupești.

Celina veni la vila „Elseneur“ într-o după-masă, aducând știri rele de la Isa.

Boala se agravase brusc în mod inexplicabil. Isa suferea de o afecțiune bizară de care se infectase în Orientul îndepărtat. Tot piciorul drept îi era numai plăgi și fistule deschise. În zadar se făcuseră analize și tratamente de ani de zile; carnea continua să se mace-reze pe loc și singura soluție rămânea ca Isa să stea întinsă pe gutieră.

Veneau astfel la Berck mulți suferinzi care n-aveau nevoie în fond decât de a fi alungiți și de a se găsi într-un mediu de bolnavi pentru a suporta mai ușor îndelungul lor chin.

— Poate că o să trebuiască să i se taie piciorul, spuse Celina, încercând să-și reție lacrimile.

Își tampona mereu ochii cu batista, dar fără să se poată opri. Purta desigur de mult într-însa plânsul acesta amar și convulsionat și acum se ivise prilejul să-i dea drumul.

— Isa știe? întrebă Emanuel.

— Ah! nu! Ea nu bănuiește nimic... Toți cei din jurul ei căutăm să-i ascundem cât mai bine adevărul...

Doctorul i-a spus că poate va trebui s-o opereze, ca să-i curețe locul bolnav, pentru ca apoi să înceapă să umble... Și ea se bucură... se bucură atâta... crede că e aproape vindecată...

Își șterse ochii, continuând să suspine cu sughițuri ce se ridicau din fundul pieptului.

— Iertați-mă că vă ofer astfel de reprezentații...

Tăcu, privind podeaua și clătinând încet capul ca pentru a sublinia un monolog interior.

Și apoi, amintindu-și brusc de ceva:

— Am venit să vă spun din partea ei că vrea să-i faceți o vizită... n-ați mai fost de mult...

Emanuel promise să vie a doua zi.

— Ah! foarte bine!... Până mâine o să aibă gata și rochia ei cea nouă, spuse Celina... Sărăcuța de ea... Crede într-adevăr că o să înceapă să umble și vrea o rochie nouă... „O rochie ușoară de vară, cu flori multe“, mi-a spus... Bineînțeles că n-am vrut s-o contrarez și i-am dat-o la făcut. E dintr-o muselină foarte frumoasă... o s-o vedeți. Vă rog să-i spuneți că-i stă bine...

— Când să viu?

— Cred că e mai bine cât mai devreme, înainte de patru... pentru că apoi are febră și se agită...

Emanuel ieși devreme a doua zi cu trăsura în oraș. Întâlni o fetiță cu un coș cu flori. Erau niște buchețele mici, cu totul lipsite de culoare, cu plante mărunte și firave ce creșteau în dune. Cumpără mai multe buchețele, apoi trecu pe la o florărie și adăugă printre ele câteva garoafe mai roșii.

Era acum un buchet bizar, un amestec ciudat de colori terne și de flori vivace. Isa, când îl primi, îl apucă strâns și-l ținu lipit de piept, apoi scoase o garoafă și o puse în păr.

Purta rochia ei cea nouă și stătea întinsă pe gutieră, fără cuverturi. Într-adevăr voalul subțire de muselină îi ședea bine. O acoperea până peste genunchi, dar în timp ce un picior ieșea dedesubt normal, cu ciorap și pantof, celălalt era în întregime înfășurat în bandaje groase de tifon.

Își înfipse floarea roșie lângă ureche și, privindu-se în oglindă își aranja părul cu cochetărie.

În obraji febra îi puneă două pete mari încarnate ca un fard. Cu un gest își dete părul la o parte și își descoperi fruntea. S-ar fi zis o păpușă mare culcată pe un pătuc; o păpușă cu un picior spart pe care o fetiță l-ar fi învelit în cârpe albe, jucându-se cu ea „de-a bolnava“.

În odaie storurile erau trase și lumina se filtra greoaie odată cu zumzetul mărunț al după-amiezei calde și liniștite.

Plutea în încăpere același miros vag de purulență, dar încă mai stătut, mai pătrunzător poate ca înainte. Celina aduse două pahare mari de oranjadă.

În timp ce o sorbeau, un brancardier intră să anunțe că așteaptă cineva afară.

— A venit iar, spuse Celina contrariată. Vă rog ca azi să nu-l primiți... Vă rog mult... spuse ea Isei. Dar Isa nu vru să asculte.

— Să intre... spune-i să intre... tocmai azi nu mi-e frică... pentru că azi Emanuel e aici...

Și îndreptându-și privirile spre dânsul:

— Ce recunoscătoare ți-aș fi dacă ai izbuti să mă scapi de obsesia asta! Dar e imposibil... El spune că poate să mă vindece prin corpuri astrale... Știi ce-i aia? Puteri misterioase... comunicații cu spiritele...

Vorbea confuz și parcă puțin înfricoșată.

Omulețul care intră umbla strâmb, cu un umăr rotund și umflat adus înainte și cu coșul pieptului ieșit mult în afară. Avea o față îngrozitoare, pe alocuri ciupită de vărsat și niște ochi globuloși, ieșiți cu totul din orbite. Purta un pardesiu vechi, gros, cu guler de catifea și nu părea deloc incomodat de căldura zilei.

— Îți aduc vești bune, spuse el Isei, ignorând în mod vădit prezența lui Emanuel, pocnind ușor din degete. Aseară am intrat în comunicație cu un mare spirit care îți este favorabil.

Avea în voce accente răgușite ca niște slabe horcăituri. Emanuel zări deodată pe gâtul omulețului ceva negru și privind mai atent descoperi că era o ploșniță. Fu cuprins de o imensă scârbă subită amestecată cu nespusă milă.

Isa însă, transfigurată, îl privea cu emoție și mâinile ei prinseră a tremura ușor. Era lesne de văzut că omulețul reușise să o domine și s-o terorizeze.

— Îți aduc un semn din partea spiritului... continuă omulețul și scoase dintr-un buzunar al vestei un pachetel învelit într-o bucățică de ziar. E un fragment de piatră astrală. Te rog vezi să-l păstrezi bine...

Isa îl luă și îl ascunse adânc sub perne la cap. Începuse să clănțâne din dinți de spaimă.

— Îmi pare rău că nu pot sta azi mai mult... adăugă omulețul. În astă-seară la ora 9 și 25 de minute să te gândești intens la spirit... recomandă el Isei din prag.

Într-un sfârșit plecă. Celina îl conduse și rămase câteva clipe de vorbă cu el pe coridor.

— Ce impostor!... Ce mârșav impostor... izbucni Emanuel, când ușa fu închisă. Celina are dreptate: ar trebui să-l dai afară...

Isa îl privi speriată.

— Mi-e frică... Emanuel... s-ar putea răzbuna îngrozitor.

În acest moment reîntră Celina, scotoci într-o poșetă și ieși imediat afară.

— Pun rămașag că ți-a cerut bani, spuse Emanuel când ea reveni.

— Exact, mi-a cerut să-i împrumut cinci franci.

— Îmi dai voie să văd și eu corpul astral din hârtioară? întrebă Emanuel.

Isa îl dete. El deschise pachetul și examinează cu atenție conținutul. Apoi îl duse la nas:

— Este o simplă bucățică de brânză, spuse el. Ia vezi și d-ta, Celina.

Îngrijitoarea îl miroși și ea și făcu o grimasă scârbită. Isa îi smulse hârtia din mână și o ascunse sub cap. Emanuel era în culmea furiei.

— Pentru ce vine să te vindece pe d-ta și nu se vindecă el mai întâi, dacă într-adevăr e în comunicație cu marile spirite? Pentru ce? pentru ce umblă strâmb?

Își dădu însă seama că în felul acesta n-o va putea convinge. Era o singură cale de urmat: Emanuel deveni deodată calm și spuse Isei cu o voce rugătoare:

— Poate... Știu eu?... Poate că într-adevăr corpul astral are însușiri magice... Aș vrea să-l încerc pe mine însumi... Te rog împrumută-mi-l pe câteva zile să-l țin la mine sub corp... în fond, nu se știe...

Isa îi dete pachetul cu mare încredere și se însufleți:

— Așa-i că te îndoiești? Iată ce mă chinuie și pe mine: acest „poate“... Poate că...

În obraji petele ei roșii crescuseră și perle fine de sudoare îi acopereau tâmpilele. Se vedea bine că era în plină febră. Și ca o mărturisire:

— De altfel mă simt mult mai bine de câteva zile... Am febră... atâta tot... Dar ce înseamnă asta de vreme ce mă simt bine?...

Celina ieșise din odaie.

— Să-ți spun un secret, Emanuel... cel mai mare secret al meu. Ieri și azi am câștigat la cărți de la Celina un mare număr de zile... Am jucat cu ea azi-dimineață...

Emanuel rămase nedumerit.

— Să-ți explic, reluă Isa. Dar să nu spui, te rog, te implor, să nu spui la nimeni... În fiecare zi joc cărți cu Celina, noi spunem că nu jucăm pe nimic, dar eu joc în gândul meu pe zile... pe zile de viață... Câte puncte câștig de la dânsa, atâtea zile capătă viața mea în plus... scăzute dintr-ale ei. Înțelege?

Începu a râde înfrigurată cu tresăriri neliniștitoare, ca și cum nu și-ar mai fi stăpânit în întregime gesturile.

— Chiar azi-dimineață am mai câștigat de la ea 314 zile... Ce zici? Aproape un an... Ea bineînțeles că nu

știe nimic... de aceea tot slăbește în timp ce eu arăt din ce în ce mai bine...

Își pierduse cu totul controlul. Cu mâna rășchirată își zburlea părul și își trecea degetele peste frunte.

— Mă aștept ca într-o zi să-i câștig toate zilele vieții... și ea, deodată, stând lângă mine să se încline epuizată și să moară... Ca o păpușă din acelea pe care le umpli cu aer și se dezumflă încetișor când deschizi supapa... Da... da... voi câștiga.

Tăcu o clipă, apoi deodată foarte agitată:

— Știi pentru ce o să câștig?... În fond ăsta e secretul... M-auzi?... Știi pentru ce? Se sufoca aproape de enervare.

— Pentru că... pentru că trișez, izbucni ea.

Era acum înflăcărată, cu obrații arzători, cu mâinile neliniștite.

— Când mă voi face bine... mă voi face dansatoare... îți spun azi totul, Emanuel... voi dansa cu tine goală...

Se înfioră deodată de ce spuse și își trase o palmă peste obraz.

— Ce spun? Am înnebunit?

Emanuel ar fi vrut să părăsească în grabă încăperea, fiecare clipă devenea tot mai penibilă.

— Tu mă înțelegi, Emanuel... Vom fi cei mai mari dansatori din lume. Și vom dansa pe muzică de Bach... Pentru întâia oară vom dansa Bach... înțelegi? înțelegi? Vom răscoli pe spectatori până în fundul intestinelor... a intestinelor... lor pline cu că... Ce spun? Ce spun?

Începu să țipe:

— Ei, nu mi-e rușine! Afirm sus și tare că au în intestine că...! Că...!

Celina veni repede în odaie speriată.

— Ah! iată că iar i-a dat febră...

Cu gesturi domoale se apropie de pătuc și încercă s-o liniștească frecându-i tâmplele.

— Întotdeauna când vine omulețul ăsta este același lucru... începe să se agite și să delireze.

Isa recăzuse obosită în perne și buzele ei continuau să bolborosească ceva neinteligibil. Un brancardier fu sunat și-l scoase pe Emanuel din odaie în coridor. Celina veni după el în grabă:

— M-a trimis... să vă spun... s-o iertați... a insistat s-o iertați.

— Pentru ce? Ce-a făcut? spuse Emanuel cu suflul trist... Ea trebuia să mă ierte pe mine. Și pe noi toți... Ea trebuie să ne ierte...

Îl apăsa greu o tristețe aridă, ca un plâns uscat în fundul pieptului, ca o grozăvă melancolie a după-amiezii.

În stradă, într-un loc mai dosnic, scoase corpul astral din buzunar și îl aruncă într-un canal.

Emanuel primi o scrisoare.

Paris, 7 sept. 19...

Iubitul meu Emanuel,

În fine iată-mă-s din nou la Paris după opt ani de zile de absență. Am evadat din sanatoriu în tăcere și fără să-mi iau rămas-bun de la nimeni. Veniseră părinții mei cu mașina și într-o jumătate de ceas am fost împachetat, legat cu sfoară și aruncat în fundul automobilului. E un „roadster“ superb, cu ultimele perfecții și linie aerodinamică, încât trebuie să stai într-însul închircit, ca un prizonier în carceră, cu genunchii la gură. În privința confortului eu rămân tot de părerea că nimic nu-i mai admirabil decât o gutieră de bolnav, pe care stai întins regește, în timp ce ești împins de la spate de un brancardier tăcut și grav ca un lord englez.

Ceea ce m-a mirat mai întâi (și în mod absurd) la Paris a fost că n-am zărit nicăiri o trăsură cu un bolnav într-însa. Am descoperit într-o zi la un colț de stradă un invalid în căruțul lui mecanic și am vrut să mă reped la el să-l sărut și să-l strâng în brațe ca pe un frate. Dar tu știi bine că în viață tocmai gesturile care ar avea cel mai mult sens sunt interzise.

Am privit îndelung după el, alura stranie a acelei combinații de jumătate om, jumătate bicicletă.

Poate că legenda Minotaurului ar trebui modernizată.

Umblu toată ziua pe stradă și fiecare pas pe trotuar îmi răsună în creier lucid, puternic și independent ca o lovitură de ciocan. În taxiuri nu mă pot întinde decât pe o coastă și prefer de altfel să mă obișnuiesc cu mersul pe jos.

Ieri mi s-a întâmplat ceva ciudat; am cetit pe poarta unei case un anunț că se caută un desenator „tehnic”. Știu puțin să desenez; ușa era deschisă, nu se putea să nu intru, nu-i așa? Trebuia să urc până la etajul al cincilea. Am urcat mai întâi o scară somptuoasă cu un covor de pluș și cu alămuri ornamentale pe margini. Era scara de la ultimul etaj. Apoi treptele scădeau în eleganță și soliditate pe măsură ce urcam, până ce la etajul ultim a trebuit să dibuiesc aproape în întuneric o scărișoară îngustă de lemn, cu fiecare scândură gemând de putreziciune.

Era și acolo anunțul de pe poartă, însă nicăiri sone-rie. Zării o ușă întredeschisă și bătui în ea, apoi așteptai. Câteva minute rămăsei astfel în deplina tăcere a casei străine, răzimat de balustrada palierului și privind printr-un geam de mansardă peste acoperișurile orașului.

Cred că am așteptat aproape zece minute, bățând încă o dată, de astă dată mai puternic. Apoi, cu impulsunea aceea subită pe care o ai în fața unei interdicții, am deschis ușa. M-am trezit într-un fel de atelier cu ferestre mari, prăfuite, cred că neșterse de luni de zile.

În mijloc se afla o masă enormă, cu desene răvășite și suluri albastre de hârtie.

Am așteptat iar, apoi am bătut cu un echer în masă, și ecoul loviturilor s-a pierdut într-o casă pustie. Mai era o ușă închisă în fața mea, acum bineînțeles trebuia să merg mai departe, până voi întâlni pe cineva.

Intrai fără să mai bat. Era un salonaș cu obiecte multe și puțin cam îngrămadite la întâmplare. Într-un colț, o lampă mare cu pedestal și *abat-jour* de mătase roză... O vechitură solemnă lângă un pat plin de colonete și spirale. Am tușit încetișor, am făcut zgomot, m-am așezat pe un taburet și totuși nu venea nimeni. Era oare o casă părăsită?

Într-un sfârșit am descoperit și ușa de comunicare cu restul apartamentului. Era acoperită cu hârtie de tapisat și aproape invizibilă... Intrai într-un fel de bucătărie cu mobile sărăcăcioase. Era și un rest de salată într-un castron pe masă. Tu nu poți să-ți închipui, Emanuel, ce stranie și abandonată poate fi o încăpere goală în care descoperi urme că pe acolo au fost oameni... Îngrozitoare senzație de pustietate și de solitudine. Mi-am dat atunci poate mai bine seama că obiectele și decorurile în care își petrec oamenii orele cele mai familiare și mai esențiale în fond nu aparțin nimănui... Oamenii trec prin ele, atâta tot; așa cum am trecut și eu prin casa aceea necunoscută, insensibil și fără legături cu grămada aceea de intimitate domestică ce zăcea răspândită în jurul meu...

Am plecat nespus de trist, nu fără însă a comite un ultim gest completamente absurd, care singur putea să mă salveze din neînțelegerea în care pluteam. În

odaia mobilată ca un salonaș, pe un perete stătea atârnat un tablou enorm, cu cadru aurit reprezentând un ofițer în picioare, răzimat de o sabie. Ei bine, m-am oprit în fața lui, am luat poziție reglementară și am salutat scurt, energic, militărește. Înțelegeți? Era cel mai stupid gest pe care îl puteam săvârși acolo, în minutul acela. Era supremul meu omagiu încăperii necunoscute și ofițerului anonim care își păstra, singur, în solitudinea îngrozitoare a casei, rațiunea sigură de a exista și de a se răzima de o sabie. Salut, fotografii necunoscute!

Păstrez pentru sfârșit câteva știri cu adevărat senzationale despre Tonio. Știi poate că sunt bun prieten cu fratele lui. Mă duc adesea pe la dâșii. Într-o zi, săptămâna trecută, am fost la ei, la un ceai și atunci s-a întâmplat ceea ce vreau să-ți istorisesc aici.

Tonio a fost câtva timp internat într-o clinică de lângă Paris, pentru a urma un tratament care să-l liniștească. Totul părea că se aranjează minunat și de curând s-a întors acasă complet refăcut. Așa cel puțin credeam cu toții... Iată însă că l-am descoperit mai disperat, mai decăzut și mai intoxicat ca niciodată... Până acum încă n-am suflat o vorbă fratelui lui despre cele văzute și nu știu dacă-i voi vorbi. Voi încerca mai de grabă să-l fac pe Tonio să înțeleagă, deși va fi greu...

Dar să revin la cele întâmplate: la ceaiul despre care ți-am scris mai sus a venit multă lume și persoane străine. Deodată ușa se deschide și intră un tânăr inginer pe care îl cunosc, însoțit de o femeie înaltă, blondă, înfășurată într-o blană de hermină albă... Ei bine, am rămas uluit, cu gura căscată, în timp ce îmi tremura

ceașca în mână de emoție... Femeia care intrase semăna atât de uimitor cu d-na Wandeska, încât dacă n-aș fi știut că aceasta plecase de la sanatoriu șchiopătând, aș fi putut crede că e chiar dânsa și m-aș fi dus la ea să-i vorbesc ca unei cunoștințe vechi...

Îl căutai din ochi pe Tonio și îl descoperii într-un hol al salonului palid, transfigurat, cu ochii țințiți asupra extraordinarei și halucinantei apariții... Totul, de la îmbrăcămintă, de la hermina albă și gesturile repezi până la râsul ușor ca un clinchet, totul completa iluzia și readucea acolo, teribil de prezentă, pe d-na Wandeska...

Tonio veni lângă mine, bolborosi câteva cuvinte și plecă repede în odaia lui. Îl urmai acolo.

— Ai văzut? murmură el.

— Într-adevăr extraordinar...

— Te rog să mă ierți... reluă dânsul. Am o mică chestie de pus la punct, care nu suferă amânare... și o voi rezolva chiar în prezența ta. Iartă-mă te rog și înțelege-mă...

Se duse la un dulap, scoase din el o cutie mică cu capac metalic și o puse pe masă. Erau în ea diferite instrumente din care extrase o seringă. El alese un ac pe care îl flambă cu un chibrit. Apoi, fără grabă, cu mișcări lente și sigure, ca un medic care știe ce face, umplu seringă cu conținutul unei fiole, își dezgoli brațul și înfipse adânc acul în piele...

— De mult îți faci injecțiile astea? întrebai eu înspăimântat.

— M-a învățat asta o infirmieră la clinica unde am fost pentru „odihnă“, spuse el. E mult mai bine și mai eficace decât, de exemplu, a bea alcool...

Am tăcut înfiorat, fără curajul de a-i face morală. Îl înțeleg și îi dau dreptate. Cine știe? Poate că și eu într-o zi... Dar nu... hotărât nu... există lucruri mai sigure, mai definitive și mai rapide încă decât ăsta.

Te las pentru că mi-e grozav de somn și că renunț chiar la plăcerea de a-ți scrie, când e vorba să mă scufund în vise...

Cu drag, Ernest,
care îți urează, dacă vrei, grabnică însănătoșire.

Câteva săptămâni trecuseră de când Emanuel fusese s-o vadă pe Isa. Toamna revenise la Berck cu diminețile cețoase și ploile mărunte fără sfârșit, împânzind odăile cu lumina scăzută a unei infinite melancolii.

Emanuel trebui să se mute într-o zi înapoi la sanatoriu, d-na Tils părăsea pentru iarnă vila „Elseneur“.

Întoarcerea fu searbădă și tristă. Emanuel revenea într-un sanatoriu pustiu și dezolant. Quitonce murise, Tonio, Ernest și Roger Torn plecaseră, iar Isa era acum operată. Toată ziua stătea în odaia lui, cu privirile pierdute pe geamurile umede și reci... Înțelegea acum mai bine și mai adânc ceea ce îi spusese Ernest într-o zi:

— Există momente când ești „mai puțin decât tine însuși“ și mai puțin decât orice. Mai puțin decât un obiect pe care îl privești, mai puțin decât un scaun, decât o masă și decât o bucată de lemn. Ești dedesubtul lucrurilor, în subsolul realității, sub viața ta proprie și sub ceea ce se întâmplă în jur... Ești o formă mai efemeră și mai destrămată decât a elementarei materii imobile. Ți-ar trebui atunci un efort imens ca să înțelegi inerția simplă a pietrelor și zaci abolit, redus la

„mai puțin decât tine însuși“ în imposibilitatea de a face acel efort.

Veni d-na Tils să-și ia rămas-bun. Erau zile de despărțiri, de părăsiri și de regrete. Zed venea să-l vadă din când în când. Era o vizită liniștitoare. Toate agitațiile pentru el se rezolvau simplu în fumatul liniștit al pipei.

În grădină, vara se isprăvise, verdeța suferea de o îmbolnăvire secretă și interioară ce nu era totuși încă definitivă. Frunzele se încovoiau ușor, ca mâna unui muribund care își strânge puțin degetele într-un spasm de durere continuând să rămâie inert. Era faza supremă și mucegăită a toamnei, epoca de sfârșit când mușcatele răspândesc mai tare parfumul lor amar și daliile își strâng petalele ca focuri mărunte de artificii care se sting încet.

Celina umbla îngrijorată pe coridoare. Emanuel o întâlnește de câteva ori, dar nu îndrăzni s-o oprească și nici nu părea că vede ceva înaintea ochilor.

Într-o seară veni totuși în odaia lui. Emanuel stătea cu lumina stinsă, dormitând. Celina încercă să vorbească, dar începu a plânge încetișor:

— În fine un loc unde să pot plânge... spuse ea.

Își răzimase capul de braț, pe scaun și s-ar fi părut că ațipise, dacă suspinele n-ar fi zguduit-o din când în când...

— Și ce face Isa? întrebă Emanuel.

— Isei îi este foarte rău... mult mai rău acum după operație, decât înainte... Curge dintr-însa ca dintr-o fântână... E îngrozitor mai ales la facerea pansamentului, dimineața. Țipa înainte, dar acum nu poate nici

să țipe... În locul unde a fost desprins piciorul de coapsă a rămas o rană cât ar încape un cap de copil... cărnuri boante și zdrențuite... îngrozitor, îngrozitor...

Vorbea cu tremurături în voce și părea obsedată de viziuni atroce.

— Am vrut să păstrez piciorul, dar nu m-au lăsat. Tot timpul operației am stat la ușa clinicii și am pândit... Uite așa, vroiam să iau piciorul și să-l păstrez în alcool... îmi intrase ideea asta în cap...

— Și nu ți l-au dat? întrebă Emanuel.

— Desigur că nu... e de altfel mai bine așa... Când a ieșit Eva cu dânsul din sală, îți spun drept, am crezut că ține în mâini un buchet de flori. Așa părea piciorul înfășurat în tifon și vată sângerândă... Ca un magnific buchet de trandafiri... Ah! nebuna de mine!... Când mi-am dat seama că este piciorul Isei, am alergat într-un suflet după Eva. Îl ducea la subsol, la calorifer, ca să-l ardă. Ce spui de asta? Îl ard, îl aruncă în foc... Am simțit că îmi pierd mințile... Parcă îl văd și acum în flăcări... asta nu-mi iese din cap... îl văd cum se încinge și se consumă... Și mai ales lucrul acela atroce, când a ajuns flacăra la talpă, degetele s-au rășchirat brusc ca atunci când îi tăiam unghiile...

Povestea acum încet, ca pentru a se elibera de o cumplită constrângere.

— Delirează mereu... nu înțeleg întotdeauna ce spune... Insistă mereu să joc cu ea cărți...

Emanuel își aminti de ce-i spusese Isa într-o zi.

— Te rog să joci cu ea, spuse el. Și s-o lași să câștige cât mai mult...

Câteva zile trecură în acalmie. Isa dormita tot timpul. Era un somn binefăcător, afirma doctorul.

Emanuel ieși cu trăsura pe plajă. Se înăbușea în sanatoriu și prefera să stea ore întregi în ploaie, cu poclitul trăsurii ridicat, pe marginea oceanului, decât în odaia lui albă și tristă. Îl însoțea acum din nou Solange, dar ca o bună prietenă, calmă, tăcută, cu gesturi prevenitoare și discrete, vorbind cu el pe șoptite ca și cum s-ar fi temut amândoi să nu trezească ceva amar și dureros ce aștepta să izbucnească undeva într-înșii...

Întâlniră într-o zi pe plajă câțiva copii care duceau în convoi gălăgios ceva ce găsiseră în nisip. Era o meduză moartă, o enormă bucată de carne gelatinoasă și transparentă cu miros acru de pește și iod. Solange tresări înfiorată. Emanuel luă animalul în mână și greutatea lui lipicioasă adera straniu de piele. Îl străbătu răceala moale și umedă până în creieri. Închise ochii, puțin înfrigurat.

— Îmi simt sufletul ca bucata asta de viață inertă și dezgustătoare, murmură el... Berck are apariții de acestea revelatoare... Ce miros de putreziciune exalează!...

Și Emanuel își aminti de ultima lui vizită la Isa și de mirosul de purulențe care îmbâcsea atunci odaia... Înapoie meduza și hotărî să se întoarcă la sanatoriu. Îl impresionase extrem de puternic cadavrul acela oceanic, ca un fel de presimțire reală, materializată într-o masă de carne umedă și rece.

Isa se simțea mult mai rău. Începuse alimentația cu canulă și baloanele de oxigen; apariția meduzei fusese într-adevăr misterios de semnificativă.

Apoi, într-o seară, Isa muri.

Celina veni repede în odaia lui Emanuel și aduse câteva lucruri de ale moartei pe care i le dete în păstrare.

— M-a rugat ca să i le predau tatălui ei și mi-e teamă ca să le țin acolo... s-ar putea pierde acum în dezorânduială...

Era aproape calmă și nu mai plângea deloc.

— S-o vezi cât e de albă, frumoasă și liniștită, în pătucul ei. Cred că în fine și-a găsit puțină liniște. S-ar zice că doarme într-o desăvârșită beatitudine...

Emanuel se zvârcoli toată noaptea în vise amare și halucinante. Se răspândise parcă în odaie un aer moleșitor și putred ca gelatina meduzei...

...Și totuși era soare afară; un soare extraordinar de alb și strălucitor într-un cer senin de vară. Emanuel se găsea în mijlocul unui stadion sportiv. Toate băncile erau însă goale. Era singur, cu desăvârșire singur pe pista asfaltată, în plin soare. Și deodată apăru, sărind, Zed. Era îmbrăcat în costumul lui de curse cu o flaneă roșie barată de o enormă inițială.

— Vezi... m-am vindecat, am început să umblu, spuse el.

Atunci Emanuel îl privi mai cu atenție și descoperi bizarele lui picioare. Când fuseseră tăiate? Mai rămăseseră doar fluierile de la genunchi în jos; labele fuseseră suprimate și în locul lor pe secțiunea picioarelor erau aplicate bucăți rotunde de tinichea ca niște capace de cutii de conserve. De asta, când sărea pe asfalt,

facea un zgomot metalic nesuferit... Pac!... Pac!... Pac!...

Și Zed se îndepărtă ca pe catalige. Era atât de cald, încât soarele topea asfaltul. Încet stadionul se prefăcu în smoală calduță și moale... Cu cât se îndepărta Zed, cu atât se înfunda mai adânc în asfalt... Până la genunchi... până la coapse... până peste cap... În locul unde dispăru scufundat, se ivi pe trotoar o foiță subțire și transparentă de piele roză ca o bășică de apă pe un picior fript...

În dimineața aceea Emanuel trebuia să fie dus la clinică pentru a fi examinat de doctorul Cériez. Acesta îl găsi foarte schimbat și palid.

— Ce ai? Întrebă doctorul. Te rog să-mi spui totul... mă importă sănătatea d-tale morală ca și aceea a vertebrelor...

Emanuel avea lacrimile în ochi.

— Îmi este imposibil să mai stau la Berck... sunt cu totul copleșit... distrus de tristețea orașului... s-a acumulat aici toată melancolia lumii...

Doctorul rămase tăcut, gândindu-se intens la ceva.

— Ce-ar fi să-l părăsești? Să faci de exemplu o mică pauză plecând în Elveția pentru câteva luni. Cred că o schimbare de climat ți-ar face bine...

— Și eu mă gândeam de mult la asta, spuse Emanuel. Dar cum pot pleca așa, culcat pe gutieră?

— Asta-i ușor de tot, zâmbi doctorul. Există un expres de noapte direct de la Boulogne până la Geneva... Iei trenișorul de Berck de seară până la stația de legătură, acolo ești îmbarcat într-un compartiment

special în expres... și ești scoborât a doua zi la stația de destinație. Te poate însoți, eventual, o infirmieră... sunt infirmiere elvețiene la Paris care acompaniază pe bolnavi și fac mereu naveta între Paris și Geneva... Pot să mă interesez.

Emanuel decise plecarea peste o săptămână.

Ziua plecării, zi de ultime confruntări.

Emanuel luă o trăsură pentru a mai vedea încă o dată vechile locuri cunoscute.

Mai întâi în dune, la vila „Elseneur“. Era o după-amiază calduță și însorită de toamnă, ca înainte cu un an, când venise la Berck.

Își luă rămas-bun de la cârciumar, de la cârciumăreasă și de la câțiva marinari... Cu toții băură absint și oamenii urară lui Emanuel însănătoșire. În plin soare, în pustietatea din dune, cuvintele sunau bizar. Undeva, în după amiaza asta, zăcea sub pământ, înmormântată, o fată albă, cu părul în franjuri, care își pusese odată o garoafă roșie cu cochetărie după ureche. Și un bărbat îmbătrânit prea devreme, care îi arătase odinioară niște fotografii pornografice. În ce realitate mai existau dunele și lumina caldă a soarelui și el, Emanuel, în trăsură?... cu mâinile acelea vii... cu ochii care văd... cu zumzetul clar al după-amiezii în cap? Pustietatea lumii devenise nesfârșită.

Se duse la marginea orașului, unde Celina locuia împreună cu sora ei și cu cumnatul ei, pescar, într-o căsuță umilă și atât de joasă, încât putea fi atinsă streșina cu mâna.

În curte se uscau la soare plăși de pescuit.

Celina ieși îngheboșată pe ușa scundă ca dintr-o vizuină. În câteva zile fața ei se zbârcise ca un fruct uscat și putred.

Vorbiră despre Isa, cu aduceri-aminte atât de calme și de pure, încât melancolia lor părea ceva luminos, tainic și liniștit în tăcerea curată a după-amiezii; o însoțire în plus, o iluminare gravă a inimilor.

— Mi-a părut rău că au trebuit s-o înmormânteze fără picior... spuse ea. Era prea trist... prea dezolant. Totuși am încercat să ascund oroarea viziunii aceleia și în locul piciorului tăiat am pus în sicriu o jerbă de flori... crini și tuberoze... florile ei preferate...

Emanuel se mai plimbă câțva timp pe străzile înguste și triste ale orașului. Apoi se întoarse la clinică pentru a face ultimele pregătiri de plecare. Îl însoțeau până la tren, pentru a-l pune în compartiment, doi brancardieri, iar infirmiera elvețiană și ea sosise din Paris ca să-l acompanieze mai departe.

Seara, pe peron, veni să-l mai vadă și doctorul Cériez.

Era instalat de câteva secunde în trenișorul de Berck când irupse în vagon Solange, zăpăcită de întârziere.

Veni lângă el gâfâind și cu voce scăzută, abia de mai avu putere ca să murmure câteva vorbe.

— Te rog să uiți, Emanuel, spuse ea. Să uiți totul... și mai ales noaptea aceea îngrozitoare... Uită orașul ăsta... uită durerile lui...

Se aplecă peste dânsul și îl sărută pe frunte, apoi părăsi iute compartimentul, pentru a nu izbucni în plâns.

Încet, trenișorul porni hurducându-se pe șine.

Infirmiera începuse a tricota în lumina slabă a becului. Emanuel rămase câteva minute inert, apoi se ridică în coate și privi afară pe fereastră.

În depărtare, orașul era un vapor ce se scufundă, dispărea în întuneric.

Berck, orașul damnaților

Există pe linia ferată Paris–Boulogne o stație unde toate trenurile se opresc mai mult cu o minută. E Rang-du-Fliers, gara de legătură cu Berckul.

Călătorul neprevenit, care își freacă somnoros ochii și privește aici afară pe geamul vagonului, are o clipă o viziune de coșmar.

În timp ce în toate stațiile el e obișnuit să asiste la forfoteala bine cunoscută a călătorilor ce urcă și scoboară grăbiți scările trenului, aici, cu infinite precauțiuni, infirmieri și hamali coboară din vagoane târgi cu bolnavi cadaverici. Schilozi umblând în cârji și rahitici agățați disperat de brațul tare al însoțitorilor. Sunt pelerinii Berckului, orașul-sanatoriu, orașul cel mai impresionant din lume. Mecca tuberculozei osoase.

Toată lumea aceasta ia loc într-un tren mic ca o jucărie, cu o locomotivă ce seamănă mai degrabă a cămilă și care pornește încet, gâfâie zgomotos și scoate fum mult – mult prea mult fum pentru distanța de cinci kilometri pe care o parcurge. E faimosul „tortillard“, trenișorul pentru Berck, plin întotdeauna cu bolnavi și rude de-ale bolnavilor.

În timpul traiectului se vorbește, evident, numai despre boală, bolnavi, leacuri și tratamente. Se discută,

cred, în trenișorul acesta mai multă patologie decât în toate Academiiile de Medicină la un loc.

Călătorul, inițiat dinainte că la Berck cinci mii de bolnavi zac imobilizați în ghips, se așteaptă oarecum ca din primele momente când va pătrunde în oraș să vadă pretutindeni semnele revelatoare ale acestei singulare și triste caracteristici. E foarte mirat când debarcă într-un orașel banal de provincie cu o „Avenue de la Gare“ identică cu aceea din toate orașele de provincie franceze, cu o stradă comercială banală, cu lume ce umblă după târguieli ca oriunde aiurea, cu case vechi și desuete ce miros de departe a mucegai și aer închis.

Contactul cu adevărata fizionomie a Berckului se face însă brusc la un colț de stradă când apare întâia trăsură de bolnav. Impresia este stupefiantă.

Închipuți-vă un fel de landou rectangular cu coviltir la spate, un fel de ladă, un fel de barcă pe roate în care zace un om culcat, înfășurat în cuverturi, care mână calul. Ați crede poate că e vorba de cineva care șade foarte înclinat într-o trăsură, într-o poziție confortabilă și oarecum normală. Nu. Bolnavul e completamente culcat pe un cadru de lemn așezat în trăsură și privește strict în sus și nicăieri altundeva. El nu întoarce capul nici la dreapta, nici la stânga, nu-l ridică, nu-l mișcă: se uită fix deasupra lui într-o oglindă prinsă într-un suport ce poate fi mișcat în toate direcțiile. Trăsura înaintază, cotește, evită un copil, se oprește în fața unui magazin și conducătorul ei a rămas tot timpul cu privirile pierdute în înălțimi, în timp ce mâinile trag hățurile într-o parte și alta cu gesturile

orbului ce înaintează în propriile lui tenebre. Este în fixitatea acestei priviri în oglindă ceva ireal și trist, ceva ce seamănă într-adevăr cu umbletul orbilor care tatonază febril trotuarul cu bastonul, în timp ce ochii albi privesc indefinisabil în vag.

Bolnavul din trăsură e de altfel îmbrăcat corect, are haină deschisă, cravată, batistă albă în buzunarul de sus și mănuși.

Cine ar bănuî că sub cămașă el poartă o carapace de ghips, o adevărată capcană ermetică pe măsura corpului, o zale rigidă și albă, pe care, poate, n-a dezbrăcat-o de trei luni?

Ceva despre ghips

...Căci Berckul este orașul imobilității și al ghipsului. Aici vin din toate colțurile lumii oasele frânte și roase ca să fie îndreptate și consolidate. Gibozități ce diformează coloana vertebrală în ondulații serpentine, articulații dezlănate, vertebre cariate, degete scâlcite, coturi ieșite în afară, picioare strâmbe speră toate în minunea ghipsului. Ghipsul fixează, îndreaptă, sudează. La Berck ghipsul e materia specifică a orașului așa cum la Creuzot e oțelul, la Liverpool cărbunele și la Baku petrolul.

Sunt ghipsuri care strâng numai un deget și altele care îmbracă tot corpul. Sunt ghipsuri ca niște jgheaburi din care bolnavul iese când vrea și altele închise hermetic ce rămân pe corp luni de zile. Acestea sunt cele mai îngrozitoare. În afară de chinul uscării

ghipsului direct pe trup, când timp de trei zile bolnavul zace într-un fel de mocirlă rece și apăsătoare, el va mai trebui să sufere timp de câteva luni chinul imposibilității de a se spăla. Cum lesne se înțelege, se formează în acest timp pe piele un strat gros de murdărie care irită prin mâncărimi și usturimi infernale. Asemenea ghipsuri închise se fac însă azi din ce în ce mai rar.

Un oraș orizontal

Într-o broșură-ghid pe care o puteți cumpăra la prima librărie din cale veți ceti că Berckul ocupă pe țărmul Canalului Mânecii o situație cu totul excepțională, datorită golfului Authie, care dirijează curenții marini în anumit sens favorabil acestei localități.

Veți mai afla de acolo că aerul la Berck este nemaipomenit de curat, extraordinar de pur, cel mai pur aer din lume, cu numai patru bacterii pe metru cub, în timp ce aerul din Paris conține peste nouă sute de mii de bacterii în același volum. Pentru un bolnav ce vine să-și caute de sănătate și știe că va trebui să zacă ani de zile la Berck, indiciul nu e lipsit de importanță.

Și totuși vă pot afirma că nici unul, absolut nici unul din cei cinci mii de bolnavi ai Berckului n-a venit aici atras de reclama curenților marini sau de aceea a purității aerului.

Secretul acestei aglomerații de bolnavi e altul: la Berck infirmii, schilozii, paralizații, dezmoșteniții vieții, cei care în alte orașe trăiesc ca niște adevărați paria ai

societății, ascunși de familii, închiși în odăi nesănătoase, umiliți profund de viața care se desfășoară sfidătoare în jurul lor, la Berck redevin oameni normali.

Ei au la dispoziția lor un oraș întreg organizat în așa fel încât culcați, și fără a înceta nici o clipă tratamentul lor, ei să poată avea viața cea mai normală posibilă.

Culcați ei „merg” la cinematograful, culcați se plimbă cu trăsura, culcați stau în localuri de petrecere, culcați „merg” la conferințe, culcați își fac vizite.

Cărucioarele lor pot pătrunde în orice casă din Berck, în orice local, orice magazin: la Berck nici o casă n-are prag. Cineva a organizat aici viața răsturnând-o cu 90 de grade și viața orizontală s-a dovedit perfect posibilă.

În hotelurile mari unde bolnavii stau în odăi ce n-au nimic deosebit de alte odăi de hotel, există și săli de mâncare pentru ei, unde sunt transportați cu căruciorul la fiecare masă.

Aspectul unei astfel de săli este în același timp straniu și fastuos. Fastuos fiindcă seamănă cu un festin roman la care toți invitații stau culcați, și straniu fiindcă paloarea maladiivă a convivilor te face să te gândești la nu știu ce nuvelă halucinantă de Edgar Poe.

Spectacolul cel mai neașteptat este poate cel estival, pe plajă, când bolnavii sunt înconjurați de cele mai frumoase femei, cu care flirtează. Și flirturile acestea nu sunt întotdeauna inocente. V-am spus doar că bolnavii vin la Berck fiindcă acolo redevin oameni normali...

Sunt, desigur, și drame, și prăbușiri sufletești îngrozitoare. La Berck ele duc însă rar la deznodăminte tragice. În iarna trecută doi îndrăgostiți – o exaltată

și un bolnav incurabil – s-au sinucis la Berck sub crucea unui calvar. Cazul a făcut senzație și reporterii parizieni au brodat articole frumoase despre tragediile Berckului. Adevărul însă este că asemenea cazuri sunt cu totul excepționale.

În ritmul absorbant al vieții aproape normale pe care o duc acolo, bolnavii își suportă cu ușurință nenorocirea.

E miracolul moral al Berckului.

Ce este o gutieră?

Plimbările cu trăsura sunt o veritabilă providență pentru bolnavi.

E însă o providență costisitoare și luxoasă. Bolnavii plătesc la Berck între 25 și 30 de franci pentru câteva ore de trăsură. Municipality, spre marele regret al bolnavilor și al vizitatorilor Berckului, n-a intervenit niciodată pentru o reglementare a prețurilor de locațiune. Bolnavii plătesc astfel aproape cincizeci de lei pe ceas, în banii noștri; adică aproape cam tot atât cât i-ar costa consumația benzinei unei splendide mașini. La Berck, trăsura cu cal, după cum vedeți, reprezintă aproximativ luxul de a poseda un Rolls-Royce.

În asemenea condiții, binefacerile aerului marin și agrementul plimbărilor ar rămâne exclusiv rezervate unui număr restrâns de privilegiați dacă Berckul n-ar cunoaște și o providență pentru cei lipsiți de mijloace materiale și care se numește gutiera. Gutiera este o invenție care transformă un bolnav într-un om

sănătos. Ea cumulează funcțiile patului, a trăsurii și a picioarelor. O gutieră este un cărucior cu patru mari roți de cauciuc, cu un cadru pe măsura strictă a corpului, pe care zace bolnavul, cu arcuri puternice între cadru și roți, care amortizează toate șocurile și asperitățile drumului.

În sanatoriile pentru bolnavii lipsiți de mijloace, unde sălile sunt colective și bolnavii stau în paturi, gutiera nu este utilizată decât pentru plimbarea pe țărmul mării. În anumite hoteluri și vile particulare însă bolnavul nu părăsește niciodată gutiera. El doarme pe ea, mănâncă pe ea, iese la plimbare pe ea.

În odaia lui, bolnavul, lăsând să-i atârne mâinile, poate conduce roțile în toate sensurile. Am văzut bolnavi „mergând” astfel la raftul bibliotecii să-și ia o carte sau plimbându-se pe coridoare singuri.

Când un bolnav are nevoie de vreo cumpărătură în oraș, se telefonează imediat la un sanatoriu din apropiere și un fost bolnav sau un convalescent vine să împingă gutiera în oraș.

Pentru treaba asta el ia cinci franci. Un om la Berck este mai ieftin decât un cal și face cam aceleași servicii.

Hoteluri și sanatorii

Cărțulia de propagandă a Berckului zice clar: „Există la Berck instituții de îngrijit bolnavii pentru toate punștile”. Lucrul acesta este perfect adevărat. Diferența însă între un hotel „up to-date” și un sanatoriu „cu prețuri reduse” este cam aceeași ca între domnul bine îmbrăcat

în haine gris-cendré, cu floare la butonieră, și cerșetorul în zdrențe care îi întinde mâna să cerșească.

Toate hotelurile mari ale Berckului au peluze splendide cu flori, terenuri de tenis, ascensoare și apă curentă. Toate sanatoriile „cu preț redus“ au pereții umezi, coridoarele rău mirositoare și podelele murdare. Diferența de tratament moral și clinic în aceste două categorii de instituții corespunde în totul aspectului exterior. Fac excepție – și o foarte onorabilă excepție – la această stare de lucruri două mari spitale pentru săraci din Berck, admirabil și foarte cinstit organizate. Este „Spitalul Maritim“, aparținând asistenței publice din Paris, și „Spitalul Franco-American“, operă de binefacere. Nenorocirea este însă că în primul nu sunt primiți decât parizieni, iar în cel de-al doilea locurile sunt foarte puține. Bolnavul lipsit de mijloace, în imposibilitatea de a intra în una din aceste instituții, cade dar fatal pradă antreprenorilor de sanatorii „cu preț redus“.

Berck, orașul damnaților

Cinci mii de bolnavi de tuberculoză osoasă zac la Berck imobilizați în ghips, așteptându-și vindecarea. Îngrozitoarea boală alege cu predilecție încheieturile – vertebrele, șoldul, genunchiul – și o încheietură atacată trebuie imediat imobilizată. Cinci mii de bolnavi zac întinși în cărucioarele și paturile lor, pierduți în reverii, cufundați în lecturi fără sfârșit, dematerializați în contemplația infinită a imensităților oceanului.

Vindecările vin încet, îngrozitor de încet, dar vin. Ele ating azi proporții nesperate vreodată. În 50 de ani de când există Berckul, printr-o organizare terapeutică rațională și mereu perfecționată, s-a reușit să se scoboare mortalitatea tuberculozei osoase de la 80%, cât era în secolul trecut, la 5%; este un rezultat unic în analele medicinei.

În plus, bolnavii duc la Berck o viață normală și blestemul îngrozitoarei constrângeri fizice la care sunt supuși li se pare mai suportabil în mijlocul comunității de cazuri aproape identice.

Viziunile impresionante nu lipsesc însă de la Berck. De la încărcarea bolnavilor în trăsură, care seamănă atât de mult cu punerea sicriilor în dricuri (trăsura, ca și dricul, are un rulu pe care cadrul bolnavului alunecă înăuntru), până la spectacolul bolnavilor asudați ce tricotează în soare ca să câștige din munca lor câțiva bani de la vilegiaturiști, Berckul e plin de scene dramatice și impresionante. N-am văzut însă nimic mai sfâșietor, mai profund uman și mai trist decât liturghia de Crăciun la Berck.

Catolicii sărbătoresc în biserică la miezul nopții venirea pe lume a copilului Isus.

Nimic mai impresionant decât emoția extraordinară a bolnavilor, paloarea lor extatică, în tăcerea solemnă a bisericii la miezul nopții.

Ici-colo, o mamă, o rudă plânge sfâșietor în batistă, în timp ce preotul împarte sfânta cuminicătură bolnavilor – transfigurați și tremurânzi când primesc divinul har.

În momentul „elevațiunii“, când toți credincioșii îngenunchează, bolnavii își duc doar simplu mâna la ochi.

În biserică tăcerea atunci se face mai adâncă, mai copleșitoare, în timp ce afară rafalele de ploaie se izbesc în scânduri și vântul urlă o melopee sinistă, ca o chemare a tuturor damnaților din lume, ca un plâns universal, răscolitor.

Cuprins

<i>Un jucător „până la ultimele jetoane“</i> (prefață de Marieva Ionescu)	5
INIMI CICATRIZATE	17
Berck, orașul damnaților	219